

ΣΧΟΛΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΚΑΛΩΟΥ

Έκδοση

της

Διευκρινιστικής

προσωπότητας

Εργαδός

Ε. Σοφία : Ο δάσκαλος του γυμνασίου και η σχολική μεταρρύθμιση	Σελ. 1
Δημ. Ν. Δημοπούλου : «Πορφυρέας Σχολή»	» 9
Τρόφ. Γάνη : Οι υπηρεσιακές εκθέσεις	» 13
Γεωργ. Μεγαλιού : Η διόρθωση των εκθέσεων	» 18
Ίω. Αλεξάνη : Ο αξιος δάσκαλος σαν προϋπόθεση καλής λειτουργίας του Σχολείου	» 21
Αικατ. Κατσιμάρη : Μέθοδοι πρώτης ανάγνωσης	» 24
Βασιλικής Πλέσσα : Η καλλιέργεια της προφορικής όμιλλας	» 26
Α. Β. Σπέη : Η δημοτική ποίηση	» 27
Δημητρίου Πακπιά : Διατήρηση, γνώση και αγάπη του λαογραφικού μας θησαυρού	» 31
Άθην. Κατσαμάνα : Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και σχολικό βιβλίο	» 32
Γεωργ. Πολυχρονίδη : Σχολική πειθαρχία και προσωπικότητα του δασκάλου	» 34
Κριτική του βιβλίου	» 37

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1965

ΤΕΥΧΟΣ 1^ο

ΕΡΓΑΔΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ – ΕΚΔΟΤΗΣ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ
ΕΛΛΑΔΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ : ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ 15α - ΤΗΛ. 236.547 - 221.316

ΑΘΗΝΑΙ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΧΡ. ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ

Πρόεδρος

ΙΩ. ΑΛΕΞΑΚΗΣ

Α' Αντιπρόεδρος

ΧΡ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Β' Αντιπρόεδρος

ΕΥΣΤΡ. ΠΑΠΑΔΕΛΜΗΣ

Γεν. Γραμματεύς

ΣΤ. ΠΑΠΑΜΩΚΟΣ

Ειδ. Γραμματεύς

ΑΡ. ΛΕΟΝΤΑΡΙΤΗΣ

Ταμίας

ΑΘ. ΔΕΡΜΑΤΑΣ

Μέλος

ΝΙΚ. ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΟΥ

Μέλος

ΒΑΣ. ΨΑΧΟΥΛΙΑΣ

Μέλος

Ἐπιστημονιὸ Βῆμα τοῦ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΔΙΜΗΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ

ΑΠΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Γραφεῖα: ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ 15α ΑΘΗΝΑΙ

ΤΗΛΕΦΩΝΑ: 236.547 — 221.316

ΕΤΟΣ ΙΓ' — ΤΕΥΧΟΣ 1ο

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ — ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1965

Τιμὴ τεύχους, Δραχ. 5

Συνδρομὴ γιὰ τὰ μέλη Δραχ. 50

ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΒΙΕΝΝΕΖΙΚΗΝ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΝ

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΚΑΙ Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

Ἔπὸ ΕΥΡΙΠΙΔΗ ΣΟΥΡΛΑ
Παιδαγωγοῦ

Ἄ δάσκαλος τοῦ χωριοῦ καὶ τὸ χωριατόπαιδο, μποροῦν—παρὰ τὰς μὴ εὐνοϊκὰς συνθήκας—νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῆς Σχολικῆς Μεταρρυθμίσεως.

Hans Handl

I

Θὰ μᾶς μιλήσῃ ὁ Βιεννέζος Συνάδελφος Hans Handl γύρω ἀπὸ τὸ πρόβλημα τῶν δυνατοτήτων, σχετικὰ μὲ τὴν διεξαγωγὴν τῆς Σχολικῆς μεταρρυθμίσεως, ἡ ὁποία εἶχεν ἐξαγγελθῆ πρό τεσσαράκοντα ἐτῶν εἰς τὴν Βιέννην καὶ ἐκαλοῦντο ὅπως συμμορφωθοῦν πρὸς αὐτὴν καὶ οἱ δασκάλοι τοῦ χωριοῦ καὶ γενικὰ τῆς ὑπαίθρου.

Ἄς ἀκούσομε λοιπὸν ἀπόψεις του — λόγῳ τῆς ἐπικαιρότητος τοῦ θέματος, μὲ τὴν καταβαλλομένην καὶ εἰς τὴν Σχολικὴν μας πραγματικότητα ζηλευτὴν μεταρρυθμιστικὴν προσπάθειαν, τρέφοντες πάντοτε τὴν ἐλπίδα ὅτι αἱ ἀπόψεις τοῦ Βιεννέζου Συναδέλφου θὰ ἀποτελέσουν ἴσως ἀντικείμενον ἀντιστοίχων συζητητικῶν ἀπόψεων καὶ ἐκ μέρους τῶν δικῶν μας ἐκπαιδευτικῶν παραγόντων, καὶ ἀνακοινώσεως τούτων ἀπὸ τῶν στηλῶν τῶν Παιδαγωγικῶν Περιοδικῶν τῆς Πατρίδος μας.

II

A'

Ἐὰν παρακολουθήσει τις — τονίζει ὁ Συνάδελφος Hans Handl — τὰς

1. Hans Handl, Landlehrer und Schulreforme (πρβλ. Schulreforme 1926 heft 11 σελ. 551 καὶ ἐφεξῆς.

άντιρρήσεις που έρχονται εις φώς διά τών δημοσιευμάτων του Παιδαγωγικού τύπου της Πατρίδος μας σχετικά με την διεξαγωγή της Σχολικής μεταρρυθμίσεως, θα κάμει την σκέψιν πώς ή μία ή ή άλλη από τές βασικές μεταρρυθμιστικές απόψεις σχετικά με την όργάνωσιν της έσωτερικής μορφής της σχολικής μεταρρυθμίσεως, ως επί παραδείγματι της εφαρμογής:

Της Συγκεντρωτικής διδασκαλίας, ή

Του αξιώματος της εργασίας,

Πώς δέν είναι για τό λαϊκόν σχολείον της ύπαίθρου δυνατή, ή είναι, άλλ' υπό ώρισμένους περιορισμούς.

Αί άντιρρήσεις που προέρχονται από της ως άνω σκοπιάς σχετικά με την σχολικήν μεταρρύθμισιν είναι σοβαρώτερες από ό,τι θα μπορούσε τις εύθως έξ αρχής, να τές υποτιμήση κατ' αρχήν και να μή προσδώσει την δέουσαν προσοχήν.

Συνεπώς:

Παρίσταται ανάγκη να γίνουν συζητήσεις με τούς αντιπροσώπους τών ως άνω άντιρρήσεων, προς έξακρίθωσιν τών προϋποθέσεων εκείνων που σχετίζονται με την λειτουργίαν τών σχολείων της ύπαίθρου και της συναγωγής τών άπαραιτήτων συμπερασμάτων σχετικά με την ανανέωσιν της μορφωτικής αποδοτικότητος τών σχολείων της ύπαίθρου.

Θά καταβληθῆ συνεπώς προσπάθεια, όπως διά μέσου τών γραμμών του παρόντος άρθρου μας, έλθουν εις φώς προς συζήτησιν μερικές άντιρρήσεις οι όποιες — κατά την άποψίν μας — παίζουν σημαντικόν ρόλον γύρω από την διεξαγωγήν και εφαρμογήν της σχολικής μεταρρυθμίσεως εις την έσωτερικήν της μορφήν, και ουχι εις την έξωτερικήν κλιμάκωσιν και διάρθρωσίν της.

Και ίδου μερικές:

B'

Από γενικωτέρας θεβαίως απόψεως, πρέπει να τονισθῆ και να γίνει δεκτόν — άνευ άντιρρήσεων — ότι ή προσωπικότης του δασκάλου είναι πρωταρχικής σημασίας παράγων, γύρω από την αποτελεσματικήν εργασίαν στο σχολείο. (1)

Ερωτάται όμως ήδη έν συνεχεία:

Υπάρχει ουσιώδης διαφορά μεταξύ του δασκάλου της πόλεως και του δασκάλου του χωριού;

Η καλύτερα και για να έκφρασθούμε επί τό παιδαγωγικώτερον!

Ο δάσκαλος της πόλεως είναι καλύτερα ώπλισμένος για την διεξαγωγήν της σχολικής μεταρρυθμίσεως από τον συνάδελφον του χωριού και γενικά της ύπαίθρου:

Γύρω από την ως άνω έρώτησιν, έφόσον ή άπάντησιν έξαρτάται από τό πρόσωπον του δασκάλου δέν μπορεί να υπάρξει άπάντησις, δεδομένου ότι ή ένιαία διδασκαλική μόρφωσις έχει έξασφαλίσει, δι' όλας τάς κατηγορίας την δασκάλων της Αυστριακής Έπικρατείας, ισότητα.

Όλες δηλαδή αι έξκαταστάσεις γύρω από την διδασκαλικήν μόρφωσιν είναι της αὐτής αξίας.

Συνεπώς:

Οί άπόφοιτοί των μπορεί να χρησιμοποιηθούν εις οιονδήποτε περιοχήν της χώρας, δεδομένου ότι όλες σχεδόν αι διδασκαλικαί δυνάμεις τόσον τών Βορείων όσον και τών Νοτίων περιοχών της Αυστρίας, πήραν την μόρφωσίν των εις την πόλιν της Βιέννης.

Υπό έποψιν συνεπώς διδασκαλικής μόρφώσεως οί διδάσκοντες τών πόλεων και της ύπαίθρου είναι τελείως ισάξιοι, και θα ήτανε εύχης έργον να συνεχισθῆ με τον ίδιον ρυθμόν ή διδασκαλική μόρφωσις.

1. Allgemein wird heute zugegeben und betont, dass die Lehrerpersönlichkeit, von ausschlaggebender Bedeutung für die arbeit der schule und deren erfolge ist.

(Hans Hannl, αὐτόθι σελ. 55).

Ἐνῶς ἡ διδασκαλικὴ μὀρφωσις εἶναι ἡ αὐτὴ τόσογ γιὰ τοὺς δασκάλους τῶν πόλεων ὅσον καὶ τῆς ὑπαίθρου, παρὰ ταῦτα πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῆ ὅτι αἱ δυνατότητες ἐπιμορφώσεως εἶναι εὐνοϊκώτερες γιὰ τοὺς δασκάλους τῶν πόλεων καὶ συνεπῶς πρέπει καὶ μποροῦν οἱ δασκάλοι τῶν πόλεων νὰ ἐργασθοῦν καλύτερα καὶ νὰ συνεισφέρουν περισσότερο γύρω ἀπὸ τὴν σχολικὴν μεταρρῦθμισιν.

Ἡ Βιέννη σήμερον εἶναι κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν ἡ πόλις τῆς σχολικῆς μεταρρυθμίσεως (1) καὶ αἱ ἀπηχῆσεις ἐκ τῶν μεταρρυθμιστικῶν πραγματοποιήσεων εἶναι πολλαπλῶς ὁλοκληρωμένες καὶ ὑποδειγματικῆς ὄχι μονάχα γιὰ τὴν Αὐστρίαν, ἀλλὰ καὶ γιὰ πολλὰς ἄλλας Χώρας. (2)

Στὴν πόλιν τῆς Βιέννης μπορεῖ ὁ δάσκαλος νὰ ἐπισκεφθῆ καὶ νὰ παρακολουθῆσιν ἀνέτως Kurse εἰς τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον τῆς πόλεως, καθὼς ἐπίσης καὶ διαφόρους διαλέξεις παιδαγωγικοῦ περιεχομένου.

Στὴν διάθεσιν του εὐρίσκονται ἐπίσης Βιβλιοθῆκες μὲ ὄλα τὰ νεώτερα παιδαγωγικὰ συγγράμματα καὶ αἱ ἐκπαιδευτικῆς Ἀρχῆς τῆς Βιέννης εἰσκόονται πάντοτε πρόθυμες γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς διδασκαλικῆς ἐπιμορφώσεως.

Οὐδὲν λοιπὸν τὸ παράξενον ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν δασκάλων καὶ διδασκαλιστῶν μιοῦνται πάντοτε βαθύτερον γύρω ἀπὸ ὄλα τὰ προβλήματα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ σχολικοῦ ὀργανισμοῦ καὶ παίρνουν πολῦτιμα ἐρεθίσματα γιὰ τὴν πρακτικὴν των ἐργασίαν.

Συνεπῶς:

Εἶναι καλύτερον προπαρασκευασμένοι γιὰ ἐπιτυχεῖς ἐπιδόσεις εἰς τὴν διδασκαλικὴν των ἱερουργίαν.

Ἐρωτᾶται ὁμοῦς:

Πῶς ἔχουν τὰ πράγματα στὴν ὑπαίθρον καὶ στὰ χωριά;

Ἀπαντᾶμε:

Δ'

Ἐν πρώτοις ἐλλείπουν ἐπιμορφωτικὰ Kurse σπανίζουσι αἱ διαλέξεις καὶ αἱ ἐκπαιδευτικῆς ἐκδρομῆς καὶ ἐλλείπει χρηματικῶν μέσων δὲν παρουσιάζει ζηλευτῆς ἐπιδόσεις ἢ περαιτέρω διδασκαλικὴ ἐπιμόρφωσις των.

Εἰς πλείστας δὲ μακρυνὰς ἐκπαιδευτικὰς περιοχὰς καὶ ἐκπαιδευτικὰς περιφερείας οἱ διδάσκαλοι τῶν χωριῶν ὑστεροῦν γύρω ἀπὸ τὴν κατοχὴν θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν βασικῶν προβλημάτων σχετικῶν μὲ τὴν σχολικὴν μεταρρῦθμισιν, δὲν διαθέτουν δὲ καὶ χρηματικὴν εὐχέρειαν διὰ τὴν ἀγορὰν βασικῶν παιδαγωγικῶν ἔργων ὡς π.χ. τῶν ἔργων τῶν Παιδαγωγικῶν:

Τοῦ Bürgor,

Τοῦ Kerschensteiner

Τοῦ Gandig.

Καὶ ὁμοῦς:

Παρὰ τὴν ἐλλιπῆ ἐπιμορφωτικὴν των δυνατότητα οἱ δάσκαλοι τῆς ὑπαίθρου εἶναι σὲ θέσιν νὰ διεξαγάγουν μὲ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα τὰ προβλήματα τῆς σχολικῆς μεταρρυθμίσεως.

Οἱ δασκάλοι τῶν πόλεων λόγῳ τῶν εὐμενῶν προϋποθέσεων γύρω ἀπὸ τὴν τεχνικὴν τῆς συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας καὶ γενικὰ τῆς μεθόδου ἐργασίας εἰσκόονται σὲ ἀνωτέρα μοῖρα ἀλλὰ καὶ οἱ δασκάλοι τῆς ὑπαίθρου εἰσκόονται καὶ αὐτοὶ στὸν

1. Wien ist heute umbestritten die Schulreformstaet (Haus Handl, αὐτόθι σελ. 552)

2. Seine Leistungen sind nicht nur für Oesterreich, sondern vielfach auch für andere Staaten nustergultrg und beispielgebend. (Hans Handl, Αὐτόθι σελ. 552).

σωστόν δρόμον με τήν διαφοράν ὅτι πρέπει νά τοὺς ἐξασφαλίσωμεν ἕνα χρονικόν διάστημα ὥστε νά προωθήσουν ἱκανοποιητικᾶ τήν διδακτικὴν τῶν ἐργασιῶν.

Ἐλλείπουν βέβαια ἀπὸ τὴν ὑπαιθρον αἱ εὐμενεῖς προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἐπιμόρφωση τοῦ δασκάλου, παρὰ ταῦτα ὅμως οἱ δασκάλοι τῆς ὑπαιθρου διαθέτουν ἐνθουσιασμόν καὶ ἐπιμέλειαν καὶ πολλές φορές καὶ πραγματικὴν αὐτοθυσίαν γύρω ἀπὸ τὴν διδασκαλικὴν ἱερουργίαν τῶν.

Συνεπῶς:

Ἐάν ἡ σχολικὴ μεταρρυθμισὶς ἐξηριτάτο μονάχα ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τοῦ δασκάλου θά ἦτανε πραγματοποιήσιμος καὶ εἰς τὴν ὑπαιθρον ὅπως εἰς τὰς μεγάλας πόλεις. (1)

Ἡ ἐπιτυχία ὅμως στὴν ἀτμόσφαιρα τὴν σχολικὴν δὲν ἐξαρτᾶται μονάχα ἀπὸ τὸν δάσκαλο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ παιδί, καθὼς καὶ ἀπὸ ἄλλους ἐπίσης παράγοντας.

Γύρω εἰδικᾶ ἀπὸ τὴν ψυχολογίαν τοῦ χωριατόπαιδου εἶναι πολύτιμοι ὁδηγοὶ γιὰ τὸν δάσκαλον αἱ ἐργασίαι τῶν: Heywang (2), Güttenberger (3), Suhngenschmid (4) καὶ Baunard (5).

Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος γιὰ τοῦ χωριατόπαιδου τὴν ψυχοσύνθεσιν, ὡς ἐπιτραπητὴ κάποια παρέμβαση ἐπιβεβλημένη.

Ε'

Τὸ χωριατόπαιδο πρέπει νά τονισθῆ πὼς διαθέτει ὀλιγώτερες εὐκαιρίες σχετικᾶ με τὰ παιδιὰ τῶν πόλεων γύρω ἀπὸ τὴν ἐκμάθησιν τῆς γλώσσης, καθὼς ἐπίσης παρουσιάζει ὄχι ἱκανοποιητικὰς ἐπιδόσεις σχετικᾶ με τὴν γλωσσικὴν ἀπόδοσιν τῶν ἰδεῶν του, δεδομένου ὅτι ἡ γλωσσικὴ ἐκφραστικὴ του ἱκανότης παραμένει ἀδοθήθητος ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν βοήθειαν πού δέχονται τὰ παιδιὰ τῶν πόλεων.

Ἐκεῖνο ὅμως πού διαθέτει σὲ ἀνώτερη μοῖρα τὸ χωριατόπαιδο ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παιδί τῆς πόλεως εἶναι ἡ βαθύτερη σχέση καὶ ἡ γνωριμία του με τὴν φύσιν.

Ἐπίσης τὰ παιδιὰ τῆς ὑπαιθρου γνωρίζουν τὴν ἐργασίαν πολὺ ἐνωρίτερον ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ παιδιὰ τῶν πόλεων, καὶ εἶναι ἐξοικειωμένα ἰδίως γύρω ἀπὸ πρακτικὰς ἐργασίας καὶ πρακτικὰς ἀπασχολήσεις.

Τὰ παιδιὰ τῆς ὑπαιθρου προσέρχονται στὸ σχολεῖο με ὀλιγώτερες παραστάσεις ἀλλὰ με μεγαλύτεραν διάστασιν εἰς τὸ βάθος τῶν παραστάσεων τῶν.

Αὐτὸς δὲ εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὅποιον κατέχονται ἀπὸ κάποιαν ἀγωνίαν καὶ φόβον, πρᾶγμα πού δὲν πρέπει νά διαφεύγει τὴν προσοχὴν τῶν δασκάλων τῶν.

Καὶ γεννᾶται ἤδη τὸ ἐρώτημα:

Ποίαν ἐπίδρασιν ἔχουν αἱ ὡς ἄνω ἰδιορρυθμίες τῶν παιδιῶν τῆς ὑπαιθρου γύρω ἀπὸ τὴν διεξαγωγικὴν τῆς σχολικῆς μεταρρυθμίσεως;

Ἀπαντῶμεν:

ΣΤ'

Ἀρχίζομεν ἀπὸ τὴν ἀπαίτησιν τῆς διεξαγωγῆς τῆς Συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας.

Ἡ ἀπαίτησις βεβαίως τῆς διεξαγωγῆς τῆς Συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας εἰς τὸ λαϊκὸν σχολεῖο εἶναι ἐποικοδομημένη ψυχολογικά.

Τὸ παιδί ἐρμηνεύει τὸν περιβάλλοντα κόσμον ὡς ἐνότητα, δὲν ἔχει οὐδεμίαν κατανόησιν γιὰ ἐπὶ μέρους μαθήματα τὰ δὲ πατριδογνωστικὸν μορφωτικὸν ὕλικόν εἶναι ἐκεῖνο πού πρέπει νά καταλάβει τὴν πρωταρχικὴν θέσιν κατὰ τὴν διδασκαλίαν.

1. Wenn es nur von der Lehrerdersonlichkeit abhänge, wäre die Schulkonformität in den Lande so wie in der Grossstadt durchführbar (Hans Handl, *Αὐτόθι* σελ. 554).

2. Ernst Heywang, *Das Landkind*, Leipzig

3. Dr. Heinrich Guttenberger, *Das Landkind nauch Umwelt und Eigenart*, Wien.

4. Karl Sphngenschmed, *Das Banernkind*, Munchen.

5. August Baunard, *Die Erneuerung der Landsehule Wirn*.

Συζητήσιμος παραμένει ή αποφισ γύρω από την υιάρκειαν της Συγκεντρωτικής διδασκαλίας.

Κατ' αρχάς επεκράτησεν ή αποφισ διεξαγωγής ταύτης μέχρι του 5ου σχολικού τους, αργότερον όμως επί τη βάσει της πείρας των εις την ύπαιθρον συνθηκών, προτάθη συντόμευσις του χρονικού διαστήματος.

Παρά ταύτα όμως αί διδασκαλικά ενώσεις της ύπαιθρου εκηρύχθησαν υπέρ της παρατάσεως της Συγκεντρωτικής διδασκαλίας και για τα παιδιά της ύπαιθρου, δεδομένου ότι μονάχα ή μορφή αυτή της διδασκαλίας διευκολύνει καλύτερα την γλωσσικήν επίδρασιν των μαθητών, παρά τα επί μέρους μαθήματα. (1)

Η Συγκεντρωτική διδασκαλία αφυπνίζει την γλωσσικήν χαράν, παρέχει πλούσιες ευχιαρίες μεταφοράς βαθμιαίως εκφράσεων της διημιλουμένης εις την γραπτήν γλώσσαν και άχρηστοποιείται ή γνώμη ότι τα παιδιά της ύπαιθρου είναι καθυστερημένα, λόγω της μη παροχής βοηθείας όπως ανυψωθή το γλωσσικόν των αίσθημα.

Έχομεν την γνώμην ότι ή Συγκεντρωτική διδασκαλία, όχι μονάχα για τα σχολεία της πόλεως αλλά ιδιαιτέρως δια το λαϊκόν Σχολείον της ύπαιθρου είναι με άλουργίδα αυτόχρονα Βασιλική περιβεβλημένη ιδέα της Αυστριακής Σχολικής μεταρρυθμίσεως. (2)

Η βασική επίσης αποφισ του στενού έδαφικου πολιτισμού δεν υπάρχει ουδεμία αντίρρησις ότι είναι εκ των ών ούκ άνευ βασικών διδακτικών αξιωματων δια το σχολείον της ύπαιθρου.

Έν συνεχεία δε τίθεται το έρώτημα:

Ποιά ή θέση και ο ρόλος του βασικού αξιώματος της εργασίας σχετικα με το σχολείον της ύπαιθρου;

Απαντώμεν:

Z'

Τα παιδιά της ύπαιθρου γνωρίζουν ένωρις την εργασίαν.

Όλα τα παιδιά της ύπαιθρου, είτε οι πατέρες των εργάζονται στους αγρούς, καταπιάνονται με όποιεσδήποτε άλλης μορφής χειροτεχνικές εργασίες όλα γνωρίζουν τους τόπους εργασίας των πατέρων των και τα πλείστα μάλιστα από δαυτα χρησιμοποιώντας από την μικρή τους ηλικία σε χειροτεχνικές εργασίες.

Το χωριατόπαιδο μέχρι της εποχής που πρωταμπαίνει στο σχολείο, είναι άπησχολημένο με τον τριγύρω κόσμο της Γενέθλιας Γής του. Η μέθοδος συνεπώς της εργασίας ξεπηδάει ως ιδιάζον γνώρισμα του παιδιού της ύπαιθρου (3) και το σχολείο συνεπώς είναι υποχρεωμένον να συνεχίσει αυτήν την μορφήν της προεργασίας του παιδιού.

Και δια να συνοψίσωμεν:

- 1) Η Συγκεντρωτική διδασκαλία.
- 2) Ο στενός έδαφικός πολιτισμός, και
- 3) Η βασική αποφισ της εργασίας.

Όλες δηλαδή αί ως άνω βασικές απαιτήσεις της έσωτερικής μορφής της Σχολικής μεταρρυθμίσεως, θεωρούμεναι από της σκοπιās του παιδιού της ύπαιθρου εύρισκουν άπήχησιν εις τās προδιαθέσεις των παιδιών του χωριού.

Κατά ταύτα:

1. Der Gesamtunterricht ermöglicht besser als der gefacherte unterricht die Spotalchliche Schulung des Kindes. (Hans Eandl, Αυτόθι σελ. 555).

2. Wir meinen dess der Gesamtunterricht nicht nur die Staetschule, sondern ganz besonders auch fur die Landschule der Komgsgedanke des Osnerreichischen Schulreformers (Hans Handl, Αυτόθι σελ. 555).

3. Die Arkeifs methode entspringt der Eigenart des Landkindes (Hans Handl, Αυτόθι σελ. 556).

Δάσκαλος του χωριού και χωριατόπαιδο είναι σε θέση να διευκολύνουν την διεξαγωγή της Σχολικής μεταρρυθμίσεως σε όλην της την έκτασιν. (1)

Η'

Έμπόδια για την διεξαγωγή της Σχολικής μεταρρυθμίσεως στην ύπαιθρον αποτελούν:

1) Η διεξαγωγή της εργασίας εις πλείστα Σχολεία ύπαιθρου με τὰ ἐπὶ μέρος μαθήματα.

2) Ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν τῶν σχολείων τῆς ύπαιθρου ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν εις τὰ σχολεία τῆς Βιέννης.

3) Ἡ μὴ ὀλοκληρωτικὴ κατάργησις εις τὰ σχολεία τῆς ύπαιθρου τῆς διδασκαλίας τῶν ἐπὶ μέρος μαθημάτων καὶ ἡ ἀντικατάστασις των διὰ τῆς μορφῆς τῆς Συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας.

Ὅλα τὰ ἀνωτέρω αποτελοῦν βεβαίως ἐμπόδια για τὴν διεξαγωγήν τῆς σχολικῆς μεταρρυθμίσεως.

Καὶ ὁμως:

Παρ' ὅλα τὰ ὡς ἄνω ἐμπόδια ἡ διεξαγωγή τῆς σχολικῆς μεταρρυθμίσεως δὲν καθίσταται ἀδύνατος, ἐὰν λειφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι τὰ ἐμπόδια ἐκμηδενίζονται ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ὑπάρξεως συγχρονισμένων δασκάλων οἱ ὁποῖοι ἐμφοροῦνται ἀπὸ ἐνθεον ἐνθουσιασμῶν καὶ ἀπὸ Πεσταλότσειον ἀγάπην.

Ἄλλα ἐμπόδια γύρω ἀπὸ τὴν ἐπιτυχῆ διεξαγωγήν τῆς σχολικῆς μεταρρυθμίσεως αποτελοῦν:

1) ἡ ἔλλειψις στὴν ύπαιθρον ἐπαρκῶν σχολικῶν αἰθουσῶν, 2) ἐργαστηρίων, 3) Γυμναστηρίων, 4) ἐποπτικῶν ὀργάνων, 5) Σχολικῶν Βιβλιοθηκῶν καὶ 6) συγχρονισμένων βιβλίων.

Ὁνειρώδης ὁ κόσμος ὄλων τῶν ἀνωτέρω εις τὰς σχολεία τῆς πόλεως τῆς Βιέννης.

Θ'

Παρά ταῦτα ὁμως ὑπάρχουν στὴν ύπαιθρον μερικὰ προτερήματα πού θὰ τὰ ἐξήλευαν οἱ διδάσκαλοι τῶν πόλεων καὶ μεγαλοπόλεων.

Ἐπὶ παραδείγματι:

1) Ἡ στενὴ ἐπαφὴ καὶ οἱ δεσμοὶ τῶν δασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν τῆς ύπαιθρου με τὸν λαόν, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι (ὑπάρχουν δασκάλοι καὶ διδασκαλίσεις στὴν ύπαιθρον πού λατρεύονται κυριολεκτικὰ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων).

2) Ὁ στενὸς δεσμὸς τῶν δασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν τῆς ύπαιθρου με τὰ παιδιὰ τοῦ λαοῦ καὶ με τοὺς γονεῖς των, πρᾶγμα πού δὲν συμβαίνει εις τὰς πόλεις.

3) Ἡ δυνατότης για πραγματοποίησιν σχολικῶν ἐκδρομῶν καὶ διὰ ἐπίζησιν τοῦ στενοῦ ἑδαφικοῦ πολιτισμοῦ.

4) Ἡ δυνατότης για πραγματιστικὴν Πατριδογνωστικὴν διδασκαλίαν, για νὰ περιορισθοῦμε σε κυριώτερα σημεῖα με τὰ ὅποια εἶναι ὠπλισμένη ἡ μορφωτικὴ δράσις τῶν δασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν τῆς ύπαιθρου.

Κατὰ ταῦτα:

Ὁ δάσκαλος τοῦ χωριοῦ — ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν δάσκαλον τῆς πόλεως καὶ μεγαλοπόλεως — μπορεῖ νὰ εἶναι ἕνας πραγματικὸς καὶ ιδεώδης δάσκαλός του, καὶ με τὴν Πεσταλότσειον προοπτικὴν.

Ι'

Καὶ για νὰ ὀλοκληρώσομεν συνοφίζοντες τὰς ὡς ἄνω ἀπόψεις μας.

1. Landlehrer und Landkinder ermöglichen die Durchführung der Schulren form in vollen unifange. (Αὐτόθι σελ. 556).

Παρά τὰς ύφισταμένους ουσχερείας θά μπορούσαμε να Ισχυρισθούμε άδιστάκτως ότι ή σχολική μεταρρύθμιση στις βασικές της άπόψεις είναι δυνατή στο χωριό και γενικά στην ύπαιθρον.

Και πρέπει να διεξαχθή και να εφαρμοσθή ή σχολική μεταρρύθμιση, γιατί τὸ χωριό και γενικά ή ύπαιθρος είναι ή βασικωτάτη προϋπόθεση γύρω από την εϋημερία του λαοῦ μας, εάν ληφθῆ ύπ' όψει ότι πολιτιστική άνύψωση του λαοῦ, χωρίς ανακαίνισιν του σχολείου τῆς ύπαιθρου είναι κάτι τι άδιανόητον.

Hans Handl

III

A'

Έτελειώσαμε...

Παρεθέσαμε αντίλαλον μεταρρυθμιστικῶν άπόψεων και συζητήσεων που έλαβον χώραν πρό 40ετίας εις την πρωτεύουσαν τῶν Αψβούργων, για μίαν άνάλογον συζητητικήν και συγκριτικήν έρευναν πρός την ιδικήν μας σχολικήν πραγματικότητα.

Και για να ολοκληρώσωμε με συγκεκριμένες άπόψεις.

Έρωτάται:

1) Η ένια μορφή τῆς διδασκαλικῆς μορφώσεως που Ισχύει για τους Αδστριακούς δασκάλους, είναι και παρ' ήμιν ή αὐτή;

2) Πόσες κατηγορίες δασκάλων υπάρχουν στην εκπαιδευτική μας πραγματικότητα;

3) Ποιοι είναι οί καλύτεροι αναδειχθέντες εν τῇ πράξει;

4) Αί έκθέσεις τῶν Έπιθεωρητῶν τῆς Πατρίδος μας θά μπορούσαν να ρίψουν άπλετον φῶς επί του προκειμένου;

Συνεχίζομεν την συγκριτικήν έρευνητικήν άποψιν.

5) Είς πόσα σχολεία τῆς ύπαιθρου εφαρμόζεται ή Συγκεντρωτική διδασκαλία;

6) Είς πόσα σχολεία τῶν πόλεων;

7) Πόση ή χρονική διάρκεια;

8) Ποιοι παιδαγωγικοί πειραματισμοί στην Πατρίδα μας προώθησαν τὰ προβλήματα μορφώσεως και έπιμορφώσεως τῶν δασκάλων μας;

9) Είναι γνωστή παρ' ήμιν ή βαθειά ψυχολογία του χωριατόπαιδου μας;

19) Πῶς καλλιεργεῖται παρ' ήμιν καλύτερον ή βασική παιδαγωγική άποψις του στενώτερου έδαφικου πολιτισμοῦ εν συναρτήσει πρός τὸ Πατριδογνωστικόν άξίωμα, από τους δασκάλους τῶν πόλεων ή αντιθέτως από τους δασκάλους και τίς δασκάλες τῆς ύπαιθρου;

11) Τὸ βασικόν άξίωμα τῆς εργασίας (για να μιλάμε και περί Σχολείου εργασίας) που είναι περισσότερο εκδηλος με μορφωτικά άποτελέσματα, στο χωριατόπαιδο ή στα παιδιά τῶν πόλεων;

12) Η επικοινωνία του δασκάλου και τῆς δασκάλας με τὸν λαόν, που είναι παρ' ήμιν περισσότερο εκδηλος στα χωριά ή εις τὰς πόλεις; Και:

13) Ο στενότερος δεσμός με τὰ παιδιά του λαοῦ και με τους Γονεῖς των, που είναι περισσότερο εκδηλος παρ' ήμιν στις πόλεις ή στα χωριά;

Περιοριζόμεθα σε ελάχιστα εκ τῶν σημείων που έθιξε ο Βιεννέζος Συνάδελφος, για να συναχθοῦν — κατόπιν έρεύνης και παρ' ήμιν σχετικά συμπεράσματα σχετικά με την εφαρμογήν τῆς Σχολικῆς μεταρρυθμίσεως και να έλθουν εις φῶς από τῶν διαφόρων παιδαγωγικῶν περιοδικῶν τῆς Πατρίδος μας.

Β'

Ἄλλὰ θὰ ἐρωτήσῃ τις:

Μὲ τέτοιες λεπτομέρειες θὰ ἀπασχοληθοῦμε τώρα;

Ἀπαντῶμεν:

Ὁ ἀπώτερος σκοπὸς κάποιου ἄρθρου Παιδαγωγικοῦ ὅπως πολλάκις ἐτονίσαμε καὶ εἰς ἄλλα δημοσιεύματά μας — εἰσάγεται ἐντοπισμένως στὸ νὰ ἀναγκάσῃ τὸν ἀναγνώστην νὰ σκεφθῇ, νὰ τὸν λυτρώσῃ ἀπὸ τυχὸν ἀβεβαιότητάς του ἐπάνω στὸ θέμα ποῦ τοῦ προσφέρεται πρὸς μελέτην, νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ τὸν πραγματικὸν δρόμον ποῦ πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ στὴν διδακτικὴν του πράξιν καὶ νὰ τοῦ ἐγείρῃ πρὸ παντὸς τὸν ἐνθουσιασμὸν γιὰ προσωπικὸν πειραματισμὸν μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς δικῆς του σχολικῆς πραγματικότητος.

Συνεπῶς:

Ἐὰν οὐδεὶς ἐκ τῶν ὡς ἄνω σκοπῶν πραγματοποιεῖται ἀλλ' ὁ ἀναγνώστης ἢ ἡ ἀναγνώστρια περιορίζονται εἰς τὴν ξηρὰν ἀνάγνωσιν τοῦ ἄρθρου, πιθανὸν νὰ πλατύνῃ ὁ ὀρίζων τῆς παιδαγωγικο-διδακτικῆς των σκέψεως, ἀλλὰ δίχως θετικὰ ἀποτελέσματα.

Γ'

Ἐπίσης πρέπει νὰ κατανοηθῇ ὅτι ἡ ἀνάγνωσις ἄρθρων παιδαγωγικῶν δὲν προσφέρει τίποτε εἰς τὸν ἀναγνώστην ὅταν τὸ περιεχόμενον των εἶναι περιεχομένου κοινοῦ καὶ τετριμένου ἢ περιστρέφεται γύρω ἀπὸ ἀνούσιες ἠθικολογίες.

Συνεπῶς:

Πρέπει νὰ ἀποφευχθῇ παντὶ σθένει ἢ κακοποιήσῃ τοῦ τυπογραφικοῦ χάρτου καὶ νὰ γίνῃ συνείδησις καὶ παρ' ἡμῖν ἡ παιδαγωγικὴ ἀποφῆς ποῦ ἐπρυτάνευσεν εἰς ὅλας τὰς ἐκπαιδευτικὰς μεταρρυθμίσεις τόσοσιν στὴν Γερμανίαν ὅσον καὶ στὴν Αὐστρία — γιὰ νὰ περιορισθῶμε σὲ χῶρες προσωπικῶν ἐπιζήσεων τῆς ταπεινότητός μας.

Δηλαδή:

Τὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν πραγματοποιοῦν τρεῖς παράγοντες:

1) Οἱ παιδαγωγικοὶ πειραματισμοί.

2) Ἡ συγχρονισμένη μορφή μορφώσεως καὶ ἐπιμορφώσεως Δασκάλων καὶ Καθηγητῶν καὶ

3) Ἡ διὰ τῶν Παιδαγωγικῶν Περιοδικῶν δημοσίευσιν ἄρθρων ποῦ νὰ χρησιμεύουν ὡς ἐρεθίσματα γύρω ἀπὸ τὴν διδακτικὴν πράξιν τῶν ἐμπνευσμένων δασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν μας, ποῦ κατέχονται ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν καὶ Πεσταλότσειον ἀγάπην γύρω ἀπὸ τὴν διδασκαλικὴν τους ἰερωργίαν.

Καὶ γιὰ νὰ δλοκληρώσωμεν τὰς ὡς ἄνω ἐπὶ μέρος ἀπόψεις μας.

Δ'

Πρέπει νὰ γίνῃ κοινὴ συνείδησις καὶ νὰ καλλιεργηθῇ καὶ παρ' ἡμῖν ἡ παιδαγωγικὴ ἀποφῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀνακαίνισις τοῦ σχολείου τῆς ὑπαίθρου εἶναι βασικὴ προϋπόθεσις γύρω ἀπὸ τὴν πολιτιστικὴν ἀνύψωσιν τοῦ λαοῦ μας καὶ γύρω ἀπὸ τὴν πραγματικὴν μόρφωσιν τῶν παιδιῶν τοῦ λαοῦ μας.

Γι' αὐτό:

Χρειαζέται ἡ ἔρευνα καὶ ἡ γνῶσις γύρω ἀπὸ τὴν ψυχολογίαν τοῦ δικοῦ μας χωριατόπαιδου γύρω ἀπὸ τὴν ἰδιορρυθμίαν τῆς ψυχοσυνθέσεώς του καὶ γενικὰ γύρω ἀπὸ τὸ ἀντίκρουσμα τῶν παιδιῶν τῆς ὑπαίθρου ὄχι μὲ τὰ ἴδια κριτήρια ποῦ ἀντικρίζομεν τὰ παιδιὰ τῶν πόλεων καὶ τῶν μεγαλοπόλεων.

Μονάχα ἔτσι καὶ μὲ ἀπολογισμὸν γύρω ἀπὸ τὴν ἐξασφάλισιν ὅλων τῶν προϋποθέσεων ποῦ ἀνεγράψαμε ἀνωτέρω σχετικὰ μὲ τὴν μόρφωσιν καὶ ἐπιμόρφωσιν τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τῶν σχολείων μας, μονάχα τότε θὰ δικαιούμεθα νὰ ὁμιλοῦμε περὶ σχολικῆς μεταρρυθμίσεως καὶ εἰς τὰ σχολεῖα τῆς ὑπαίθρου.

Ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς Παιδείας μας

“ΠΟΡΦΥΡΙΑΣ ΣΧΟΛΗ,”

(Δύο χαρακτηριστικὰ Πατριαρχικὰ γράμματα)

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ν. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐπιθεωρητοῦ Πρωτοβαθμίου Ἐκπ)σεως

Σάν, γυρίζοντας τὴ Σάμο, σταματήσης στὴ δεύτερη πολιτεία τοῦ νησιοῦ, τὸ Καρλόβασι, λιγοστοὶ θὰ ξέρουν νὰ σοῦ εἰποῦν γιὰ τὴν ἱστορία τῆς «Πορφυριάδος»...

Ὅπως πέρασαν τὰ χρόνια κι' ἄλλαξαν οἱ καιροί, στάλλα - στάλλα τὸ νερὸ τῆς λησμονιᾶς ξεθώριασε τ' ὄνομά της καὶ μισοσκέπασε στὴ μνήμη τῶν πιὸ νέων τὴν παληότερη ἀνθιση καὶ φεγγοβολιά της. — Μιὰν ἀνθιση π' ἀργοπρόβαλε μέσ' τὸ χειμῶνα τῆς Τουρκοκρατίας. — Τότε, στὸ «σωτήριο ἐτος» 1781, πού ὁ Ἐπίσκοπος Τυρολόης Πορφύριος κι' ὁ κύριος χορηγὸς της, ὁ Μητροπολίτης Ἡρακλείας Μεθόδιος, τὴν ἱδρυσαν. Μιὰ φεγγοβολιά π' ἀπλώνεται σ' ὅλα τὰ κατοπινὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς καὶ τῆς «ψεύτρας λευθεριάς» τῆς Ἡγεμονίας, ὀλοένα καὶ πιὸ δυναμωμένη ἀπ' τὴν ἐπέκτασή της σὲ νέα τμήματα καὶ ἀδιάκοπη ἀνοδο τῆς ποιοτικῆς της στάθμης.

Κι' ὅμως! Στέκει πάντα, ἀνάλλαγα θαρρεῖς ἀπ' τὸ «φθονερό» γέροντα χρόνο, τὸ διδασκῆριο, πού ἀποπερατώθηκε ἄργότερα μὲ τὰ «ἄσπρα» τῶν ἱδρυτῶν της καὶ τὶς προσφορὲς ἄλλων «φιλομούσων» καὶ διατήρησε τ' ὄνομά της. Κάπου ἐκεῖ καταμεσῆς στὴ μικρὴ πολιτεία, μὲ τὴ μεγάλη ἐμπορικὴ, μὰ καὶ παιδευτικὴ παράδοση, ὑψώνεται πάντα σάν γιγάντειος πέτρινος μάρτυρας τῆς ἱστορικῆς της παρουσίας.

Εἶναι ἓνα ἐπιβλητικὸ οἰκοδόμημα μὲ προπύλαια, πού τὸ στηρίζουν θαρειές, δωρικὲς θάλεγες, κολῶνες, πού τοῦ δίνουν μιὰν ἀσυνήθιστα μεγαλόπρεπη ἐμφάνιση. Χοντροὶ ἀσάλευτοι οἱ τοῖχοι του! Κάστρα τοὺς θαρρεῖς μ' ἀθέατες πολεμῆστρες, γιὰ τὴν καταπολέμηση τοῦ φοβεροῦ ἐχθροῦ τῆς ἀμάθειας. Ψηλά, τετράψηλα τὰ παράθυρά τ'., γιὰ νὰ μπαίνει ἐλεύθερα ὁ ἀφέντης ἥλιος καὶ νὰ γεμίζει ἀναγάλλια τὶς ψυχές. Γιὰ νὰ χύνεται τὸ θαμπωτικὸ Ἑλληνικὸ φῶς καὶ ν' ἀνάβη σὰ σπῖθα τὸ προσάνναμμα τῆς καρδιάς τῶν Ἑλληνόπουλων...

Κάπως ἀλλοιῶς θέβαια, ἀσύγκριτα πιὸ πεζά, τὰ περιγράφει μὲ τὴν ψυχρὴ ἐπίσημη γλῶσσα του στὴν ἔκθεση γιὰ τὸ 1ο Δημοτικὸ Σχολεῖο Ν. Καρλοβασίου — πού λειτουργεῖ τώρα κάτω ἀπ' τὴ φιλόξενη στέγη του — ὁ «εἰδικός» ἐπισκέπτης του. Θέλει ὅμως νὰ τὸν πιστέψης, πὼς κατάβαθα στὴν ψυχὴ του νοιώθει ἀντικρῶζοντας τὸν παλῆδ πέτρινο ὄγκο του ἀληθινὴ συγκίνηση, κάθε, μὰ κάθε φορά, πού τὸ ὑπηρεσιακὸ του χρέος τὸν ὀδηγεῖ κοντὰ του. Ἡ φωνὴ τῶν τωρινῶν του δασκάλων, ὅπως ὑψώνεται μέσ' τὶς ἀπλόχρωμες αἰθουσές του, θαρρεῖ πὼς τοῦ φέρνει στ' αὐτιά τὸν ἀντίλαλο τῆς φωνῆς τῶν ἐμπνευσμένων παληῶν ὁμοτέχνων μας.

Καὶ θαρρεῖ ἀκόμα σάν νὰ θλέπη ἐντοιχισμένη κι' ἐδῶ τὴ μαρμάρινη πλάκα ἄλλου παληότερου, μὰ μὲ λιγώτερη

Ιστορικήν αίγλη, διδακτηρίου — του Ιου Δημοτικού της Πρωτεύουσας του Νομού — πού «χρυσούς γράμμασι» μιλάει με τή «μνημειακή» γλώσσα της: «Ξεϊνέ μοι ὄμμα χαρᾶς στήσον πλέον μὴ με παρέρχη ἴσταμ' ἐγὼ προμαχῶν πρῶτος Παιδείας...».

Ἐπίτρεψέ του λοιπὸν νὰ σέ ξεναγήσῃ σὲ μιὰ νοερὴ ἐπίσκεψή σου, ἕνα προσκύνημα τοῦ παρελθόντος, πού ἡ «Πορφυριάς» συμβολίζει, ἂν προτιμᾶς. Ἔλα νὰ διασχίσουμε τὴν πλατεῖαν αὐλή της, ν' ἀνεβούμε ἕνα-ἕνα τὰ μαρμάρινα σκαλιά της, νὰ τριγυρίσουμε τοὺς διαδρόμους καὶ τίς αἴθουσές της. Ἄς σταθοῦμε τώρα στὴν ἀπέραντη αἴθουσα «τελετῶν». Στὴν τωρινὴ αἴθουσα προβολῶν τοῦ σχολικοῦ κινηματογράφου κι' αἴθουσα τοῦ σχολικοῦ Μουσείου. Τὴν τελευταία της ἰδιότητα τὴν ὑπογραμμίζουν ἐντονώτερα καὶ κάποια ἀσυνήθιστα «ἐκθέματα». Δὲν μπορεῖ, ὅπως θὰ ρίξουμε ὀλόγυρα τὴ ματιά μας θὰ μᾶς τραθήξουν σὰ μαγνήτης τὸ βλέμμα δυὸ κιτρινωμένα παλῆα μολυβδόβουλλα. Εἶναι δυὸ «Πατριαρχικά συνοδικὰ γράμματα». Τὸ πρῶτο, ἀναφέρεται στὴν ἰδρυση τῆς Σχολῆς, σὰ προνόμιά της καὶ στίς προσδοκίες, πού στηρίζονται σ' αὐτὴ, τὸ δεύτερο στὸν διορισμὸ τοῦ πρῶτου της διδασκάλου.

Ἄς τὰ διαβάσουμε ἂν θέλῃς. Θᾶναι σὰν νὰ ξεφυλλίζουμε τὴν τοπικὴ ἱστορία καὶ ν' ἀργοδιαβάζουμε μιὰν ἀγνωστη σελίδα της γραμμὴν γιὰ τὴν Παιδεία μας. Μιὰ σελίδα μὲ μεγάλη Πατριδογνωστικὴ ἀξία, μὰ καὶ μὲ πλατύτερο ἐνδιαφέρον καὶ σοβαρώτερη σημασία, ἰδιαίτερα γιὰ τίς ἡμέρες, πού ζοῦμε. Τίς ἡμέρες τούτες, πού ἐντονο μᾶς πλημμυρίζει τὸ συναίσθημα τῆς ἀμετρῆς χαρᾶς, γιατί ἡ σύγχρονη Παιδεία μας παίρνει τὴ θέση της, μὰ καὶ κάποια ἀνησυχία πλανιέται στὸν ἀέρα, γιατί φθάνουν ἀπόμακρα οἱ κρωγμοὶ τῶν θαρθάρων, πού ἀπειλοῦν νὰ σθύσουν τὴ φωτεινὴ Ἐκείνη ἔστια, πού ἡ ἀνταγεία της πέφτει καὶ στὴν σελίδα, πού μᾶς θέλγει τὴν ὄραση.

Ἔτσι, τὸ «μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς» τοῦ

μηνύματος τῆς Ἀναστάσεως τῆς αείφωτης ἔστιας Ἐκείνης, θὰ τὸ ἀκούσουμε νὰ ἔρχεται ἀπὸ τὰ θάθη τῶν χρόνων. Τὰ στριφογυριστά, μὲ τὴν ἀρχαιοπρεπὴ ἐκκλησιαστικὴ ἐμφάνιση γράμματα τῶν «σιγγιλίων» θὰ μεγαλώσουν, τὸ δίχως ἄλλο, τὴ συγκίνησή μας καὶ γυρίζοντας νὰ φύγουμε, κάτι καινούριο ἀπ' τὰ παλῆα τούτα χειρόγραφα θάχουμε κλείσει μὲς' στὴν καρδιά μας.

Κάτι καινούριο καὶ πολῦτιμο: Κάτι, νὰ, σὰν «ἀνάκουστο κελαδισμό» τοῦ παρελθόντος... Μιὰ φευγαλέα ἐντύπωση τῆς στοργῆς, μὲ τὴν ὁποία τὸ Οικουμενικὸ Πατριαρχεῖο σκέπαζε κάτω ἀπὸ τὰ πτετεῖα φτερά του τὰ Σχολεῖα «Ἑλληνικῶν μαθημάτων»... Μιὰν ἀμυδρὴν ἰδέαν γιὰ τὴν τεράστια σημασία, πού ἔδιναν στὴν Παιδείαν Ἐκεῖνοι, πού κράτησαν ἀσβυστὴ τὴ λαμπάδα της αἰῶνες... Μιὰ θαμπὴ εἰκόνα γιὰ τίς παιδευτικὲς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς, γιὰ τὴν ἀπὸ πολὺ ψηλὴ σκοπιὰ ἐνατένιση τῆς ἀποστολῆς τοῦ διδασκάλου καὶ τὴν ἀνάλογη μέριμνα, γιὰ τὴν ἀμοιῆ καὶ τὴν προβολὴ τοῦ ἔργου του...

Ἄς ἀφήσουμε ὁμῶς τὰ ἴδια τὰ κείμενα, ἔστω καὶ ἀποσπασματικά, νὰ μιλήσουν στὴν σκέψη καὶ στὴν ψυχὴ μας:

1. «ΓΑΒΡΙΗΛ ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙ- ΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝ)ΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ»

Ἄσα μὲν καὶ οἶα τὰ ἐκ τῆς Παιδείας ἀγαθὰ πολλοῖς πολλακίς διατεθρῦλληται. Αὕτη καὶ γὰρ ἡμῖν τὴν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φαύλου διάκρισιν περιποιεῖ, τὰ μὲν ἐλέσθαι τὰ δὲ φυγεῖν παραινῶσα. Ὑπ' αὐτῆς τὰ ἦθη κοσμούμεθα ἐπαινετοὺς ἡμᾶς αὐτοὺς παρεχόμενοι. Αὕτη, πῶς οἰκονομητέον, πῶς πολιτικοῖς χρηστέον πράγμασι καὶ μύρι' ἄλλα συμφέροντα τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ ἐκδιδάσκει τοὺς μετεληφότες, καὶ τῇ ψυχῇ οἷον κάλλιστον περιτίθησι τὸν κόσμον, τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας αὐτῇ περιποιῶσα καὶ τὸν ἀνθρώπον, ἢ δυνατὸν, ὁμοιον θεῷ ἀποφαίνουσα. Διὰ ταῦτα καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ὅπου ἂν κατίδη σχολὰς συνισταμένας πρὸς διδασκαλίαν τοῦ τοιοῦτου θείου τῷ ὄντι

χρημικώς και τῆς παρ' αὐτῆς ἀντιλήψεως δεομένης τὴν διαίτην, προθύμως πάνυ καὶ ἀφθόνως ἐπιδαψιλεύεται τὴν ἀντίληψιν αὐταῖς. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης ἅγιος Ἡρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ πρόεδρος τῶν ὑπερτίμων καὶ ἑξαρχος ἀπάσης Θράκης καὶ Μακεδονίας ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῖν συνάδελφος καὶ συλλειτουργὸς κύρ Μεθόδιος καὶ ὁ ποτὲ ἐπίσκοπος τῆς αὐτοῦ ἱερότητος Τυρολόης μακαρίτης Πορφύριος, θείῳ ζήλῳ ἀμφοτέροι κεκινημένοι ἔγνωσαν ἐκ συμφώνου εἰς ψυχικὴν αὐτῶν ὠφέλειαν συστήσαι σχολεῖον ἑλληνικῶν μαθημάτων ἐν τῇ Νήσῳ Σάμῳ ἐν τῷ χωρίῳ Καρλόθασι λεγομένῳ καταβαλόντες, ἡ μὲν αὐτοῦ ἱερότης μετρητὰ γρόσια χιλιάδας τρεῖς καὶ παραχωρήσασα τῷ μακαρίτῃ ἐκείνῳ ἐκ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ συναγωγὴν καὶ ἐτέρων δύο χιλιάδων γροσίων παρὰ τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν, ὁ δὲ μακαρίτης ἐκεῖνος παραλαβὼν τὰς ρηθείσας πέντε χιλιάδας τῶν γροσίων ἀπέπλευσεν εἰς Σάμον ὡς οἰκοδομησόμενος καὶ συστησόμενος τὴν Σχολὴν ἀναθήσει καὶ ἀφιέρωσιν εἰς αὐτὴν τὴν ἐκεῖ προπατορικὴν κτητορικὴν ἐκκλησίαν ἐπιλεγομένην τῆς Ἁγίας Σοφίας, καὶ τὰ βιβλία αὐτοῦ καταγεγραμμένα ὄντα διὰ καθαροῦ καταστίχου καὶ τὰ ἅπερ εἶχεν ἀρχιερατικὰ ἀπὸ τῆς εἰρημένης ἐπισκοπῆς καὶ πᾶσαν τὴν λοιπὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἤρξατο τῆς οἰκοδομῆς... Ἐπειδὴ οὖν οὕτω καλῶς ἐξετελέσθη τὸ κοινωφελὲς τοῦτο ἔργον... διὸ καὶ γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα τὸ ρηθὲν νεόδμητον σχολεῖον ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ ἐν τῷ χωρίῳ Καρλόθασι, ἡ εἰρημένη ἐκκλησία τῆς ἁγίας Σοφίας ὁμοῦ καὶ τὸ οἰκόπεδον ὑπάρχωσι καὶ λέγωνται εἰς τὸ ἕξις καὶ παρὰ πάντων γνωρίζονται ἡμέτερα πατριαρχικὰ σταυροπηγιακὰ, ἐλεύθερα αὐτεξούσια καὶ ἀκαταπάτητα παρ' ὅτινοσοῦν προσώπου ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ, μηδενὶ μηδὲν ὀφείλοντα δίδοναι καὶ παρὰ οὐδενὸς δεσποζόμενα... τὸ δὲ ρηθὲν σχολεῖον ἐνεργεῖται ἔσσει ὑπὸ διδασκάλους πεπαιδευμένους πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν τῶν πανταόθεν κατ' ἔρωτα παιδείας ἀφικνουμένων.

Τὰ δὲ ἄσπρα καὶ τὰ λοιπὰ πράγματα τοῦ σχολεῖου τούτου τὰ τε ἤδη ὄντα καὶ τὰ ὕστερον προσφερόμενα ἂν, διασώζονται ἐν ἀσφαλείῃ καὶ τοκίζονται τὰ ἄσπρα παρὰ ἀνθρώποις ἐχεγγύοις καὶ ἀξιοπίστοις, διορίζονται καὶ ἐπίτροποι τοῦ

σχολεῖου τούτου οἱ χρησιμώτεροι καὶ τιμιώτερον κοινῇ γνώμη, καὶ ἐκλογῇ τῶν ἐντοπίων χριστιανῶν καὶ τοῦ κατὰ καιρὸν ἀρχιερέως, οἵτινες ἐπισκεπτόμενοι καλῶς καὶ ἐπιμελῶς τὰ πράγματα καὶ τὰ ἄσπρα τοῦ σχολεῖου τούτου καὶ παλαλαμβάνοντες τοὺς ἐκ τούτων καρποὺς καὶ τόκους ὀφείλουσι ἀποδιδόναι καὶ ἀποπληροῦν προθύμως τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων, ποιούμενοι ἐξ αὐτῶν καὶ ὅσα ἄλλα ἔξοδα καὶ δαπανήματα...

Ἄν τις ποτὲ τῶν μαθητῶν ἐλεγχθεῖ καὶ φωραθεῖ σκανδαλοποιὸς καὶ ταραχώδης, ἢ θίου ἀισχροῦ, ἐξέστω τῷ διδασκάλῳ πρὸς τὴν καλὴν τῶν μαθητῶν κατάστασιν ἀφορῶν τι τιμωρεῖσθαι τε καὶ παιδεύειν τὸν πταίσαντα κατὰ τὸ πρέπον.

Ἐκάστου ἔτους συνερχόμενοι οἱ ἐκεῖ ἐπίτροποι μετὰ τοῦ διδασκάλου καὶ τῶν προκριτωτέρων τοῦ χωρίου θεωρήτωσαν ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ ἀφιλοπροσώπως τὸν λογαριασμόν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς Σχολῆς. Εἰ χρεῖα τύχοι δαπανηθῆναι τὰ ἄσπρα, ἢ πωληθῆναί τι πρᾶγμα τῆς Σχολῆς τοῦτο γενέσθω τῇ συναινέσει τοῦ διδασκάλου.

Ἐχέτω ἄδειαν ὁ διδάσκαλος καταλείπειν διάδοχον, ὃν ἂν αὐτὸς ἔληται ἔτι ζῶν, ἢν δ' ἀποθάνῃ ἀνευ διαδόχου τότε μελέτω τοῖς ἐπιτρόποις καὶ τοῖς προκρίτοις τοῦ χωρίου περὶ τῆς τοῦ διδασκάλου ἀποκαταστάσεως. Ὁ οἶκος, ὃνπερ ὁ μακαρίτης Τυρολόης ὠκοδομήσατο ἑαυτῷ, οὗτος ἔστω διὰ τὴν κατοικίαν τοῦ διδασκάλου...

Τοιαῦτα δέδοκται καὶ ἀπεφάνθη συνοδικῶς, ὅστις δὲ καὶ ὁποῖος τῶν Χριστιανῶν μικρὸς ἢ μέγας, ἀνὴρ ἢ γυνή, ἱερωμένος ἢ λαϊκὸς τολμήσῃ ἀνατρέψαι πῶς τὰ ἐν τῷ παρόντι ἀποφανθέντα καὶ καταλύσαι τὸ κοινωφελὲς τοῦτο Σχολεῖον, ὁ τοιοῦτος ὡς μισόκαλος καὶ κοινοβλαθῆς διεστραμμένος τε καὶ κακοποιὸς ἀφωρισμένος εἴη ἀπὸ Θεοῦ κυρίου Παντοκράτορος καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος καὶ ὑπόδικος.

Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν συνοδικὸν συγγιλιῶδες ἐκ μεμβράνης γράμμα καταστρωθὲν ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ἐδόθη εἰς τὴν εἰρημένην Σχολὴν 1784 κατὰ μῆνα Αὐγούστο 19...

**

2. «Διὰ τοῦ παρόντος Ἡμετέρου Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ γράμματος

γίνεται δήλον, ὅτι ἐπειδὴ θεία συνάρσει ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ κατὰ τὸ χωρίον Καρλόθσαι ἀποκατέστη σχολεῖον Ἑλληνικῶν μαθημάτων δι' ἡμετέρου Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Συγγιλιῶδους γράμματος ἐν τῇ ἐκεῖ Ἡμετέρα Πατριαρχικῇ... Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Σοφίας, τοῦτο δὲ διέμεινε μέχρι τοῦδε ἀνευ διδασκάλου, διὰ τοῦτο ἡ Μετριότης Ἡμῶν, ὡς χρέος ἀπαραίτητον ἔχουσα περὶ τῆς ὠφελείας τῶν ἀπανταχοῦ εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν φροντίζειν, καὶ συσκεψαμένη μετὰ τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ εἰρημένου σχολείου τῶν ἐξ Ἀρχιερατικοῦ καταλόγου καὶ τῶν ἐκ τοῦ εὐλογημένου ρουσφετίου τῶν Γουναράδων καὶ εὐρούσα τοῖς τε ἤθεσι καὶ τῇ παιδείᾳ ἄξιον τῆς διδασκαλίας ταύτης τὸν ὀσιολογιώτατον ἐν Ἱερομονάχοις κύρ Ἰάκωβον Σάμιον τὸν καὶ συνεργὸν καὶ συμπράκτορα εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ σχολείου τούτου, κοινῇ γνώμῃ ρηθέντων Ἐπιτρόπων ἀποκαθιστῶμεν τὴν αὐτοῦ ὀσιολογιότητα διδάσκαλον τοῦ εἰρημένου σχολείου ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ. Ἐπὶ συμφωνίᾳ μέντοι καὶ ὑποσχέσει αὐτοῦ τοιάδε. Ὅπως ἐπιμελήται ὡς οἶον τε καὶ φροντίζει τῆς τε ἐπιδόσεως τῆς ἐν μαθήμασι καὶ τῆς χρηστοθείας τῶν κατ' ἔρωτα σπουδάσαι προσερχομένων μαθητῶν, διδασκῶν ἐπιμελῶς καὶ ἀόκνως τὰ κατὰ δύναμιν.

Μετὰ θάνατον δὲ αὐτοῦ ἔχει κληρονομεῖν καὶ παραλαμβάνειν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἢ εἰρημένη Σχολῇ ἐν ὅσῳ δὲ ζῆ ὁ ρηθεὶς ὀσιολογιώτατος διδάσκαλος κύρ Ἰάκωβος ἔχη πάντα τὰ πρόνομια ὅσα οἱ Ἡγούμενοι τῶν λοιπῶν... Μοναστηρίων καὶ καρπούται παρά τῶν Ἐπιτρόπων αὐτῆς πάντα τὰ πρὸς ζωτροφία αὐτοῦ καὶ ἐνδυμασίᾳ ἀρκούντα ἀπὸ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ εἰρημένου σχολείου ἀνευ τοῦ ἀπαιτεῖν ἄλλο πολὺ ἢ ὀλίγον τι λόγῳ μισθοῦ, ἦν δέποτε κερμηκῶς δι' ἀσθένειαν ἢ γῆρας ἀδυνατήσῃ ἐπιτελεῖν τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἀποκατασταθῆ ἄλλος διδάσκαλος, ἀλλὰ καὶ τότε ὁ ρηθεὶς κύρ Ἰάκωβος, ἔχει ἀπολαμβάνειν τὰ πρὸς ζωτροφία καὶ ἐνδυμασίᾳ αὐτοῦ διὰ τοὺς προλαβόντας ἀμισθὶ κόπους ἕως ἂν ζῆ...

Δι' ὅ... καὶ διορίζομεν τὸν ὀσιολογιώτατον ἐν Ἱερομονάχοις κύρ Ἰάκωβον Σάμιον διδάσκαλον τοῦ ρηθέντος Ἑλληνικοῦ Σχολείου ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ κατὰ τὸ χωρίον Καρλόθσαι, ὅπως ἀόκνως ἐπιτελῆ τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ ἐπιμελῶς κατὰ τὰς ἐν τῷ παρόντι συμφωνίας καὶ ὑποσχέσεις αὐτοῦ καὶ κατὰ κεφάλαια τὰ ἐμπεριεχόμενα ἐν τῷ προεκδομένῳ Ἡμετέρῳ Πατριαρχικῷ καὶ Συνοδικῷ Συγγιλιῶδες γράμματι περὶ τοῦ αὐτοῦ Σχολείου...

Ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ α ψ π δ.

ΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Υπό ΤΡΥΦΩΝΟΣ ΓΑΚΗ

Οι υπηρεσιακές εκθέσεις τῶν Δασκάλων ἔχουν επίδραση στήν προκοπή τοῦ Ἔθνους ● Γιατί δὲν ἀποδίδεται σήμερα δικαιοσύνη ● Χρειάζεται νὰ ληφθοῦν μέτρα, ποῦ θὰ περιορίζουν τὴν ὑποκειμενικὴ κρίση καὶ τὴν παντοδυναμία τοῦ βαθμοῦ ● Ποιὰ στοιχεῖα πρέπει νὰ συγκεντρώνη ἕνας Δάσκαλος, γιὰ νὰ χαρακτηρισθῆ ἄριστος ● Στὰ υπηρεσιακὰ συμβούλια νὰ θεωροῦνται ἰσότιμοι ὅσοι ἔχουν διαφορὰ βαθμολογίας δύο βαθμῶν ● Μετὰ τὴν ἐπιθεώρηση νὰ γίνεται διερευνητικὴ συζήτηση ● Ἡ ἐκθεση νὰ κοινοποιῆται στὸν ἐνδιαφερόμενο ● Ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς νὰ ἐπιθεωρῇ ὅσους ἔχουν ὑψηλὴ βαθμολογία ● Ν' ἀποδεσμευθοῦν οἱ Ἐπιθεωρητὲς ἀπὸ τὴν γραφειοκρατικὴ δουλειὰ τοῦ γραφείου.

Εἶναι φυσικὴ τάση στὸν ἄνθρωπο νὰ θέλη νὰ βελτιώνη τὴν ἐργασία του καὶ νὰ θέλη ἐπίσης νὰ τοῦ ἀναγνωρίζουν οἱ ἄλλοι, καὶ περισσότερο οἱ προϊστάμενοί του, τὴ βελτίωση αὐτῆ. Στὸν κανόνα αὐτὸν δὲν μπορεῖ ν' ἀποτελῆ ἐξαιρεση ὁ Δάσκαλος. Ἔχει κι αὐτὸς τὴν τάση καὶ προσπαθεῖ διαρκῶς ν' αὐτομορφώνεται καὶ ν' αὐτοβελτιώνεται, γιὰ νὰ μπορῆ ν' ἀποδίδῃ καλύτερα ἀποτελέσματα στὸ δύσκολο ἔργο του. Καὶ ὡς ἀναγνώριση τῆς καλύτερης ἀπόδοσής του, θέλει ἀπὸ τὸν Ἐπιθεωρητὴ μιὰ καλύτερη υπηρεσιακὴ ἐκθεση. Ἄν αὐτὸ γίνῃ, ἡ ἔφεση γιὰ αὐτομόρφωση καὶ αὐτοβελτίωση μεγαλώνει καὶ τὰ ἀποτελέσματα γίνονται ὀλοένα καλύτερα. Ἄν ὁμως γιὰ τὸν α ἢ β λόγο ἀδικήσῃ ὁ Ἐπιθεωρητὴς ἕνα Δάσκαλο μὲ τὴν υπηρεσιακὴ ἐκθεση, ὁ Δάσκαλος ἐκείνος τραυματίζεται ψυχικὰ καὶ ἡ ἔφεσή του γιὰ παραπέρα βελτίωση μαραινέται. Ἄν πάλι ἕνας Δάσκαλος κατορθώσῃ μὲ τὸν ἕνα ἢ ἄλλον τρόπο ν' ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸν Ἐπιθεωρητὴ μιὰ καλὴ ἐκθεση, χωρὶς πραγματικὰ νὰ τὴν ἀξίξῃ, αὐτὸς μὲν δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ βελτιωθῆ, ἀφοῦ τὸ σκοπὸ τὸν πετυχαίνει, ἀλλὰ καὶ κακὸ

παράδειγμα πρὸς μίμηση γίνεται γιὰ τοὺς ἄλλους, τοὺς ἐργατικούς. Γιατί τότε κι ἐκεῖνοι θὰ φροντίσουν νὰ τοὺς γίνῃ καλὴ ἐκθεση μὲ ἄλλους τρόπους καὶ ὄχι μὲ τὴν ἐργατικότητά τους. Καὶ ἂν τὸ φαινόμενο αὐτὸ πάρῃ μεγαλύτερη γενικότητα, τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι γενικὴ πτώση τῆς ἀπόδοσης τοῦ Κλάδου στὸ κύριο ἔργο του.

Τὸ θέμα, λοιπόν, τῶν υπηρεσιακῶν ἐκθέσεων εἶναι πρόβλημα σοβαρότατο, ἐπειδὴ μ' αὐτὸ συνδέεται ἄμεσα ἡ διάθεση τῶν Δασκάλων γιὰ καλύτερη ἐργασία καὶ ἡ ἔφεση αὐτῶν πρὸς αὐτομόρφωση καὶ αὐτοβελτίωση, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξαρτᾶται ἡ ἀνοδος τῆς μορφωτικῆς στάθμης καὶ ἡ ψυχικὴ καλλιέργεια τῶν παιδιῶν μας, στοιχεῖα ποῦ συνιστοῦν τὴν προκοπὴ καὶ τὸ μέλλον τοῦ Ἔθνους.

Γι' αὐτὸ τὸ πρόβλημα τῶν υπηρεσιακῶν ἐκθέσεων ἀπασχολεῖ μόνιμα τὴ Διοίκηση τῆς Ὁμοσπονδίας καὶ ἀπασχόλησε καὶ πολλὲς Γενικὲς Συνελεύσεις τοῦ Κλάδου ἀπὸ πολλὰ χρόνια τώρα. Ὑποδείχτηκαν κατὰ καιροὺς διάφορες λύσεις, ἀλλὰ τὸ πρόβλημα τελικὰ δὲ λύθηκε.

Εἶναι γεγονὸς, βέβαια ὅτι τὸ Νομοσχέδιο, ποῦ ὀρίζει τὰ τῶν υπηρεσιακῶν

έκθέσεων τών Δασκάλων, στηρίζεται σε λογικές αρχές και έχει σκοπό την απόδοση δικαιοσύνης. Γιατί σωστό είναι να προτιμούνται και κατά τις προαγωγές και κατά τις μεταθέσεις και κατά τις άλλες υπηρεσιακές μεταβολές οι καλύτεροι, είτε περι Δασκάλων πρόκειται είτε περι άλλων υπαλλήλων. Αντικειμενικά δὲ καλύτεροι είναι, φυσικά, εκείνοι που έχουν ἔστω και κλάσμα τῆς βαθμολογίας περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ ὑπάρχει πάντοτε τὸ κίνητρο, πὺ θὰ δυναμώγη τὴν ἔφεση πρὸς καλύτερηση ὄλων γενικά, ἀφοῦ θὰ ξέρουν ὅτι βελτίωση τῆς βαθμολογίας τους, ἔστω και μικρή, θὰ σημαίνει και προβάδισμα ἔναντι τῶν ἄλλων κατὰ τὴν υπηρεσιακὴ σύγκριση.

Κατὰ τὴν ἐφαρμογὴ ὁμοῦ τοῦ Νομοσχεδίου αὐτοῦ ἀποδείχθηκε ὅτι ὄχι μόνον δικαιοσύνη δὲν ἀποδίδεται, ἀλλ' ἀντίθετα δημιουργοῦνται καταστάσεις κατάφωρης ἀδικίας και εὐλογων παραπόνων, παρά τὸ ὅτι οἱ πλείστοι σχεδὸν τῶν Ἐπιθεωρητῶν μας θέλουν και προσπαθοῦν νὰ εἶναι ἀντικειμενικοὶ και δὲν ἐπηρεάζονται ἀπὸ ἐξωτερικοὺς παράγοντες. Καὶ αὐτὸ συμβαίνει γιὰ τοὺς παρακάτω λόγους:

α) Δὲν ὑπάρχουν συγκεκριμένα στοιχεία, γιὰ νὰ στηρίζεται ἡ κρίση και νὰ εἶναι ἀντικειμενικὴ ἀπὸ ὁποιοδήποτε κριτὴ και ἂν γίνεται. Δημιουργεῖται ἔτσι τὸ ἀνεξέλεγκτο τῶν Ἐπιθεωρητῶν, πὺ τοὺς κάνει νὰ σχηματίζουν ὑποκειμενικὴ γνώμη και σὲ ἄλλους μὲν Δασκάλους νὰ εἶναι περισσότερο ἐλαστικοὶ σὲ ἄλλους δὲ περισσότερο αὐστηροί. Ἡ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς Ἐπιθεωρητῆς εἶναι σὲ ὄλους τοὺς Δασκάλους περισσότερο ἐλαστικοί, ἄλλοι δὲ περισσότερο αὐστηροὶ στὴ βαθμολογία.

β) Ἡ ἀπόδοση ἑνὸς Δασκάλου στοὺς διάφορους τομείς τῆς δράσης του ἔξαρτᾶται ἀπὸ πλείστους ὄσους παράγοντες, ἀφοῦ οἱ συνθήκες, κάτω ἀπὸ τίς ὁποῖες λειτουργοῦν τὰ σχολεῖα μας, εἶναι διαφορετικῆς. Κατὰ συνέπεια και ἂν ὑπῆρχαν ἀκόμη ὠρισμένα συγκεκριμένα στοιχεία κρίσης, δὲν θὰ ἀποδιδόταν ἀπόλυτα δικαιοσύνη, γιὰτὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ

εἶναι χειρότερος ἕνας καλὸς Δάσκαλος, πὺ ἐργάζεται κάτω ἀπὸ δυσμενῆς συνθήκες και βαθμολογεῖται ἡ ἀπόδοσή του (ἀντικειμενικά βέβαια) μὲ 23, 25 ἀπὸ ἄλλον, ἐπίσης καλόν, πὺ ἐργάζεται κάτω ἀπὸ εὐνοϊκῆς συνθήκες και βαθμολογεῖται ἡ ἀπόδοσή του (ἀντικειμενικά και αὐτοῦ) μὲ 24, 75 ἢ 24, 50 ἢ και 25 ἀκόμη. Ἐνα ἀπλὸ παράδειγμα φέρνομε:

Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχη τὴν ἴδια ἀπόδοση Δάσκαλος, πὺ ἡ τάξη του ἔχει 80 και 100 παιδιά, ἀπὸ ἄλλον, πὺ ἡ δική του ἔχει 25 και 30 μόνον. Κατὰ συνέπεια δὲν μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῆ κατώτερος ποιοτικά ὁ πρῶτος, γιὰτὶ θὰ βαθμολογηθῆ (εἶπαμε ἀντικειμενικά) μὲ 23, ἀπὸ τὸν δεύτερο, ὁ ὁποῖος θὰ βαθμολογηθῆ μὲ 24 ἢ και 25.

γ) Οἱ υπηρεσιακῆς ἐκθέσεις συντάσσονται ἀπὸ μόνον τὸν Ἐπιθεωρητὴ και ἐρήμην τῶν ἐνδιαφερομένων. Ἀποτέλεσμα αὐτοῦ εἶναι νὰ καλλιεργῆ καθένας μας τὴ γνώμη ὅτι εἶναι ἄριστος και ὅτι ἀξίζει γιὰ ὕψηλὴ βαθμολογία, χωρὶς και πραγματικὰ νὰ ἀξίζη ὅπως νομίζει. Ἐτσι, ὅταν λάβῃ γνώση τῆς κρίσης τοῦ Ἐπιθεωρητῆ του παραπονεῖται ὅτι ἀδικήθηκε.

δ) Δὲν ὑπάρχει ἐλεγχος στὶς περιπτώσεις, πὺ ἕνας Ἐπιθεωρητῆς γιὰ τὸν α ἢ β λόγο βαθμολογεῖ χαριστικὰ ὀρισμένους Δασκάλους. Ἀποτέλεσμα αὐτοῦ εἶναι νὰ ὑποσκελίζουν οἱ εὐνοηθέντες αὐτοὶ συνάδελφοι ἄλλους, πὺ εἶναι καλύτεροὶ τοὺς ποιοτικά.

ε) Πολλοὶ συνάδελφοι, γιὰ διάφορους λόγους, ἀργοῦν νὰ ἐπιθεωρηθοῦν ἀπὸ τὸν προϊστάμενό τους, μερικοὶ δὲ ἔχουν ὀλόκληρα χρόνια νὰ ἴδουν υπηρεσιακὴ ἔκθεση. Ἐτσι ὑπολείπονται, κατὰ τὴν κρίση, ἄλλων, πὺ ἔχουν περισσότερες ἐκθέσεις και μάλιστα στὴν τελευταία ἔξαιτια.

Ἀποτέλεσμα ὄλων τῶν παραπάνω ἀτελειῶν εἶναι νὰ παρουσιάζεται τὸ φαινόμενο, πὺ ὄλοι τὸ ἔχομε διαπιστώσει, νὰ εἶναι πολλοὶ συνάδελφοι ἀδικημένοι ἢ γιὰτὶ ὁ Ἐπιθ) τῆς τους ἔτυχε νὰ εἶναι περισσότερο αὐστηρὸς ἢ γιὰτὶ βρέθηκαν σὲ δύσκολες εἰδικῆς συνθήκες λειτουργίας τοῦ σχολείου τους ἢ γιὰτὶ ἄργησαν νὰ ἔ-

πιθεωρηθούν κ.λ.π., ενώ άλλοι συνάδελφοι έχουν για τους αντίθετους λόγους ευνουθηθή. Έτσι οι ευνουθηθέντες προτάσσονται και στους πίνακες μεταθετών και στους πίνακες προαγωγών σε βάρος των αδικηθέντων, που πολλές φορές είναι πολύ καλύτεροι τους. Γιατί είναι σε όλους γνωστό ότι εάν κυριότερος παράγοντας για την κρίση στα υπηρεσιακά Συμβούλια λαμβάνεται σήμερα ή βαθμολογία, όλα δε τα άλλα στοιχεία έχουν υποτονική ισχύ.

Για να διορθωθεί το κακό, προτείνουν πολλοί να καταργηθούν τελείως οι βαθμοί και να συντάσσονται οι υπηρεσιακές εκθέσεις με γενικούς χαρακτηρισμούς. Κατά τη σύνταξη δε των πινακίων προαγωγών και μεταθέσεων, σε Δασκάλους με τους ίδιους χαρακτηρισμούς, να παίξει αποφασιστικό ρόλο μόνον η αρχαιότητα.

Αυτό όμως δεν λύει, κατά τη γνώμη μας, το πρόβλημα. Μπορεί, βέβαια, με τον τρόπο αυτόν να διευκολύνονται τα Συμβούλια στη σύνταξη των πινακίων, δικαιούνη όμως δεν θ' αποδίδεται και κατά συνέπεια τα παράπονα δεν θα εκλείψουν. Γιατί και η βαθμολόγηση με γενικούς χαρακτηρισμούς δεν περιορίζει το στοιχείο της υποκειμενικότητας των Επιθεωρητών, που είναι η κυρία αιτία του κακού. Θα είναι, εύκολο δηλ. στους Επιθεωρητές να χαρακτηρίζουν υποκειμενικά κάθε Δάσκαλο και άλλον μόνον να ευνουθούν, άλλον δε να αδικούν κατά την κρίση τους. Έξ' άλλου, με τους γενικούς χαρακτηρισμούς δεν θα είναι δυνατόν να γνωρίζουν οι προϊστάμενοι ποιοι είναι οι καλύτεροι και ποιοι οι χειρότεροι μέσα σε κάθε κατηγορία, αφού και οι μόνον και οι δε θα έχουν τον ίδιο χαρακτηρισμό.

Για να λείψουν, λοιπόν, τα παραπάνω φαινόμενα και παράπονα, χρειάζεται να ληφθούν, μέτρα, που θα διασφαλίζουν κατά κάποιον τρόπο την αντικειμενική κρίση, αλλά και θα περιορίζουν την παντοδυναμία του βαθμού που τόσο και τα δύο αυτά ταλαιπωρούν μέχρι σήμερα τον Κλάδο.

Και εάν τέτοια μέτρα προτείνουμε:

Α' ΓΕΝΙΚΑ

Για να μην υπάρχει ποικιλία και σύγχυση στους χαρακτηρισμούς, να καθιερωθούν έναίτοι χαρακτηρισμοί σε όλους τους τομείς δράσης, δηλαδή: "Αριστος, λίαν καλός, καλός, μέτριος." Αριστος θα χαρακτηρίζεται εκείνος, που θα συγκεντρώνει βαθμολογία από 23 — 25, λίαν καλός από 21 — 23, καλός από 18 ή 17 — 21 και μέτριος από 18 ή 17 και κάτω. Και οι με άριστοι θα μπαίνουν στους πίνακες των κατ' απόλυτον έκλογην προακτέων, οι λίαν καλοί στους κατ' έκλογην και οι καλοί στους κατ' αρχαιότητα. (Οι μέτριοι θα είναι στάσιμοι).

Β' ΕΙΔΙΚΑ

α) Για τη Διδακτική ικανότητα. Για να βαθμολογηθεί ένας Δάσκαλος με άκέραιο 5, πρέπει, εκτός από την τελεία απόδοση στην τάξη, να έχει γράψει και δύο τουλάχιστον διδακτικά βιβλία ή να έχει δημοσιεύσει ή να έχει ανακοινώσει σε συνέδρια 2 — 3 σχετικές μελέτες. Εάν αυτά δεν υπάρχουν, θα βαθμολογηθεί από 4 και κάτω. Εάν υπάρχουν, θα προσθέτουν ανάλογα ποσοστά στο βαθμό, που κατά την κρίση του βαθμολογείται κατά την επιθεώρηση. Παράδειγμα:

Μετά την επιθεώρηση ο Επιθεωρητής βρίσκει ότι ο Δάσκαλος είναι άριστος ή λίαν καλός ή καλός ή μέτριος. Τον βαθμολογεί, λοιπόν, με 4 ή 3,50 κ.λ.π. Ο Δάσκαλος αυτός έχει στο ενεργητικό του και μια καλή μελέτη διδακτικού περιεχομένου. Του προσθέτει στο βαθμό, που του έβαλε, και 10 — 15 εκατοστά. Έχει ακόμη ο Δάσκαλος αυτός και ένα διδακτικό βιβλίο. Του προσθέτει επίσης άλλα 10 — 25 εκατοστά κ.ο.κ. Έτσι βγαίνει ο τελικός βαθμός της Διδακτικής ικανότητας.

Έννοείται ότι όλα αυτά τα στοιχεία, βιβλία δηλ. μελέτες κ.λ.π. πρέπει να έχει φροντίσει ο Δάσκαλος να υπάρχουν στο φάκελό του, ώστε να τα έχει υπό όψη του ο Επιθεωρητής και να τα έχει μελετήσει πριν πάη για επιθεώρηση στο σχολείο.

β) Για την **Επιστημονική κατάρτιση**. Για να βαθμολογηθεί ένας Δάσκαλος με άκέραιο 5, πρέπει, εκτός από την πλήρη επιστημονική συγκρότηση που θα έχει, και που θα διερευνηθεί από τον **Επιθεωρητή** σε ειδική συζήτηση, όπως λέμε παρακάτω, να έχει γράψει και ένα τουλάχιστον επιστημονικό βιβλίο ή να έχει δημοσιεύσει ή ανακοινώσει σε συνέδρια 2 — 3 επιστημονικές μελέτες. Εάν αυτά δεν υπάρχουν θα βαθμολογηθεί από 4 και κάτω. Εάν υπάρχουν (και πρέπει και αυτά να βρίσκονται στο φάκελο του Δασκάλου, για να τα έχει μελετήσει προηγουμένως ο **Επιθεωρητής**), θα προσθέτουν ανάλογα ποσοστά στο 4 ή στον άλλο βαθμό, που θα βάζει κατά την κρίση του ο **Επιθεωρητής** και θα βγαίνει ο τελικός βαθμός της επιστημονικής κατάρτισης.

Επιστημονικά καταρτισμένος για να θεωρηθεί ένας Δάσκαλος, πρέπει:

1) Να κατέχει πολλές γνώσεις της **Ψυχολογίας**, της **Διδακτικής** (Γενικής και Ειδικής) και της **Παιδαγωγικής** και να έχει διαβάσει πολλά σχετικά βιβλία, τα σπουδαιότερα από τα οποία θ' αναφέρονται από τον **Επιθεωρητή** στην έκθεση.

2) Να κατέχει αρκετές γνώσεις της **Κοινωνιολογίας** και **Φιλοσοφίας** και να έχει διαβάσει σχετικά βιβλία, τα σπουδαιότερα από τα οποία επίσης θ' αναφέρονται στην έκθεση επιθεώρησης.

3) Να κατέχει σε κάθε στιγμή τα βασικά επιστημονικά σημεία από την ύλη όλων των μαθημάτων, που διδάσκονται στο **Δημοτικό Σχολείο**.

4) Να κατέχει στοιχειώδεις γνώσεις από τις νεώτερες κατακτήσεις των **Φυσικών επιστημών** και του **Τεχνικού πολιτισμού** (διάσπαση ατόμου, πύραυλοι, δορυφόροι κ.λ.π.).

5) Να γνωρίζει μιά ξένη γλώσσα, έστω και όχι άπταιστος.

Όλα αυτά τα στοιχεία θα διερευνώνται υποχρεωτικά από τον **Επιθεωρητή** σε ειδική συζήτηση, που θα κάνει με το **Δάσκαλο** στο τέλος της επιθεώρησης μπροστά και στους άλλους **Δασκάλους** του

σχολείου και όχι κατ' **ιδίαν**, όποτε είναι δυνατόν να επιδράσουν και συναισθηματισμοί. Μόνον στο μονοθέσιο σχολείο ή διερευνηση θα γίνεται σε κατ' **ιδίαν** συζήτηση, γιατί δε μπορεί να γίνει διαφορετικά.

γ) Για τη **Διοικητική ικανότητα**, την **Εύσυνειδησία** και την εν γένει συμπεριφορά και **Δράση**. Για τα θέματα αυτά δεν νομίζουμε πως είναι δυνατόν να καθιερωθούν αντικειμενικά κριτήρια. Την απόδοση σ' αυτούς τους τομείς θα κρίνει ο **Επιθεωρητής** από τα έκαστοτε δεδομένα και, αφού λάβει υπ' όψη του και τις ειδικές συνθήκες, υπό τις οποίες λειτουργεί το σχολείο, θα βάλει τον ανάλογο βαθμό.

Έννοείται ότι και σ' αυτούς τους τομείς πρέπει να είναι έκδηλη ή υπεροχή ενός **Δασκάλου** για να βαθμολογηθεί με άκέραιο 5 και να δικαιολογηθεί πλήρως και με συγκεκριμένα στοιχεία ή βαθμολογία στη σχετική έκθεση. Η καλλιέργεια π.χ. ενός καλού σχολικού κήπου, όπου είναι δυνατόν να γίνει, ή ίδρυση και καλή λειτουργία σχολικής βιβλιοθήκης, ή ίδρυση και καλή λειτουργία σχολικού συνεταιρισμού, ή έκθεση χειροτεχνημάτων των μαθητών, ή τέλεση εορτών, ή διοργάνωση εκδρομών, ή καλή λειτουργία των συσσιτίων κ.λ.π. αποτελούν βαρύνοντα στοιχεία για τη σχολική δράση του **Δασκάλου**. Η συμμετοχή του έξ' άλλου σε κοινωφελείς πολιτιστικές εκδηλώσεις, συμβολή π.χ. σε αναδάσωση, σε κατασκευή δρόμων, σε καταπολέμηση αναλφαβητισμού, οργάνωση διαλέξεων, συγκέντρωση λαογραφικού υλικού κ.λ.π. είναι άλλα στοιχεία, που βαρύνουν στη βαθμολογία της έξωσχολικής του δράσης και της εύσυνειδησίας.

Με την παραπάνω διαδικασία θα αξιολογηθεί αντικειμενικά, κατά κάποιον τρόπο, κάθε **Δάσκαλος** σε κάθε τομέα δράσης και στο τέλος θα βγεί ο γενικός του βαθμός 22 ή 22, 75, ή 23 κ.λ.π.

2. **Επειδή** άλλοι από τους **Επιθεωρητές** είναι αυστηροί και άλλοι ελαστικοί στη βαθμολογία και οι ειδικές συνθήκες

λειτουργίας κάθε σχολείου είναι οιάφορες, για ν' αποδίδεται δικαιοσύνη, προτείνουμε:

Κατά την κρίση στα ανώτερα Συμβούλια να θεωρούνται κατ' αρχήν ισότιμοι οι συνάδελφοι, που θα έχουν βαθμό από 23 — 25, από 21 — 23, από 18 ή 17 — 21, και από 18 ή 17 και κάτω.

Η σειρά στους πίνακες θα καθορίζεται με βάση όχι πλέον τη διαφορά βαθμολογίας, αλλά όπως τα τελευταία διατάγματα προαγωγών και μεταθέσεων όρίζουν, ώστε να πάφουν πιά να υπάρχουν περιθώρια μεροληψίας και αδικιών.

3. Έπειδή κάθε Δάσκαλος έχει δικαίωμα να γνωρίζη το περιεχόμενο τής έκθεσής του, αφ' ενός μὲν για να φροντίζη να καλυτερεύη και αφ' ετέρου να ασκήη κάθε έννομο μέσο, αν νομίζη πως αδικείται, προτείνουμε:

α) Μετά το τέλος τής επιθεώρησης των Δασκάλων ενός σχολείου να επανωλλουθή συζήτηση στο γραφείο ενώπιον όλων για τήν εν γένει δράση καθενός (επιστημονική, διδακτική, έξωσχολική, εύσυνειδησία κ.λ.π.), κατά τήν οποία θα γίνεται κατά κάποιον τρόπο και σχετική αξιολόγηση με βάση τα συγκεκριμένα πλέον στοιχεία.

β) Είκοσι το πολύ ήμέρες μετά τήν επιθεώρηση να κοινοποιήται υποχρεωτικά στους ενδιαφερομένους αντίγραφο τής έκθεσης, να έχουν δε αυτοί το δικαίωμα τής ένστασης, στην οποία όμως να γράφουν συγκεκριμένα που και πόσο νομίζουν ότι αδικούνται. Σε περίπτωση δε που ή διαφορά απόψεων με τον Έπιθεωρητή είναι σημαντική, να επεμβαίνη ο Γενικός Έπιθεωρητής, ο οποίος θα επιθεωρή τον ένιστάμενο μαζί με άλλον Έπιθεωρητή τής Περιφέρειας.

Στήν τελευταία αυτή περίπτωση, αν πραγματικά αποδειχθή ότι ο Δάσκαλος αδικήθηκε, να μη λαμβάνεται υπ' όψη ή έκθεση του Έπιθεωρητή, αλλά ή νέα του Γενικού Έπιθεωρητή, να επιβάλη δε ο Γενικός τις ανάλογες κυρώσεις στον αδικήσαντα, αν διαπιστώση ότι ή αδικία γίνηκε σκόπιμα και με υποκειμενικά κίνητρα. Αν πάλι αποδειχθή ότι καλώς βα-

θμολογήθηκε ο Δάσκαλος και κακώς έκανε ένσταση, πράγμα, που θα συμβαίνη τις περισσότερες φορές, αν εφαρμοσθούν τα μέτρα, που προτείνουμε, να έχη δικαίωμα ο Γενικός Έπιθεωρητής να του μειώη τη βαθμολογία, κατά τήν κρίση του. Να συντάσση δηλαδή νέα έκθεση και αυτή να λαμβάνεται υπ' όψη. Έτσι δὲν θα αποτολμᾶ κανείς ένσταση, αν δὲν είναι απόλυτα βέβαιος, ότι πράγματι αδικείται.

4. Έπειδή είναι δυνατόν, έστω και σε ελάχιστες περιπτώσεις και αν συμβή, να βαθμολογήη χαριστικά ένας επιθεωρητής, προτείνουμε:

Όλος τούς Δασκάλους μιᾶς Περιφέρειας, που έχουν από τον Έπιθεωρητή τους ύψηλή βαθμολογία, να επιθεωρή ή Γενικός Έπιθεωρητής μαζί με άλλον Έπιθεωρητή τής Περιφέρειας και σε περιπτώσεις, που θα διαπιστώνη πράγματι χαριστική ενέργεια, να επιβάλη τις ανάλογες κυρώσεις. Έτσι νομίζουμε πως θα το σκεφθῆ πολύ ένας Έπιθεωρητής να δάλη «παρ' αξίαν» μεγάλο βαθμό, αλλά και θα πάφουν αυτόματα οί παντοειδεις πιέσεις προς τούς Έπιθεωρητές να υποστηρίξουν τον α ή β Δάσκαλο τής Περιφέρειας τους και να τον προτάξουν άλλων καλύτερων του.

5. Έπειδή δὲν έχουν οί Έπιθεωρητές στη διάθεσή τους τον απαιτούμενο χρόνο και πολλές φορές άργούν να επιθεωρήσουν τούς Δασκάλους τής Περιφέρειας τους (ένω επιβάλλεται να τούς επιθεωρούν τουλάχιστον μιᾶ φορά το χρόνο) ή τούς κάνουν σύντομη και επιπόλαιη επιθεώρηση, κατά τήν οποία δὲν είναι δυνατόν να σχηματίσουν αντικειμενική γνώμη και να συντάξουν δίκαιη έκθεση, προτείνουμε:

Ν' αποδεσμευθούν οί Έπιθεωρητές από τή γραφειοκρατική δουλειά του γραφείου και να έπιδωθούν στο κύριο έργο τους που είναι ή έντακτική παρακολούθηση και καθοδήγηση των Δασκάλων, ώστε ν' αποδίδουν το άκότερο δυνατόν σε όλους τούς τομείς δράσης. Αυτό θα γίνη, αν διατεθῆ σε κάθε επιθεώρηση κρατικό αυτοκίνητο, για τήν ταχύτερη κίνηση μέσα στην Περιφέρεια, και αν διορι-

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

Η ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

(Στις 3 ανώτερες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου)

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΜΕΓΑΛΙΟΥ

Δημ)λου Προτύπου Π.Α. Λαμίας

Πολλά και διάφορα είναι τα προβλήματα που απασχολούν τους δασκάλους στην καθημερινή τους εργασία.

Όλα είναι σπουδαία, σοβαρά και αναφέρονται σε ψυχολογικά παιδαγωγικά και διδακτικά ζητήματα, για τα όποια κάθε δάσκαλος καλείται να δώσει μια λύση — την καλύτερη αν είναι δυνατόν — στηριζόμενος στη θεωρητική του κατάρτιση και στη δασκαλική του πείρα.

Απ' όλα αυτά, θάθελα σήμερα ν' ασχοληθώ, μ' ένα πρόβλημα ειδικής διδακτικής και ιδιαίτερα με το πρόβλημα της διορθώσεως των εκθέσεων των μαθητών στις τρεις ανώτερες τάξεις του δημοτικού μας σχολείου.

Εισαγωγικά και κατατοπιστικά, θεωρώ τον εαυτό μου υποχρεωμένο, ν' αναφερθώ με συντομία σε μερικά σημεία, που δεν είναι μέσα στο θέμα μου, αλλά έχουν σχέση μ' αυτό και προηγούνται της διορθώσεως των εκθέσεων:

1) Οι εκθέσεις των μαθητών, γράφονται οι περισσότερες στο σχολείο, γιατί ο μαθητής μπορεί και εργάζεται ιόνος του, χωρίς διακοπές, ενοχλήσεις,

άστοχες επεμβάσεις και καταβάλλει όλες του τις δυνάμεις, για να γράψει όσο μπορεί καλύτερα, στηριζόμενος στον εαυτό του.

Ακόμα συνηθίζει να συγκεντρώνει τις πνευματικές του δυνάμεις, μέσα σε ώριμα όρια και κάτω από κοινές συνθήκες για τη διαπραγμάτευση του θέματός του. (1)

2) Τα θέματα των εκθέσεων, βγαίνουν ύστερα από κοινή και ελεύθερη συζήτηση, που γίνεται στην τάξη από τα παιδιά και με συμμετοχή του δασκάλου. Ξεχωρίζουμε απ' αυτά 2 ή 3 και αφήνουμε ελεύθερα τα παιδιά να γράψουν για όποιο θέμα θέλουν απ' αυτά.

Αλλοτε παίρνοντας άφορμή από τη συζήτηση της τάξης, ξεχωρίζουμε ένα θέμα και αυτό γράφουν όλα. Ακόμη δίνουμε και μείς δικό μας θέμα, σχετικό θέματα με τα βιώματα των παιδιών τη γύρω τους ζωή και τα διαφέροντά τους και καλούνται οι μαθητές να το

1. Κ. Χαρη : Σημειώσεις παραδόσεων Ειδικής Διδακτικής Π.Α. Λαμίας.

σθούν υπεύθυνοι διευθυντές Γραφείων Επιθεώρησης, οι οποίοι θα έχουν δικαίωμα υπογραφής και θα διεξάγουν υπεύθυνα τη γραφειοκρατική δουλειά, δεν θα έχουν όμως και δικαίωμα έλέγχου των Δασκάλων, όπως λέμε σε άλλο σημείωμά μας.

Με τον τρόπο σύνταξης των υπηρεσιακών εκθέσεων των Δασκάλων, που εκθέτομε παραπάνω, νομίζομε ότι, αν δεν επιτευχθή το απόλυτο, θα πλησιάσωμε τουλάχιστον στο αντικειμενικά δίκαιο,

ώστε να πάψουν οι υποκειμενικές κρίσεις των Επιθεωρητών και τα παράπονα των συναδέλφων και οι επεμβάσεις των τρίτων, που όλα μαζί συνθέτουν το οικτρό φαινόμενο της άδικης κρίσης και άδικης βαθμολογίας, που γίνεται σήμερα.

Ας εύχηθοιμε να θεσπίση η Πολιτεία το γρηγορότερο τα μέτρα αυτά, ή άλλα πιο δίκαια, για να εξαιρεθώ το κακό. Το Παιδαγωγικό Ίνστιτούτο έχει το λόγο.

γράφουν. Μ' αυτό τόν τρόπο συνηθίζουμε τὰ παιδιά νά γράφουν όχι μόνο θέματα πού τούς άρέσουν και τὰ συμπαθοῦν, άλλα και άλλα πού δέν είναι και τόσο άρεστά και συμπαθητικά. Ἀκόμα, προσαρμόζονται σιγά-σιγά, όμως και άβίαστα στην κοινωνική πραγματικότητα, όπου πολλές φορές θά κληθοῦν νά γράψουν για ένα θέμα, πού άλλοι θά τούς δώσουν. Στην περίπτωση πού θά γράψουν ένα θέμα, έχουμε εύκολία στη διόρθωση και στη συγκριτική εργασία πού γίνεται με τή διόρθωση τῶν έκθέσεων. (1)

3) Για τήν ημέρα και ώρα πού γράφουμε τις έκθέσεις, είμαστε υποχρεωμένοι νά έχουμε από τὸ πρόγραμμα τακτική ημέρα και ώρα. Πλήν όμως εμείς γράφουμε οποιαδήποτε ημέρα και ώρα, άρκει νά υπάρχει άφορμή και λόγος για γραφή έκθέσεως.

4) Γράφουμε πάντοτε μόνο σ' ένα τετράδιο. Αυτό είναι τὸ πρόχειρο και τὸ καθαρό μας. Αυτό γίνεται και στην πραγματικότητα, στη ζωή και αναγκάζονται νά είναι πολύ προσεκτικοί. Μόνο πού γράφουν με μαῦρο μολύβι, για νά διορθώνουν εύκολα κάθε λάθος πού ἔκαναν ή τήν ίδια στιγμή πού τὸ ἔγραψαν ή στο τέλος, πού τήν ξαναδιαβάζουν και αυτοελέγχουν τὰ γραφόμενά τους ή και μετά τή δική μας διόρθωση.

5) Καμμιά άπόλυτα προπαρασκευη δέ γίνεται για τὸ θέμα μας. Ούτε διαβάζουμε τίποτα τὸ σχετικό από οποιοδήποτε βιβλίο ή περιοδικό. Μόνο αν ἔχουν τὰ παιδιά άπορίες σχετικές με τή διατύπωση τοῦ θέματος, αυτές συζητούμε και λύνουμε στην τάξη. Ἔτσι τὰ παιδιά γράφουν στηριζόμενα στις δικές τους δυνάμεις και στα ὅσα ἔχουν κάνει βιώματά τους από τή σχολική και έξωσχολική μελέτη και ζωή.

6) Χρήση ὀρθογραφικοῦ λεξικοῦ ή ἐρωτήσεις στην τάξη για τὸ πῶς γράφεται αὐτή ή ἐκείνη ή λέξη δέν ἐπιτρέπονται. Ούτε φυσικά διακοπές από κανέναν, όταν αρχίσουν και γράφουν.

7) Στο μήνα γράφουμε 2-3 έκθέσεις και ὁ χρόνος πού χρειάζονται τὰ παιδιά για τή γραφή τους κυμαίνεται από 45' -60' λεπτά.

Και τώρα, ὕστερα από ὅλα αὐτά τὰ σχετικά με τή γραφή τῶν έκθέσεων πού ανέφερα, προχωρῶ στον τρόπο πού διορθώνω τις έκθέσεις.

1) Όταν οἱ μαθητές τελειώσουν τή γραφή τῆς έκθέσεως, αλλάζουν τὰ τετράδια μεταξύ τους. Οἱ ἀλλαγές αυτές είναι πάντοτε διαφορετικές, κάθε φορά πού γράφουν έκθεση και ποτέ ένας μαθητής δέν παίρνει δυὸ φορές τὸ ίδιο τετράδιο.

2) Ὁ κάθε μαθητής, τήν ίδια μέρα στο σπίτι του, πρέπει νά διαβάση τήν έκθεση πού τὸν ἔτυχε και στο τέλος τῆς νύκτα τῆς διάφορες παρατηρήσεις πού ἔχει νά κάνει. Οἱ γραπτές παρατηρήσεις, ἀναφέρονται στο περιεχόμενο και στη μορφή, άλλα και στα ὀρθογραφικά, γραμματικά, συντακτικά κ.λ.π. λάθη αὐτῆς. Στο τέλος τῶν παρατηρήσεων γράφει και τ' ὄνομά του ὁ μαθητής. Ἄν ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν πού ἔγραψαν έκθεση είναι μόνος, τότε αὐτὸς πού περισσεύει, κάνει ὁ ἴδιος αὐτοελέγχο και αυτοπαρατηρήσεις στο τετράδιό του.

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, δίνεται ή εύκαιρία στον κάθε μαθητή, νά δῆ ὁ ἴδιος αὐτοπρόσωπα ἄλλη μιὰ έκθεση, νά παρατηρήση τὰ καλά και ἄσχημα σημεῖα τῆς και νά ἀναγκασθῆ νά γράψη σωστά τις κρίσεις του, γιατί ξαίρει ὅτι αυτές θά ἐλεγχθοῦν από τὸ δάσκαλο και από ὅλη τήν τάξη, όταν θά διαβασθῆ ή έκθεση πού διόρθωσε.

3) Τήν ἄλλη μέρα τὰ τετράδια ἐρχονται στο σχολεῖο, τὰ συγκεντρώνω και τὰ παίρνω στο σπίτι για νά τὰ διορθώσω κι ἐγώ.

4) Διαβάζω τὰ τετράδια και με μαῦρο μολύβι, σάν τῶν παιδιῶν, υπογραμμίζω τὰ σπουδαιότερα ὀρθογραφικά και γραμματικά λάθη πού μπορούσαν ν' ἀποφύγουν τὰ παιδιά, γιατί τούς ἦταν γνωστά. Ἄν νομίζω ὅτι μερικά λάθη δέν είναι από τὰ πολύ γνωστά στα παιδιά, τότε πάνω από τήν υπογράμμιση και τὸ λανθασμένο σημεῖο τῆς λέξης, γράφω μόνος μου τή σωστή γραφή. Οἱ λανθασμένες στο νόημα προτάσεις, οἱ ἀσύντακτες, τὰ ἀποτυχημένα σχήματα λόγου κ.τ.λ. σημειώνονται στο περιθώριο στην ίδια σειρά με μικρά γράμματα, για νά μπορούν νά καταλαβαίνουν τὰ παιδιά τὸ λάθος τους.

Διορθώνω με μαῦρο μολύβι και όχι κόκκινο, για νά μὴν είναι χτυπητά και ἀνεξίτηλα τὰ λάθη και για νά μὴν ἀπογοητεύονται οἱ μαθητές. Ἀκόμα, για νά τούς δημιουργῆται ή ἐντύπωση, ὅτι μπορούν νά τὰ σβῆσουν ἀργότερα, πού θά διορθώσουν μόνα τους τήν έκθεση, μιᾶς και με δική τους προσπάθεια ή και

μέ λίγη ξένη βοήθεια μπόρεσαν να θρούν τη σωστή γραφή τους.

5) Στο τέλος της εκθέσεως και μετά τις παρατηρήσεις του συμμαθητή τους, γράφω με κόκκινο μολύβι τις δικές μου παρατηρήσεις, που αναφέρονται στο περιεχόμενο, στη μορφή, στα ορθογραφικά, γραμματικά κ.λ.π. λάθη και χαρακτηρίζω γενικά την έκθεση. Πολλές φορές συμφωνώ ή διαφωνώ με τις παρατηρήσεις του συμμαθητή τους και συμπληρώνω σχετικά.

6) Σε ιδιαίτερο δικό μου τετράδιο, κρατώ τις απαραίτητες σημειώσεις για κάθε ένα μαθητή και τα πιο κοινά λάθη, γιατί θα μου χρειασθούν όταν θα γίνει συζήτηση στην τάξη. Από τα τετράδια των παιδιών ξεχωρίζω τις 3 καλύτερες που θα θρώ και τις 2 χειρότερες.

7) Μετά, τα τετράδια μεταφέρονται στην τάξη και σε ώρισιμένη ημέρα και ώρα ή σε οποιαδήποτε συμφωνήσουμε με τα παιδιά, θα διαβάσουμε τις εκθέσεις που έγραψαν.

8) Διαβάζω κατά προτίμηση εγώ ο ίδιος, πρώτα μια καλή έκθεση. Τη διαβάζω όπως ακριβώς είναι γραμμένη από τον ίδιο το μαθητή, άνωμα, για να μη ξαίρουν τίνος είναι ή έκθεση, για να μην έπηρεάζονται τα παιδιά από συμπάθειες, αντιπάθειες, φιλίες και συνδέσμους που έχουν μεταξύ τους και να είναι αμερόληπτα και δίκαια στις κρίσεις τους. Προτιμώ να διαβάζω ο ίδιος τις εκθέσεις των παιδιών, γιατί πιστεύω, ότι ο δάσκαλος μπορεί να τις αποδώσει πιο πιστά, με ευκολία, πιο γρήγορα, με τον κατάλληλο τόνο της φωνής και το ανάλογο ύφος και χρώμα.

9) Το διάβασμα της εκθέσεως, ακολουθεί κοινή και ελεύθερη συζήτηση στην τάξη, με αυθόρμητη συμμετοχή των μαθητών και του δασκάλου, πάνω στο θέμα που διαβάσαμε. Κάθε μαθητής εκφέρει τις γνώμες του, τις κρίσεις του και κρίνει και τις γνώμες των συμμαθητών του. Όλα διορθώνουν και συμπληρώνουν. Ο δάσκαλος επεμβαίνει όπου νομίζει ότι είναι αναγκαίο και απαραίτητο. Αναγκάζουμε πολλές φορές να κινηθούν και παιδιά, που είναι δειλά, ντροπαλά, θαρατά και δεν προθυμοποιούνται να πάρουν μέρος στη συζήτηση που γίνεται στην τάξη.

10) Όταν τελειώσει ή συζήτηση, διαβάζουμε τις παρατηρήσεις του συμμαθητή τους, τις κρίνουμε και μετά διαβάζω τις δικές μου παρατηρήσεις, που κρίνονται κι αυτές και προφορικά συμπληρώνω με ότι σχετικό έχω να πω.

11) Ακολουθεί το διάβασμα των δυο χειροτέρων εκθέσεων και η συζήτηση πάνω σ' αυτή, όπως ακριβώς έγινε και με την πρώτη.

12) Διαβάζω μετά τις δυο καλύτερες και ακολουθεί την κάθε μια και η σχετική συζήτηση, όπως και πριν. Έτσι κλείνω με τις καλύτερες, για να μείνουν οι καλύτερες έντυπώσεις, μιας και άρχισα με τις καλές. Έδω τελειώνει και το διάβασμα των εκθέσεων.

13) Μετά μιλάω κι εγώ σχετικά με το θέμα που γράψαμε. Αναφέρομε στον τρόπο που θα μπορούσε ν' αναπτυχθεί καλύτερα το θέμα και από την άποψη του περιεχόμενου και της μορφής. Έδω ο δάσκαλος, μπορεί να πη δσα θέλει, αρκεί να έχουν σχέση με το θέμα που γράφτηκε και να έχει χρόνο στη διάθεσή του.

Στο τέλος, αναφέρομαι στα σπουδαιότερα και κοινότερα ορθογραφικά λάθη, που παρατήρησα και κατέγραψα στο δικό μου τετράδιο.

14) Μοιράζω τα τετράδια στα παιδιά και το καθένα σπíti του, την ίδια μέρα, διορθώνει τα σφάλματά του. Σβήνει τα λανθασμένα και τα γράφει ορθά. Σ' αυτή τη φάση της εργασίας, μπορεί να βοηθήσει και το σπíti με κατάλληλο τρόπο, αν φυσικά μπορεί και θέλει. Ακόμα, μπορεί να γίνει χρήση και ορθογραφικού λεξικού από το παιδί. Με τον τρόπο αυτό, ο μαθητής εργάζεται μόνος του και καταβάλλει προσπάθειες και δυνάμεις δικές του, για να διορθώσει τα σφάλματά του, συμμετέχοντας ολόψυχα και πρόθυμα σ' αυτή την εργασία.

15) Την άλλη μέρα, τα τετράδια επιστρέφονται στο σχολείο, συγκεντρώνονται και παραμένουν στη βιβλιοθήκη, για να είναι έτοιμα να χρησιμοποιηθούν, σε κάθε στιγμή που θα μας χρειαστούν.

16) Αν τώρα, τα παιδιά έκαναν καλά τη δουλειά τους στο σπíti ή όχι, θα το διαπιστώσει ο δάσκαλος κοιτάζοντας τα τετράδια άμέσως ή την επόμενη φορά, που θα τα πάρη σπíti του, για να διορθώσει το επόμενο θέμα.

Μ' αυτό τον τρόπο, κλείνει ο κύκλος της διορθώσεως των εκθέσεων των μαθητών μου, στις 3 ανώτερες τάξεις του δημοτικού σχολείου.

Από τον τρόπο αυτό της διορθώσεως των εκθέσεων που εφαρμόζω, είμαι μέχρι σήμερα ευχαριστημένος και ικανοποιημένος. Ιδιαίτερα δέ, τα παιδιά τά έχω ο ίδιος και για δεύτερη ή τρίτη χρονιά. Τότε καρποφορούν περισσότερο οι προσπάθειες και οι κόποι της πρώ-

Ο ΑΖΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΣΑΝ ΠΡΩΤΗ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΗ ΚΑΛΗΣ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΑΛΙΣΤΑ ΔΕ ΤΟΥ ΟΛΙΓΟΘΕΣΙΟΥ

Υπό ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΛΕΞΑΚΗ

Διδασκάλου 'Αλαγνίου Πεδιάδος

«Οί Ταγοί» πηγαίνουν πάντα μπροστά και συμφέρον είναι να προπορευόνται. (στην οικονομική, στην πολιτική, στην πνευματική ζωή).

Ε.Π. Παπανούτσος.

Πιστεύω ότι το έπιστημονικό όργανο του Κλάδου μας δεν έχει άλλο προορισμό παρά να αποτελέη το Βήμα από το οποίο θα θίγονται και θα συζητούνται καρποφόρα τὰ επαγγελματικά μας θέματα, θ' αναμοχλεύονται και θ' ανερρευνώνται θεωρίες και θα συντελήται έτσι άνοδική προώθηση του έπιστημονικού και μορφωτικού έπιπέδου όλων μας.

Υπό το πρίσμα αυτής της πίστewος θα έπιχειρήσω να σκιαγραφήσω κατωτέρω και να προβάλω τον άξιο έλληνα ως τή πρώτη προύπόθεση καλής λειτουργίας του σχολείου και μάλιστα του όλιγοθεσίου τὰ προσόντα που χρειάζεται να συγκεντρώνη και μερικά από τὰ ζητήματα που αντιμετώπιζει μεταξύ τών χωρικών ανθρώπων ώστε να καταδειχθῆ και στον καθένα από μās τὸ

δεῶδες στο όποιο όφείλει να κατατείνη αλλά και εις στους άρμοδίους της Πολιτείας ότι οί δάσκαλοι αποτελούν Ταγούς του "Έθνους και σαν τέτοιοι δεν γίνεται να μπαίνουν ούραγοί της ύπαλληλικής Ιεραρχίας.

Προύποθέσεις καλής λειτουργίας του σχολείου.

Τὸ ότι οί δάσκαλοι της ύπαίθρου έξ ίσου φιλότιμοι προς τούς συναδέλφους των τών πολυθεσίων σχολείων φιλοδοξώντας να άποφέρουν εις τὸ έργο τους άποτελέσματα μη ύπολειπόμενα από εκείνα τών πολυθεσίων, αντιμετώπιζουν όπως δήποτε, άσυγκρίτως περισσότερες δυσκολίες, κανείς μου φαίνεται δεν θα μπορέση εύκολα και σοβαρά να τὸ άμφισβητήσει. Όμως έχω τή γνώμη ότι αν έξασφαλίσωμε και στα όλιγοθέσια σχολεία τις άπαραίτητες προύποθέσεις για τήν καλή λειτουργία τους θα τὰ κάμωμε ίκανά να μη ύστερήσουν σε ούσιώδη ζητήματα ίσως δε και σε μερικά να πλεονεκτήσουν.

της χρονιάς και τότε τὰ παιδιά έχουν άποκτήσει μεγαλύτερη εύχέρεια στη γραφή και στη διόρθωση τών εκθέσεων. Τότε τὰ παιδιά, έξωτερικεύουν καλύτερα τὰ πνευματικά τους περιεχόμενα, με περισσότερη έπιμέλεια και φροντίδα και με μεγαλύτερη δημιουργική προσπάθεια. Συμμετέχουν όλόψυχα στη σωστότερη έκφραση και διατύπωση τών διανοημάτων, τών συναισθημάτων και βουλημάτων τους και ένδιαφέρονται άρκετά για τήν καλαισθητική διατύπωση αυτών. Τότε άρχίζει περισσότερο ή ανάπτυξη και συμμετοχή τών δημιουργικών τους λειτουργιών και προπαντός της κρίσης και της φαντασίας.

Τελικά πιστεύω, ότι ό τρόπος αυτός

είναι άπλός και εύχρηστος, άρκετά ίκανοποιητικός και άποτελεσματικός, για τὸ τόσο σπουδαίο και πολύτιμο μάθημα τών εκθέσεων, για τὸ όποιο πολλά άλλα — ίκανότερα και ειδικότερα — έχουν τόσα και τόσα γράψει και διδάξει.

Ό δικός μας τρόπος, που αναφέραμε πιο πάνω, μόνο βοηθητικές ύπηρεσίες φιλοδοξεί να προσφέρει, έχοντας για βάση του τήν πράξη και τήν έφαρμογή. Δεν έπιθυμούμε να δώσουμε καλούπια και άπαράβατους τύπους, με δογματικό και αυθαίρετο τρόπο, γιατί αυτά δεν ταιριάζουν, ιδιαίτερα στο μάθημα τών εκθέσεων, που είναι κατ' έξοχή δημιουργικό μάθημα.

Οι προϋποθέσεις αυτές είναι βέβαια τὰ κατάλληλα διδασκῆρια ὀργανωμένα με τρόπο πού νά ἀποβαίνουν τόποι εὐχαρίστου διαμονῆς τῶν παιδιῶν, με τήν κατάλληλη διακόσμηση, με τή θερμανσὴ τους τόν χειμῶνα, με τή δροσιά τῶν δένδρων τους τὸ καλοκαίρι, με τήν εὐχάριστη σχολικὴ ζωὴ, με τήν αὐλὴ καὶ τὸ γυμναστήριον, με τὸ συνεχόμενον σχολικὸ κῆπο, με τήν ἐστία μαθητικῶν συσσιτίων, καὶ τὰ λοιπά.

Εἶναι καὶ τὰ διάφορα μέσα ὕδασκαλίας, οἱ σύγχρονοι χάρτες, οἱ εἰκόνες, τὰ προπλάσματα, οἱ συλλογές ζώων, φυτῶν, ὄρυκτῶν, ὀργάνων φυσικῆς, οἱ πλούσιες βιβλιοθήκες, οἱ παιδικές ἐγκυκλοπαίδειες, τὰ ἐλεύθερα ἀνσγνώσματα, ὅλα μεθοδικὰ χρησιμοποιούμενα.

Εἶναι καὶ τὸ Ραδιόφωνο καὶ ὁ Κινηματογράφος.

Εἶναι καὶ τὰ ὀρθὰ προγράμματα καὶ οἱ ἐπιστημονικὲς μέθοδοι διδασκαλίας.

Ἄλλὰ ἡ πρώτη, ἡ βασικὴ προϋπόθεση γιὰ τὴν ἀρτία λειτουργία ἑνὸς σχολείου καὶ γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ ἔργου τοῦ σχολείου στὴν ὑπαίθρο, εἶναι:

Ὁ Ἄξιος καὶ Ἰκανὸς Ἑλληνας Δάσκαλος.

Γενικὸς χαρακτηρισμὸς

Χωρὶς τὸν ἄξιο δάσκαλο κάθε πρόγραμμα καὶ κάθε μέθοδος διδασκαλίας ἢ μέσα ὁποιαδήποτε θὰ ἀποδειχθοῦν ἀνίκανα νά ἀποδώσουν τὰ ἀποτελέσματα πού ἐπιθυμεῖ καὶ ἀναμένει ἡ κοινὴ, ἡ Πολιτεία, τὸ Ἔθνος. Ὁ Δάσκαλος εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ σχολείου. Εἶναι τὸ αὐτοπαραγόμενον ἠλεκτρικὸν ρεῦμα πού κινεῖ κάθε ὄργανο μέσα στὸ μεγάλο ἐργαστήριον πού ὀνομάζομεν Δημοτικὸ Σχολεῖον. Χωρὶς τὸν καλὸ δάσκαλο τὸ ἐργαστήριον αὐτὸ δὲν μπορεῖ καθὼς πρέπει νά λειτουργήσει.

Εἶναι εὐτύχημα ὅταν ὁ Δ. εἶναι γεννημένος τέτοιος. Ὅταν ἔχει κλίση πρὸς τὸ ἐπάγγελμά του. Ὅταν τρέφῃ ἀπερραντὴ στοργὴ πρὸς τοὺς θλαστοὺς τῆς γενιῆς μας, τοὺς ὁποίους καλεῖται νά ἐκπαιδεύσῃ καὶ διαπλάσῃ. Ὁ Δ. εἶναι ἀπαραίτητο νά ἔχῃ τὴν πρέπουσα γενικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ μόρφωση.

Ἄλλ' ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ πρέπει νά εἶναι καὶ ἀκτινοβολοῦσα προσωπικότης. Ἀνθρώπος με καλωσύνη, εὐγένεια καὶ πολιτισμὸν. — Γεμᾶτος ἀγάπης, χαρούμενος, ὄχι κακόκεφος, ἢ δύσκολος καὶ γκρινιάρης. Ἰδεολόγος, ἐργατικὸς, εὐπροσῆγορος, φιλόανθρωπος, ἐπιεικής, γε-

ναιόφρων, σπλαχνικὸς, φιλικὸς ἀλλὰ καὶ αὐστηρὸς χωρὶς νά εἶναι σκληρὸς. Ἀφοσιωμένος στὸ ἔργο του, δραστήριος στὴν ἐσωσχολικὴ καὶ ἐξωσχολικὴ δράση. Ὑπόδειγμα οἰκογενειάρχου καὶ πολίτου, με χριστιανικὴ πίστη καὶ ἀρετῇ, με ζωὴ καὶ πολιτεία ἀκηλίδωτη. Ὁ τέτοιος Δ. φυσικὰ καὶ γρήγορα ἀποκτᾷ τὴν ἀγάπην τῶν μαθητῶν του καθὼς καὶ τὸν βαθὺ σεβασμὸν καὶ αὐτῶν καὶ τῶν γονέων τους ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρης τῆς κοινωνίας μέσα στὴν ὁποία ζῆ. — Οἱ μαθητὲς βαθμολογοῦν ἀριστα τὴν ἀξία του καὶ γίνονται κήρυκες αὐτῆς στὶς οἰκογένειές τους. Ἔτσι οἱ γονεῖς ἐνημερώνονται κάθε μέρα καὶ γνωρίζουν τὴν προσωπικότητα τοῦ Δ. τῶν παιδιῶν τους. Ὁ Δ. αὐτὸς γίνεται ὀδηγὸς καὶ τῶν μεγάλων γιὰ τὸ παράδειγμα του μιλῶντας πρὸ εὐγλωττα ἀπὸ κάθε ρητορικὴ τέχνη ἐπιδρᾷ αὐτομάτως καὶ στὴ ζωὴ καὶ στὶς ἰδέες τῶν ἀνθρώπων πού τὸν περιστοιχίζουν.

Ἡ μελέτη τοῦ δασκάλου

Παιδαγωγικὴ. Συμπληρωματικὰ πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἄς σημειωθῇ ὅτι κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς σταδιοδρομίας τοῦ ὁ Δ. ἀναγκάζεται νά ἀσχοληθῇ σοβαρῶς με εἰδικὴ μελέτη ἢ ὁποία θὰ ὀποσκοπῇ στὴν πλήρη καὶ θαθεῖα ἐκμάθηση τῆς διδασκομένης ὕλης ἀφ' ἑνός, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρχῶν καὶ μεθόδων γενικῆς καὶ εἰδικῆς διδακτικῆς ἀφ' ἑτέρου, ἢ ὁποία θὰ συνοδεύεται ἀπὸ παράλληλη προσπάθεια τελείας ἐφαρμογῆς τῶν μεθόδων στὴ καθημερινὴ διδασκαλία ἀκόμη δὲ καὶ εἰς πειραματισμοὺς καὶ καταγραφὴ παρατηρήσεων. Ὅλα αὐτὰ θὰ τὸν ὀδηγήσουν ἀσφαλῶς καὶ γρήγορα στὸν ἐπιστημονικὸν του κατάρτισμόν με τὴ διαρκῆ δὲ ἀσκηση θὰ γίνῃ ἰκανὸς νά ἐφαρμόζῃ ἀνετα σὲ κάθε διδασκαλία τίς διδακτικὰς ἀρχὰς καὶ μεθόδους ὥστε νά γίνεται αὐτὴ ἀβίαστη μεθοδικὴ καὶ καρποφόρος.

Ἐγκυκλοπαιδική. Ἄλλὰ καὶ σὲ μελέτη γενικῆς μορφώσεως ἐπιδίδεται ἀργότερα ὁ Δ. γιὰ τὴν ἐκπνευματώσῃ του ὥστε νά ἀντιδράσῃ πρὸς τὴν ἀφομοιωτικὴ ἔλξη τοῦ περιβάλλοντός του. Ἡ μελέτη, ἡ ἐπικοινωνία αὐτὴ με καθαρότερα πνεύματα ἀπελευθερώνει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν κοινὸ λογισμὸν τῆ μετριότητος τῶν κοινῶν ἀνθρώπων. — Αὐτὸς πού μελετᾷ ἀνακαινίζεται πνευματικὰ, καὶ ἀντὶ νά ἀφομοιώνεται ἐπιδρᾷ στὸ ἔμψυχο περιβάλλον του καὶ ρυμουλκῆ σὲ πρὸ ψηλοῦς πνευματικοῦ ὀρίζοντες.

Ὁ δάσκαλος ἀνάμεσα στοὺς χωρικούς μας

Ἐπίμοχθο ἔργο ἔχει μπροστά του ὁ Δ. τῆς ὑπαίθρου γιατί καλεῖται νὰ δραματίσῃ σπουδαῖο ἐθνικοθρησκευτικό ρόλο. Ἐχει νὰ παλαίσῃ μὲ ἀντιξοότητες καὶ πρέπει νὰ εἶναι προσεκτικὸς καὶ προετοιμασμένος. Πολλές φορές μετὰ τὰ «ὡσανά» ἀκολουθοῦν τὰ «σταύρωσον». Ὁ Δ. παρακολουθεῖται ἰδιαίτερος ἀπὸ τοὺς χωρικούς οἱ ὁποῖοι εἶναι μὲν στὴν πλειοψηφία τους φρόνιμοι καὶ ἐξυπνοί, ἀλλ' ἐπίσης εἶναι καὶ πονηροί. Πολλές φορές διψοῦν νὰ βροῦν ἀντικειμενικούς καὶ ἰδεολόγους ἀνθρώπους. Βυθομετροῦν καὶ τὸν δάσκαλό τους. Ἄν τοὺς ἐμπνεύσῃ ἐμπιστοσύνη τοῦ ἀποκαλύπτουν τὰ πάντα χωρὶς πρόκληση. Εἰδάλλως τοῦ δείχνονται ἐπιφυλακτικοὶ καὶ ξένοι. Ἄλλοίμονο στὸ Δ. ἀνκατηγορήσῃ τὸ χωριὸ εἰς τὸ ὁποῖο ὑπηρετεῖ. Οἱ χωρικοὶ ἀγαποῦν πολὺ τὸν τόπον τους. Δὲν θὰ τοῦ συγχωρήσουν ποτὲ τὴν κατηγορία. Μισοῦν ἐπίσης τὴν ἀλαζονεία. Χρειαζέται φυσικὴ ἀφέλεια χωρὶς νὰ φθάσῃ στὴν οἰκειότητα. Ἀκόμη ζηλοτυποῦν ὅταν δημιουργοῦμε ἐντυπώσεις προτιμήσεων. Χρειαζέται ἀγάπη πρὸς ὄλους.

Ἡ ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση καὶ ἡ καλὴ ἐνδυμασία συντελεῖ στὴν ἐπιβολὴ καὶ στὴν συμπάθεια. Ἄλλὰ οἱ ὑπερβολές ὅταν ὑπάρξουν ἰδίως τοῦ ὠραίου συναδελφικοῦ κόσμου παρατηροῦνται καὶ σχολιάζονται.

Οἱ χωρικοὶ δὲν ἐννοοῦν τὸν κάματο τῆς πνευματικῆς ἐργασίας καὶ νομίζουν πῶς αὐτοὶ μόνον κουράζονται. Μόνον μὲ τὴ μεγάλη του δραστηριότητα καὶ ἐργατικότητα ὁ Δ. ἀνασκευάζει αὐτὴν τὴν πλάνη. Ὅταν εὐρεθῇ εὐκαιρία χρειαζέται καὶ ἡ ἐξωσχολικὴ δράσις π.χ. συνδρομὴ εἰς κοινωφελῆ ἔργα, διαλέξεις, κ.λ.π., ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερο μέσον ἐπιβολῆς εἶναι ἡ ἐργασία ποὺ γίνεται μέσα στὸ σχολεῖο, ἡ ἀφοσίωσις στὸ καθῆκον καὶ ἡ διατήρησις τῆς πνευματικότητός μας.

Δὲν ἐξαντλεῖται μὲ τὰ ἀνωτέρω τὸ θέμα τῶν προβλημάτων τοῦ Δ. τῆς ὑπαίθρου, ἀλλὰ νομίζω ὅτι καὶ ἀπὸ αὐ-

τὰ μόνον φαίνεται πῶς οἱ δάσκαλοι τῶν ὀλιγοθεσιῶν ἐπωμίζονται βαρὺ καὶ κοπιαστικὸ ἔργον. Τοὺς ἀνήκει αὐτὴ ἡ ἀναγνώριση καὶ ἡ τιμὴ. Εἶναι πρωτοπόροι στὴ μάχη τῆς ἐκπνευματώσεως τοῦ λαοῦ τῆς ὑπαίθρου Ἑλλάδος.

Ἐπίλογος

Οἱ διαπιστώσεις ποὺ ἐκθέσαμε, δείχνουν, μοῦ φαίνεται καὶ στὸν πιὸ κακόβουλο ὅτι τὸ θεμέλιο κάθε ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως καὶ ἡ πρώτη προϋπόθεση γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τοῦ σκοποῦ τοῦ σχολείου εἶναι ὁ ἄξιος δάσκαλος. — Δάσκαλος μὲ τὰ προσόντα καὶ τὴ μόρφωση ποὺ προβάλλαμε πιὸ πάνω, δὲν μπορῇ νὰ εἶναι τυχαῖος ὑπάλληλος, οὔτε οὐραγὸς τῆς ὑπαλληλικῆς ἱεραρχίας. Γιατὶ ἄνθρωπος ποὺ καταπιέζεται ἀπὸ βιωτικὲς ἀνάγκες στίς ὁποῖες ἀδυνατεῖ μὲ τὸ μισθὸν του νὰ ἐπαρκέσῃ, δὲν ἔμπορῇ νὰ ἀφοσιώνεται καὶ νὰ ἐπιτελῇ τέτοιο προορισμό. Καιρὸς εἶναι ἡ Πολιτεία νὰ τὸ κατανοήσῃ αὐτό. Τὰ Προγράμματα θέλουν μεταρρύθμιση, οἱ μέθοδοι ἐπανεξέταση, τὸ Ἔθνος πρέπει νὰ ἀνέλθῃ πνευματικά, ἠθικὰ οἰκονομικά. Ἄλλὰ χωρὶς θεμέλιο τῆς προσπαθείας αὐτῆς τὸν ἄξιο Δάσκαλο τίποτε δὲν θὰ ἐπιτύχῃ. Λάθος ὅτι δὲν εἶναι παραγωγικὸ τὸ ἔργο τοῦ δασκάλου. Καιρὸς νὰ τὸ καταλάβουν οἱ ἀρμόδιοι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΛΕΞΑΚΗΣ

ΔΙΔΑΛΟΣ

Ἄλαγνι — Πεδιάδος

Βιβλιογραφία.

- 1) Γεν. Διδακτ. Ἐξαρχοπούλου
- 2) Ἄρθρ. στὰ περιοδικὰ Σχολεῖο καὶ Ζωὴ καὶ Νέο Σχολεῖο ἐτῶν 1950—1960.
- 3) Προβλήματα 1)ταξίου Γ. Κυριαζοπούλου.
- 4) Τὸ σύγχρονο 1)τάξιο Α. Παπανδρέου.
- 5) Ἐγκόλπιον τοῦ Διδ)λου Γ. Τζομπανάκη.

ΜΕΘΟΔΟΙ ΠΡΩΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΣ

ΑΙΚ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΤΣΙΚΑΡΗ

Διδασκαλίσσης · Παιδαγωγού

Όταν σκεφθῆ κανείς ὅτι οἱ ἄνθρωποι κατορθώνουν νὰ διαβάσουν, συμπεραίνει ὅτι ὅλαι αἱ μέθοδοι πρώτης ἀναγνώσεως ὁδηγοῦν πρὸς τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἱκανότητος τῆς ἀναγνώσεως. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι διαβάζουν τὴν Ἐφημερίδα των εὐχερῶς καὶ κατανοοῦν τὸ περιεχόμενον βιβλίων, χωρὶς νὰ ἔχουν φοιτήσει εἰς σχολεῖο, ἔχοντες ὡς μόνο διδάσκαλό των τοὺς γονεῖς των, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἐδίδαξαν τὰ 24 γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου. Σήμερον ἡ ἐπιστήμη τῆς Ψυχολογίας καὶ ἡ Διδακτική, προσπαθοῦν νὰ ἀνακαλύψουν τὸν συντομώτερον καὶ ὀλιγώτερον κοπιώδη δρόμον, ὁ ὁποῖος θὰ βοηθήσῃ τὸν μικρὸ μαθητὴ εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἱκανότητος τῆς ἀναγνώσεως, ἡ ὁποία ἱκανότης εἶναι σημαντικὴ διὰ τὴν πνευματικὴν ὑπαρξιν τοῦ ἀτόμου.

Ἐδῶ ἀναφέρομεν τὰς μεθόδους αἱ ὁποῖαι ἐφημώθησαν κατὰ καιροὺς ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν.

1) Ἡ παλαιότερα τῶν μεθόδων εἶναι ἡ καλουμένη ἀλφάθητικὴ μέθοδος. Οἱ μικροὶ μαθηταὶ ἐδιδάσκοντο τὸ ἀλφάθητον καὶ ἀφοῦ ἐμάθαιναν τὰ γράμματα προσπαθοῦσαν κατόπιν νὰ συνθέσουν τὶς λέξεις: π.χ. ἡ λέξις ἔλα = ἐπροφέρετο ἔψιλον - λάμδα - ἄλφα. Ποία σύγχυσις εἰς τὸ μυαλό τοῦ παιδιοῦ, καὶ ὑπερβολικὸς κόπος διὰ τὴν ἀπομνημόνευσιν τῶν ὀνομάτων καὶ λέξεων. Ἡ μέθοδος χαρακτηρίζεται ἀνεπαρκῆς καὶ ἀκολουθεῖται ὑπὸ τῆς 2) φωνητικῆς μεθόδου, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ γράμματα προφέρονται μὲ τὸν ἦχον των καὶ ὄχι μὲ τὸ ἀλφάθητικόν των ὄνομα. Καὶ ἡ μέθοδος αὕτη ἔχει τὸ μειονέκτημα ὅτι ἀρχίζει ἀπὸ τὰ στοιχεῖα μιᾶς λέξεως, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν καμμίαν σημασίαν διὰ τὸν μικρὸν μαθητὴν, προσφερόμενα ἔστω μὲ ἀπλούστερο ὄνομα.

3) Ἡ Μέθοδος τῶν Προτύπων λέξεων ἀκολουθεῖ. Τὰ ἀντικείμενα ἔχουν ἓνα ὄνομα καθὼς καὶ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ ζῶα. Τὸ ὄνομα αὐτὸ

παρουσιάζεται πρὸ τῶν μαθητῶν μὲ τὴν εἰκόνα του συγχρόνως. Σὺν τῷ χρόνῳ μὲ τὶς γνωστὰς πρώτες λέξεις γίνονται φράσεις καὶ προτάσεις μὲ πλήρες νόημα. Ἡ μέθοδος αὕτη εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν Ψυχολογίαν, ἡ ὁποία ὑποστηρίζει ὅτι ὁ ἄνθρωπος βλέπει σύνολα καὶ ὄχι στοιχεῖα. Ἡ δυσκολία εἰς τὴν μέθόδον αὕτην εἶναι ὅτι τὸ παιδί δὲν ἀποκτᾷ τὴν ἱκανότητα νὰ ἀναγνωρίζῃ τὰ γράμματα καὶ νὰ συλλαβίζῃ — διαβάξῃ νέες λέξεις. Ἡ δυσκολία αὕτη δὲν ὑπάρχει ὅταν μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου προχωροῦμε εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν λέξεων εἰς συλλαβὰς καὶ τῶν συλλαβῶν εἰς γράμματα.

4) Ἡ μέθοδος τῶν Προτύπων φράσεων ἔχει ὡς πρώτην ὕλην τῆς μίαν φράσιν, ἡ ὁποία ἐπιδεικνύεται εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ ὁ διδάσκαλος τὴν διαβάξῃ, οἱ δὲ μαθηταὶ τὴν ἐπαναλαμβάνουν. Αὐτὸ γίνεται ἕως ὅτου οἱ μικροὶ μαθηταὶ γίνουν ἱκανοὶ νὰ διαβάσουν τὴν φράσιν χωρὶς τὴν βοήθειαν τοῦ διδασκάλου. Ἀκολουθεῖ ἡ διδασκαλλίων φράσεων κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Ἡ μέθοδος αὕτη βασίζεται εἰς τὴν γνώμην ὅτι καλοὶ ἀναγνώσται εἶναι αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι διαβάζουν κατὰ φράσεις. Μελέται σχετικαὶ ἔχουν ἀποδείξει ὅτι οἱ καλοὶ καὶ κακοὶ ἀναγνώσται διακρίνονται ἀπὸ τὰς παύσεις πού κάνουν διαβάζοντες μίαν γραμμὴν.

Ἡ πραγματικότης εἶναι ὅτι δὲν διαβάζομε κατὰ φράσεις καὶ ἰδίως ὅταν εἴμεθα ἀρχάριοι. Τὴν προφορὰν τῶν φράσεων ἀκολουθεῖ ἡ ἀνάγνωσις των εἰς τὰ στοιχεῖα, διὰ νὰ γνωρίσουν οἱ μαθηταὶ τὰ γράμματα. Γενικῶς ἡ μέθοδος δὲν κρίνεται ὡς πρακτικὴ διὰ τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν.

5. Ἡ ὀλικὴ μέθοδος δίδει ὡς ἀρχικὴν ὕλην ἀναγνώσεως προτάσεις μὲ πλήρες νόημα. Ἡ μέθοδος αὕτη πλεονεκτεῖ διότι προσφέρει εἰς τοὺς μαθητὰς σύνολον λέξεων μὲ συνοχὴ μεταξύ των. Περικλείει τὸν κίνδυνον τῆς ἀπό στή-

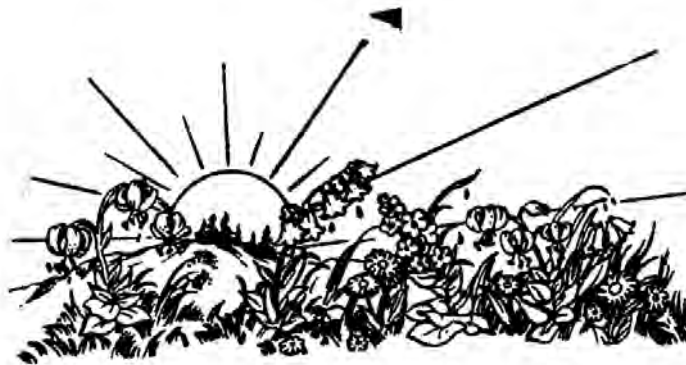
θους ἀναγνώσεως τῶν προτάσεων ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν. Ὁ κίνδυνος αὐτὸς ἀποφεύγεται διὰ τῆς ἀναλύσεως τῶν προτάσεων εἰς τὰ στοιχεῖα τῶν.

6. Τέλος ὑπάρχει ἡ μέθοδος Διδασκαλίας διὰ τῆς προσφορᾶς σειρᾶς προτάσεων, αἱ ὁποῖαι συνθέτουν μίαν ἱστορίαν. Τὰ παιδιὰ προσπαθοῦν νὰ ἀπομνημονεύσουν τὴν ἱστορίαν. Κατὰ τὴν ἀπομνημόνευσιν καταβάλλεται προσπάθεια νὰ ταυτισθοῦν αἱ προφερόμεναι λέξεις μὲ τὶς γραπτὰς τοῦ κειμένου. Σκοπὸς τῆς μεθόδου αὐτῆς εἶναι νὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς μαθητὰς ἀναγνωστικὰ τεμάχια μὲ πλήρες νόημα καὶ νὰ τοὺς καταστήσῃ ἱκανοὺς νὰ κατανοοῦν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸ ἀναγινωσκόμενο. Ἡ μέθοδος αὐτὴ ἔχει τὸ πλεονέκτημα ὅτι κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ μαθητοῦ. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ μαθητὴς δὲν ἀναγινώσκει συνειδητῶς τὸ κείμενον καὶ ὅτι πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ ἡ ἀνάλυσις ὅπως καὶ εἰς τὰς ἄλλας μεθόδους.

Κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια ἐδίδαξα τὴν πρώτην τάξιν μὲ τὴν μέθοδον τῶν Προτύπων λέξεων. Εἶναι ὁ τρόπος ποῦ προσφέρεται διὰ σύνθεσιν εἰς μεγαλύτερας μονάδας καὶ ἀνάλυσιν εἰς τὰ στοιχεῖα τῶν λέξεων, τὰ γράμματα. Συνήθως οἱ λέξεις εἶναι ὀνόματα, τὰ ὁποῖα θγαίνουν ἀπὸ συζητήσεις εἰς τὴν τάξιν, διότι ἐφαρμόζω Ε.Σ.Δ. Αὐτὸ ὅμως ποῦ δὲν μὲ βοηθᾷ εἶναι ὅτι δὲν ὑπάρχει παρὰ μόνον ἓνα ἀναγνωστικόν. Ὅταν προχωρήσω καὶ συνθέσω φράσεις — προτάσεις — ἱστορίες τί θὰ δώσω εἰς τοὺς μικροὺς μαθητὰς μου πρὸς ἀνάγνωσιν; Τὰ ἀναγνωστικὰ τεμάχια τοῦ ἀναγνωστικοῦ δὲν μὲ βοηθοῦν πάντα. Τὸ ἀναγνωστι-

κὸ ἔχει ἓνα φθόγγο σὲ κάθε μάθημα καὶ μίαν ἱστορίαν ὀλόκληρη μὲ λέξεις ὅπου ὑπάρχει ὁ φθόγγος. Ἐδῶ ἐρωτῶ: Τί πρέπει νὰ κάνω, σύνθεσιν ἢ ἀνάλυσιν; Ἡ ἀπάντησίς μου εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ σχ. ἔτους εἶναι αὕτη: Συνθέτω ἀναγνωστικὰ τεμάχια μόνη μου καὶ ζωγραφίζω ἐπὶ τοῦ πίνακος τὴν ἀνάλογον εἰκόνα. Εἶναι εὐκόλο αὐτό; Καὶ ὡς πότε θὰ ἐργάζωμαι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Πρέπει καὶ τὸ βιβλίον νὰ ἀναγνωσθῇ, ἀπὸ τοὺς μικροὺς μαθητὰς, διότι ἔτσι εἶναι ὀρισμένο ἀπὸ τὸ Κράτος, ἔτσι θέλουν οἱ γονεῖς, ἔτσι πρέπει νὰ γίνῃ. Ἀκολουθῶ κι' ἐγὼ αὐτὸ ποῦ πρέπει, ἀλλὰ δὲν παύω νὰ σκέπτομαι ὅτι: Θὰ πρέπει νὰ ἔχωμεν σειρὰν ἀναγνωστικῶν πρώτης ἀναγνώσεως, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ εἶναι δυνατόν νὰ προσφέρωμε ὕλικόν πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τοὺς μικροὺς μαθητὰς μὲ θάσιν τὴν πατριδογνωσίαν, πραγματογνωσίαν καὶ τὰς ἄλλας πηγὰς ποῦ προσφέρονται δι' αὐτὸν τὸν σκοπόν. Νὰ συνταχθοῦν τὰ ἀναγνωστικὰ αὐτὰ μὲ θάσιν ὀρισμένην μέθοδον διδασκαλίας πρώτης ἀναγνώσεως καὶ νὰ περιέχουν ὁδηγίαι εἰς τοὺς διδάσκοντας, τὰ ἀντίτυπα τῶν τὰ προριζόμενα δι' αὐτοὺς.

Μὲ τὴν ἐργασίαν μου αὐτὴν δὲν θέλω νὰ κρίνω. Ἀπλῶς προβάλλω τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζω ὅταν εἶμαι ὑποχρεωμένη νὰ διδάξω ἀνάγνωσιν εἰς τὴν Α' τάξιν. Ἐγὼ ἐφήρμοσα τὴν μέθοδον τῶν Προτύπων λέξεων καὶ τὴν θεωρῶ πολὺ καλὴν, διότι εἶχα καλὰ ἀποτελέσματα. Πιστεύω ὅμως ὅτι ὑπεράνω τῶν μεθόδων καὶ τῶν διδακτικῶν συστημάτων ὑπάρχει αὐτὸ ποῦ φέρνει τὸ ἄριστον ἀποτέλεσμα: Ἡ ὑπομονή, ἡ ἀγάπη τοῦ διδασκάλου πρὸς τὸ παιδί καὶ τὴν ἐργασίαν του.

Η ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΩΡΑΙΑΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΟΜΙΛΙΑΣ

ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΠΛΕΣΣΑ

Διδασκαλίσης

Στη Γλωσσική Μεταρρύθμιση πρέπει να συμπεριληφθῆ και ἡ Ἄγωγή γύρω ἀπὸ τὴν ὠραία προφορική ὁμιλία.

Πλέσσα.

Πεταχτὰ ἐδῶ κι' ἐκεῖ μιλοῦν πολλές φορές μερικοὶ γιὰ τὴν ἀνάγκη καλλιέργειας ὠραίας προφορικής ὁμιλίας στὰ παιδιὰ τοῦ Σχολείου, ἀλλὰ χωρὶς νὰ βρίσκουν ἀπήχηση ἢ ἐφαρμογὴ οἱ συστάσεις αὐτές.

Ἡ Καλλιγραφία.

Ἡ Ἰχνογραφία.

Ἡ Γυμναστική.

Ἐχουν σημειώσει βασικὲς ἀλλαγές στὴ διδακτικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ νεωτέρου Σχολείου καὶ μονάχα ὁ προφορικός λόγος τῶν μαθητῶν μας παραμένει ἀκαλλιέργητος χωρὶς νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ καθυστέρηση τῶν παιδιῶν στὴ σφαῖρα αὐτῆ τῆς γλωσσικῆς Ἄγωγῆς.

II

Ἴσως οἱ διδάσκοντες νὰ μὴ αισθάνονται καὶ τόσο πολὺ τὴν ἀνάγκη μιᾶς τέτοιας καταβολῆς προσπάθειας γιὰ τὴν βελτίωση τῆς προφορικῆς ὁμιλίας τῶν μαθητῶν.

Ἴσως γιὰτί, ὅπως συνήθισε κανεὶς ἀπὸ μικρὸς νὰ μιλάει, ἔτσι καὶ συνεχίζει τὴν πορεία τῆς γλωσσικῆς του φόρμας.

Καὶ ὁμως γύρω ἀπὸ τὴν γλωσσικὴ Ἄγωγὴ προσέχουμε ὅλοι μας τὴν περίπτωσι τῆς Καλλιγραφίας, ὅταν πέφτουν στὰ μάτια μας, κείμενα τῶν παιδιῶν καλλιγραφικὰ διατυπωμένα καὶ τὰ συνδυάζουμε μάλιστα καὶ μετὰ τὰ ἰδιαίτερα γνωρίσματα τοῦ χαρακτῆρος των.

Καὶ ὁμως ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ συμπεριληφθῆ στὴ σχολικὴ μεταρρύθμιση καὶ ἡ καλλιέργεια τοῦ προφορικοῦ λόγου τῶν μαθητῶν καὶ τῶν μαθητριῶν

μας καὶ ἡ θράβευση ἐκείνων, ποὺ παρουσιάζουν ζηλευτὲς ἐπιδόσεις.

III

Στὴν κοινωνικὴ μας ζωὴ ὀλόκληρη ἢ μορφή τῆς ἀνθρώπινης ἐπικοινωνίας γίνεται μετὰ τὴν προφορική ὁμιλία.

Ὅλοι μας δὲ δοκιμάζομε ἐξαιρετικὴ χαρὰ ἀπὸ τὴν παρακολούθηση μιᾶς ὠραίας προφορικῆς ἀνακοινώσεως ἢ διαλέξεως, ὅπως καὶ ἀντιθέτως εἶναι φανερά τὰ συναισθήματα τῆς στενοχωρίας καὶ τῆς δυσφορίας μας, ὅταν ὁ ὁμιλητὴς δὲν εἶναι γλαφυρός.

Ἡ ὠραία προφορική ὁμιλία συναρπάζει ὅπως ἓνα Μουσικὸ κομμάτι στὸ πιάνο ἢ γενικὰ σὲ Μουσικὴ προβολή.

Ἄλλὰ πῶς νὰ καλλιεργηθῆ στὴν ἀτμόσφαιρα τὴν σχολικὴ ἢ ὠραία προφορική ὁμιλία καὶ μετὰ ποιά τεχνικὰ μέσα;

Ἄς προσπαθήσωμε νὰ δώσωμε κάποια ἀπάντηση.

IV

Πρῶτα πρῶτα μετὰ τὴν καλλιέργεια τῆς φωνῆς, πρῶτα, ποὺ κατορθώνεται συγχρόνως μετὰ τὴν συστολὴ τοῦ στόματος, μετὰ τὴν ἀκριβῆ προβολὴ τῆς γλώσσας καὶ γενικὰ μετὰ τὴν ρυθμισμένη ἀναπνοή.

Ὅπως ἡ καλλιγραφία καὶ ἡ ὀρθογραφία ἔχουν τοὺς κανόνες τους ἔτσι καὶ ἡ ὠραία προφορική ὁμιλία ἐμπεδώνεται μετὰ κανόνες.

Ἐπιβάλλεται δὲ νὰ καταβληθῆ προσπάθεια ἀπὸ τὰ πρῶτα θέματα τῆς εἰσόδου τῶν παιδιῶν στὸ σχολεῖο γύρω ἀπὸ τὴν καλλιέργεια τῆς προφορικῆς τῶν ὁμιλίας.

Βεβαίως δὲν εἶναι δυνατόν ὅλοι οἱ μαθηταὶ νὰ σημειώσουν ζηλευτὴ πρόοδο στὴ προφορική τους ὁμιλία, πάντως ὁμως πρέπει ἡ γλωσσικὴ προφορική καλλιέργεια νὰ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενο ξεχωριστοῦ μαθήματος, ποὺ νὰ συνδέει

Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Δ. Β. ΣΠΕΗ διδασκάλου

Καθώς μαρτυράει και ο τίτλος, δημοτική ποίηση, είναι η ποίηση του λαού.

Ένα από τα καλλίτερα μνημεία του Έλληνικού ποιητικού πνεύματος, είναι τα λεγόμενα δημοτικά τραγούδια. Δεν είναι έργο μισού ή δέκα ή εκατό ποιητών, άλλ' είναι έργο άναριθμήτων ατόμων, έργο ενός λαού όχι έντός όλίγων έτών, αλλά μέσα σε όλόκληρες εκατονταετηρίδες.

Τό δημοτικό τραγούδι είναι άπρόσωπο, δεν έχει τον ώρισμένο δημιουργό, τον θιογραφημένο λογοτέχνη, όπως τα ποιητικά και λογοτεχνικά έργα των μεγάλων ή μικρών, δοκίμων και λογίων συγγραφέων. Για τό λαϊκό ποίημα εργάστηκε όλόκληρος ο λαός ενός Έθνους.

Άρχίζει από κάποιον βέβαια, τό δημοτικό τραγούδι, κυκλοφορεί και καλλιεργείται από πολλούς με την πρόσθεση και την άφαίρεση κομματιών, πλάθεται και όλοκληρώνεται σιγά-σιγά σύμφωνα με τα καλαισθητικά κριτήρια

την ώραία προφορική όμιλία με την καλλιτεχνία, στις κατώτερες δέ τάξεις του Λαϊκού Σχολείου πρέπει να συνδυασθή προηγουμένως και με την ώραία άνάγνωση.

V

Χωρίς άμφιβολία ή προφορική γλωσσική καλλιέργεια δεν είναι ζήτημα μονάχα έφαρμογής ώρισμένων κανόνων, αλλά προηγουμένως και ζήτημα άπομιμήσεως έκ μέρους των παιδιών της μουσικότητας, που συνοδεύει την προφορική όμιλία του δασκάλου ή της δασκάλας των.

Και είναι παρατηρημένο πόσο έτηρεάζονται οι μαθηταί από την άπόδοση μιας καλής άναγνώσεως έκ μέρους του δασκάλου ή μιας ώραίας άνακοινώσεως ή όμιλίας. Αίχμαλωτίζονται τελείως από την φωνή του και άφωνοι παρακο-

του άνώνυμου ποιητή.

Ό κάθε λαός έχει τα λαϊκά του τραγούδια σφραγισμένα με την σφραγίδα του αλλά ο Έλληνικός λαός, που διακρίνεται πάντοτε για την φανταστική του Ικανότητα και τό αισθητικό μεγαλείο του, έχει τα περισσότερα και τα έκλεκτότερα.

Μέσα σ' αυτά καθρεφτίζεται ή ζωή του, τα ήθη και τα έθιμά του, οι περιπέτειές του διά μέσου των αίωνων, τα πολυπληθή του συναισθήματα και ή ύπεροχη νοητική του δύναμη.

Δεν αντίλέγει κανείς ότι άποτελοϋν ένα θησαυρό, του οποίου έστω και ή στοιχειώδης γνώση, θα είναι πάντοτε άπαραίτητη για κάθε Έλληνα μά και για κάθε ξένον έπιστήμονα κι' έρευνητή της λαογραφικής έπιστήμης. Πρό πάντων τα τραγούδια, ξεφυτρωμένα από την γνήσια λαϊκιά ψυχή, μαζί με τις παροιμίες, τα αινίγματα, τους μύθους και τα παραμύθια και τις παραδόσεις, δίνουν μια τέλεια και ζωντανή είκόνα

λουθούν μόνο τη φωνή του δασκάλου.

Στην αντίθετη περίπτωση τα παιδιά δοκιμάζουν δυσφορία γιατί δεν Ικανοποιείται τό μουσικό αίσθημα του αύτιου από την άνάγνωση ή όμιλία του διδάσκοντος. Σιγά-σιγά όμως ή κατάσταση αυτή γίνεται συνήθεια στα παιδιά, με άποτέλεσμα τα παιδιά να διαβάζουν και να μιλοϋν όπως και ο δάσκαλός τους, ή ή δασκάλα τους με όλα τα έλαττώματα του προφορικού των λόγου.

Έπιβάλλεται λοιπόν και Άγωγή θελήσεως προς άπομίμηση.

Όχι λοιπόν μονάχα Γλωσσική διδασκαλία αλλά και Γλωσσική Άγωγή.

Άς έλπίζωμε ότι στην έκπαίδευση και μετεκπαίδευση των διδασκάλων άργά ή γρήγορα θα προστεθή και τό μάθημα της Άγωγής της προφορικής όμιλίας.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΛΕΣΣΑ

του θίου και της ψυχολογίας του "Εθνους.

"Οχι μόνον γι' αυτό, αλλά πρό παντός για την απόλαυση του δροσερού και άπερριτου κάλλους που τα χαρακτηρίζει, πρέπει να γίνουν γνωστά και αγαπητό ανάγνωσμα για κάθε άνθρωπο που γνωρίζει την 'Ελληνική γλώσσα ή τα βρίσκει μεταφρασμένα στην γλώσσα του. Πολλοί ονομαστοί ξένοι έπιστήμονες και λογοτέχνες καταπίστηκαν με τα 'Ελληνικά τραγούδια, έμελέτησαν, μετάφρασαν και ένθουσιάστηκαν απ' αυτά όπως ο Γκαίτε, ο Σίλλερ, ο Φωριέλ και άλλοι, που έκαμαν την αρχή στο άπεραντο έργο της κατεργασίας και της συλλογής του μεγάλου αυτού πλούτου.

Και για την 'Εθνική διαπαιδαγώγηση των 'Ελληνοπαιδών είναι δραστικώτατο έργο ή μελέτη της Δημοτικής ποίησης. Ακόμη και για ώφέλιμη επίδραση στους πρωτόπειρους λογοτέχνες, είναι απαραίτητη, για την καρποφόρα έξασφάλιση και μονιμότητα του έργου των, όπως και ο 'Εθνικός μας ποιητής Σολωμός, συνιστά και ύποστηρίζει στις αισθητικές του ιδέες. Ο καλλιτέχνης πρέπει να στηρίζεται και στο πατρικό του χώμα για να βλαστήσει νέους και άειθαλεις κλάδους.

Ο Σολωμός, που έγνωρισε την λαϊκή Μούσα, πρό πάντων από την συλλογή του Φωριέλ, την αγάπησε, την άγκάλιασε κι' έπηρεάστηκε τόσο απ' αυτήν, ώστε σ' δλόκληρη την δημιουργία του αισθανόμαστε το δημοτικό τραγούδι. Το ένιωσε βαθειά, το άφομοίωσε και το ξανάπλασε με την προσωπική του σφραγίδα.

Τά ποιήματα του Σολωμού γι' αυτό έγιναν τόσο δημοφιλή, ώστε σ' δλη σχεδόν την 'Ελλάδα είναι γνωστά τά σπουδαιότερα απ' αυτά και μάλιστα τά θρηνωτικά του, όπως ή «Φαρμακωμένη» ή «Παιδούλα», ο «βοσκός» και άλλα.

Κι' αυτός ο Ζαμπέλιος συμπεριλαμβάνει στη συλλογή του δημοτικών τραγουδιών, τρία ποιήματα του Σολωμού, ένεκα της μεγάλης των λαϊκής διαδόσεως: Τόν θάνατο του βοσκού, τά δύο αδέλφια και τόν θάνατο της όρφανής.

Κι' άλλος πολύ γνώριμος ποιητής μας, ο Κρυστάλλης, ζωογονήθηκε από τους άφθονους χυμούς της λαϊκής μούσας, που καθρεφτίζεται αυτούσια σχεδόν στο καλλίτερο μέρος του έργου του.

Δέν είχε την Σολωμική δύναμη να τό ύποτάξει στην βραχύβια προσωπικότητά του, τό λαϊκό άσμα όμως τό ένιωσε και τ' αγάπησε τόσο, που τό άίσθη-

μά του αυτό φαίνεται καθαρά να ρέη σαν χείμαρρος από τά λαϊκά του κρυστάλλινα τραγούδια.

Πολλοί ποιητές έμπνεύσθηκαν από την ποίηση του λαού από τους αρχαιότατους χρόνους της 'Ελληνικής λογοτεχνίας. Ο Όμηρος, ο πατριάρχης της 'Επικής ποιήσεως, είχε να συγχωνέψη στην μεγάλη ποιητική ιδιοφυία του, τά λαϊκά τραγούδια, τους ύμνους και τους ήρωες και τά κατορθώματά τους εις τόν άλησμόνητο 'Εθνικό άγώνα των 'Αχαιών και των Τρώων. Έτσι έδημιουργήθηκε τό μεγάλο ήρωϊκό ποίημα του Όμήρου, που άποτελεί και την πρώτη μορφή της 'Ιστορίας των 'Ελλήνων.

Από τά πανάρχαια χρόνια ύπήρχαν τά δημοτικά άσματα των έορτών, των πανηγυριών, της εργασίας, όπως τά «έρετικά» συνωδεύοντα την κωπηλασία, τά «έπιμύλια», συνοδεύοντά τό άλεμα, τά «έπιλήνια» συνοδεύοντα τόν τριγυτό και άλλα διάφορα όπως και σήμερα.

Εις έξαιρετικές περιστάσεις 'Εθνικών συμφορών, 'Εθνικών ήρωϊσμών και κατορθωμάτων, τά λαϊκά τραγούδια είναι τό κυριώτερο μέσο έκφράσεως του λαού και γι' αυτό άναπτύσσονται και γονιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό. Τέτοιους καιρούς έζησε πολλούς και μακροχρόνιους τό 'Ελληνικόν "Εθνος. Γι' αυτό ή ποιητική του έκφραση ξεχωρίζει, άφου είναι προϊόν των ξεχωριστών ιστορικών συνθηκών του και της ιδιαίτερης ιδιοσυγκρασίας του.

Ένας μεγάλος κύκλος δημοτικών άσμάτων που ύμνουσαν κατορθώματα ήρώων και περιστατικά των ύπερασπιστών της μεγάλης Βυζαντινής Αυτοκρατορίας κατά ποικίλων έχθρών, ιδίως Μουσουλμάνων, είναι τά λεγόμενα 'Ακριτικά, έκ των όποιων προήλθε και τό Μεσαιωνικόν έπος «Διγενής 'Ακρίτας».

Σ' αυτά έξυμνούντα ι οί άθλοι και οι περιπέτειες του Διγενή 'Ακρίτα, ένός φρουρού των συνόρων που άπετέλεσε τό πρωτοπαλλήκαρο του Μεσαιωνικού 'Ελληνισμού όπως ο 'Αχιλλέας του αρχαιότατου.

Η φαντασία του λαού άνακαίνισε και περιέπλεξε πολλούς μύθους αρχαίους γύρω από τόν τρομερό ήρωα. Εις αυτά τά έπη έκφράζονται οι μακραίωνι πόθοι του 'Ελληνικού "Εθνους διά την άπελευθέρωση από τό Μουσουλμανικό κίνδυνο.

Ο 'Ανδρόνικος κι' ο μαύρος του, τό μικρό βλαχόπουλο, είναι άσματα που ζωγραφίζουν με ζωηρά χρώματα την ά-

κατάβλητη δύναμη και την πολεμική όρμη των άκριτων, άκόμη και γυναικών όπως, «ή άντρειωμένη λυγερή κι' ό Σαρακηνός». «Ό θάνατος του Διγενή» δίνει την υπέροχη και τελευταία ανάλαμπη της μυθικής του άνδρείας, που έφθασε να προκαλέση τέρατα και σημεία και φόβον εις την άψυχη πλάση και στον Χάρο τον ίδιο.

Ένα είδος δημοτικών τραγουδιών που καλλιιεργήθηκε πρό παντός κατά τη μαύρη έποχή της Τουρκοκρατίας είναι τα λεγόμενα «ιστορικά τραγούδια» πλασμένα γύρω από διάφορα ιστορικά γεγονότα, όπως είναι το πασίγνωστο τραγούδι της Αγιά-Σοφιάς, θρήνος για την ιστορική πτώση της Κωνσταντινουπόλεως αλλά κι' έλπίδα για την ανάκτηση στο μέλλον.

Τό Σουλιώτικο, της Κυρά-Φροσύνης, της Δέσπως, της Πάργας, του Διάκου κι' άλλα είναι άπαραμίλλα ύμνολόγια του πατριωτισμού και της αυτοθυσίας των Έλλήνων.

Σχετικά είναι και τα Κλέφτικα τραγούδια που άποτελούν μέγα πλήθος της λαϊκής ποίησης και είναι γεμάτα μίσος κατά των Τούρκων, θάρρος άδάμαστο, πολεμική όρμη άδιάπτωτη, δράση άκατάπαυστη, πόθος και προσπάθεια για την λευτεριά και την καταστροφή του άνυπόφορου ζυγού. Ό Βαρλαμής, ό Γέρος Κλέφτης, ό Λαθωμένος Κλέφτης, ό Κίτσος, οι Κολοκοτρωνάιοι και άλλα πολλά είναι δείγματα της φλογερής ψυχής των σκλαβωμένων και των μεγάλων θασάνων και περιπετειών της κλέφτικης ζωής.

Μεγαλειώδικα φαντασία και έξεχλα συναισθήματα χαρακτηρίζουν τις «παραλογιαίς», άσματα με διάφορες πλαστές και δραματικές υποθέσεις όπως είναι: «ή φόνισσα μάνα», ό «γυρισμός του ξενητεμένου», «Τό γεφύρι της Άρτας», ό «νεκρός άδελφός», που είναι λαοφιλέστατα και πασίγνωστα θέματα, όχι μόνο στην Ελλάδα μά και σ' άλλους λαούς, πρό πάντων τους Βαλκανικούς.

Εις τα τραγούδια της αγάπης, ή λαϊκή ψυχή έκφράζει με πάθος και τολμηρότητα τό έρωτικό συναισθημα, ύμνει την όμορφιά, την νεότητα, την αγάπη με τα λαμπρότερα χρώματα και τις δροσερότερες ποιητικές έκφράσεις.

Σχετικά είναι τα νυφιάτικα τραγούδια, που μ' αυτά ό λαός συνοδεύει τη νύμφη, έξηγει τις γαμήλιες συνήθειες και άνυψώνει τό μυστήριο του γάμου στην ύψηλή του περιωπή.

Έκτός από τα άσματα της αγάπης και του γάμου που έχει άποτέλεσμα τη γέννηση των παιδιών, ό λαός έπλασε στη συνέχεια τα Νανουρισματα, τραγούδια γλυκά και τρυφερότατα για να συνοδεύουν τό κούνισμα των νηπίων και να τα γλυκοκοιμίζουν.

Όλόκληρη ή στοργή της μάνας και ή έπιθυμία του γονιού για τό παιδί του, ξεχειλίζει από τους μελωδικούς στίχους των νανουρισμάτων.

Τα κάλανδα είναι προσιώνια τραγούδια συναγερτικά του λαού και πανηγυρικό έξάγγελμα των μεγάλων έορτών του έτους. Χριστουγεννιάτικα, Πρωτοχρονιάτικα, Βαίτικα, Πασχαλινά.

Είναι συνέχεια των αρχαίων έθιμων και μεγάλη όμοιότητα πλησιάζει τα σημερινά κάλανδα με τα παλαιά παιδικά τραγούδια των ειδωλολατρικών έορτών. Έγκώμια στους νοικοκυραίους, ή ζήτηση των φιλοδωρημάτων, θερμές εύχες για την ευτυχία του σπιτιού.

Από τα παλαιότατα έπίσης χρόνια ό λαός έτραγούδησε τα θάσανα και τους καύμους της ξενιτιάς.

Τό θέμα τουτο δέν έλειψε ποτέ από την Ελλάδα που καθώς ήταν και είναι χώρα φτωγή, άνάγκαζε τους κατοίκους της να ξενιτεύονται και να άποδημούν για την έξασφάλιση της ζωής και της οικογενείας των.

Οι μακροχρόνιοι χωρισμοί και ό πόνος των αγαπημένων προσώπων, ιδίως των ξενητεμένων, άνάμεσα στο άγνωστο και πολύμοχθο περιβάλλον τους έκαμε να ειπουν ό,τι:

«ή ξενιτιά κι' ό θάνατος άδέλφια λογούνται».

Όμως ή ξενιτιά, μ' όσα κάλλη και δολώματα κι' άν μεταχειρισθή, δέν μπορεί ποτέ ν' άποπλανήση τον ξενητεμένο Έλληνα, να τον κάμη να λησμονήση τους δικούς του και την πατρίδα του.

Κάποτε θα έπιστρέψη και μόνο μία υπερφυσική δύναμη μπορεί να τον κρατήσει στα ξένα παντοτεινά.

Τούτο έκφράζεται στο άλληγορικό ποίημα «της μάγισσας».

Άχώριστος άπ' τη ζωή είναι ό θάνατος!

Ό λαός χλιοτραγούδησε την άδυσώπητη αυτή μοίρα του άνθρώπου στα «Θρηνητικά Μοιρολόγια» και στα τραγούδια του χάρου και του κάτω κόσμου.

Τα μοιρολόγια που είναι δημιουργημα κυρίως των γυναικών, είναι αξιοθαύμαστα στιχουργήματα για τον πόνο, την ευαισθησία, την ευγένεια ψυ-

χής και την μορφική τελειότητα.
Γιά πολλούς κριτικούς της λογοτεχνίας, είναι τὸ ωραιότερο καὶ συγκινητικώτερο κεφάλαιο τῆς δημοτικῆς ποιήσεως.

Τὰ γνωμικὰ τραγούδια ἐκφράζουν τὶς σοφές γνώμες τοῦ λαοῦ καὶ τὰ πλούσια κατασταλάγματα τῆς πείρας του μὲ πολλοὺς ἢ τοὺς λίγους στίχους τῶν λιανοτράγουδων ὅπως αὐτό:

«Ὁ κόσμος εἶν' ἓνα δενδρί, κι' ἐμεῖς
τὸ πωρικό του
ὁ χάρος εἶναι τρυγητῆς ποῦ παίρνει
τὸν ἀνθό του».

Παραπλήσια τραγούδια εἶναι τὰ περιγελαστικὰ τὰ ὁποῖα μὲ λεπτὸ καὶ χαριτωμένο τρόπο, σκώπτουν ἐλαττώματα, κακοτυχίες καὶ ἀσχήμιες τῶν ἀνθρώπων.

Τὰ ἐργατικὰ καὶ τὰ Βλάχικα τραγούδια, σκοπὸ ἔχουν νὰ συνοδεύουν καὶ νὰ ρυθμίζουν ἐπωφελῶς τὶς κινήσεις τῶν ἐργαζομένων σὲ οἰκιακές, ἀγροτικές, θαλασσινές καὶ ποιμνικές ἐργασίες.

Συντελοῦν ὥστε νὰ γίνεται περισσότερη δουλειὰ μὲ λιγώτερο κόπο.

Σπουδαίαν ἱστορικὴν σημασίαν ἔχει τὸ μικρὸ τετράστιχο τοῦ 1081 μ.Χ. ἀναφερόμενο στὴν διάσωσι τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ ἀπὸ τὴν συνωμοσίαν τῶν Σλαύων:

Τὸ Σάββατο τῆς Τυρινῆς
Χάρης Ἀλέξιε, ἐννόησές το
καὶ τὴν Δευτέραν τὸ πρωτὶ
ὕπα καλῶς, γεράκι μου!

Φανερῶνεται ἡ ἀγάπη τοῦ λαοῦ πρὸς αὐτὸν καὶ ἡ κατ' ἀνάγκη ἐπανάστασή του καὶ ὄχι ἐκ φιλοδοξίας ὅπως κατηγορήθηκε ἀπὸ ἱστορικούς.

Τὰ Μεσαιωνικὰ καταλόγια, εἶναι ἄσματα τῆς ἀγάπης μὲ ἐπικεφαλίδες τὰ γράμματα τῆς ἀρφαθῆτου στὴν πρώτη ἔκδοσι τοῦ 1879 ἀπὸ τὸ Γερμανὸ Γουλιέλμο Βέρνερ καὶ μὲ τίτλο «Ἀλφάθητος τῆς Ἀγάπης».

Ἡ γλώσσα τους εἶναι ἡ δημοτικὴ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ πολλὰ ὅπως «ἡ κατὰ τῆς ἀπαρνημένης» εἶναι σὲ στίχους ὁμοιοκατάληκτους.

Ἐπάρχουν ἀκόμη πολλὰ τραγούδια ποῦ εἶναι παραλλαγές γνωστῶν Ἑλληνικῶν ἢ πρωτότυπα στίς διάφορες Ἑλ-

ληνικές διαλέκτους, ὅπως τῆς Κύπρου, τῆς Κερασσοῦντος, τῆς Ἀστυπάλαιας, τῆς Μυτιλήνης, τῆς Θράκης, τῆς Τραπεζοῦντος, Καππαδοκίας, τῆς Τσακωνιάς καὶ τῆς Κάτω Ἰταλίας.

Αὐτὰ θεβαίως χρειάζονται ἰδιαιτέρο λεξιλόγιο γιὰ νὰ ἐρμηνευτοῦν καθὼς ἡ γλῶσσα τους περιλαμβάνει πλείστους ἰδιωματισμοὺς καὶ ξένες λέξεις παραφθαρμένες.

Ὅλα τὰ δημοτικὰ τραγούδια ἔχουν ἰδιωματικές λέξεις καὶ μάλιστα Τουρκικές, ἀλλὰ ἡ γλῶσσα τους εἶναι πάντα ἡ ζωντανὴ καὶ πλούσια γλῶσσα τοῦ λαοῦ. Τὸ ὕφος τους εἶναι ζωηρό, ἀπλό, μεγαλόπρεπο, καθαρὸ. Ἡ ἔκφραση φυσικὰ, ἀπέριττη, λιγερὴ καὶ εἰλικρινής.

Εἰκόνες ἀλλεπάλληλες, μεταφορές, ὑπερβολές, παρομοιώσεις, ἀφθονα ἐπίθετα κοσμητικὰ, σύνθετα καὶ ἀπλά, στολίζουν τὸν κομψὸ καὶ τρεχάμενο λόγο.

Ὁ ρυθμὸς εἶναι γοργός. Τὰ μέτρα κατὰ τὸ πλεῖστον ἰαμβικά, πολλές φορές ἀνάμικτα, τροχαῖος — ἰαμβος, ἰαμβος — τροχαῖος, ὅπως:

Ὁ Αὐγερινὸς κι' ἡ πούλια, τ' ἄστρα
τῆς Αὐγῆς
καὶ τὸ λαμπρὸ φεγγάρι μ' ἐξεπλάνεψαν.

Ἀφθονὴ αἰσθηματολογία, καὶ μεγάλη φυσιολατρεία πλημμυρίζει ὅλα τὰ εἶδη τῆς δημοτικῆς ποιήσεως ἀφοῦ μάλιστα τὸ γεωγραφικὸ τους γεννέθλιο πλαίσιο ἦταν ἡ ὁμορφὴ Ἑλληνικὰ φύση.

Τὸ πιὸ ἐξέχωρο γνώρισμα καὶ ἀγαπητὸ στὸ λαό — ποιητῆ, εἶναι ἡ ἐπανάληψη λέξεων, φράσεων ἢ καὶ στίχων, ἀπὸ στίχο σὲ στίχο. Ἐπίσης ἡ συμμετοχὴ τῆς ἄλογης φύσης εἰς τὰ πάθη, τὰ συναισθήματα καὶ τὶς περιπέτειες τοῦ ἀνθρώπου.

Νεκρὰ καὶ ζωντανὰ συμμερίζονται τὴν ἀνθρώπινη τύχη.

Τὰ πουλιά πάντα μιλοῦν, ἀποροῦν, ἀναγγέλλουν, συμπάσχουνε· ὅπως καὶ τὰ θουνά, τὰ δένδρα, ὁ ἥλιος καὶ τ' ἄστρα.

Ἀψυχα καὶ ἔμψυχα, ζωὴ καὶ θάνατος, φύση καὶ ἀνθρώπος, ὅλα μαζί ἀγκαλιάζονται καὶ ξαναπλάθονται στὴ μαγευτικὴ δύναμη τῆς λαϊκῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς.

Δ. Β. ΣΠΕΗΣ
Διδάσκαλος

ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ, ΓΝΩΣΗ & ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΜΑΣ ΥΛΙΚΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΠΑΠΠΑ

Δ)ντου 6/θεσίου Προτύπου Δημ. Σχολείου Θεσ)νίκης

— Ἡ συνολικὴ καὶ πνευματικὴ προσφορά τοῦ λαοῦ μας, εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς βασικοὺς παράγοντες ποὺ προσδιορίζει καὶ κατευθύνει τὴν πολιτιστικὴ πορεία τοῦ Ἔθνους μας καὶ ἀποτελεῖ τὸ ὑπόβαθρο σὲ κάθε ἐποχὴ γιὰ μιὰ καινούργια πνοὴ καὶ πρωτότυπη δημιουργία καὶ πρόοδο.

Ὡστόσο ὅμως, ἡ μελέτη καὶ ἡ ἀξιολόγηση τῆς προσφοράς αὐτῆς στὶς λεπτομέρειές της, εἶναι θέβαια ἔργο δύσκολο. Ἀλλὰ ἐπιβάλλεται, ὄχι ἀπὸ προγονοπληξία ὅπως θὰ μπορούσε νὰ ὑποστηριχθῆ, ἀλλὰ γιὰ τὴ γνώση τοῦ ἑαυτοῦ μας, τῆς ψυχικῆς μας ὑπόστασης, ὡς Ἔθνους καὶ λαοῦ, σὲ τούτη τὴν κρίσιμη ὥρα τῆς ἀλλαγῆς, ὅπου ἡ ἴδια ἡ ἐξέλιξη φωνάζει τὸ πολιτιστικὸ μας χρέος.

Καὶ σὲ μιὰ ἐποχὴ, στὴν ἐποχὴ μας, ποὺ προβάλλονται τὰ ἐπιτεύγματα ἄλλων ἔθνων μὲ τόση δημοσιότητα καὶ τὰ ρεύματα τῶν ξένων ἐπιδράσεων εἶναι τόσο ἰσχυρά, ἐνῶ ὁ ἐσωτερικὸς μας δυναμισμὸς ἐμφανίζεται κάπως χαλαρωμένος, πρέπει νὰ ἀντικρύσουμε καλύτερα τὸν ἑαυτὸ μας καὶ νὰ χαράξουμε τὸ δρόμο ποὺ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀκολουθήσουμε σὰν λαός.

Γι' αὐτό, γνώση, μελέτη καὶ ἀγάπη πρὸς τὴν παράδοσή μας ποὺ πάντα διατήρησε ζεστὴ τὴν Ἑλληνικότητά μας, χρειάζονται σὲ τούτη τὴν ὥρα. Καὶ κείμενα δημοτικῶν μας τραγουδιῶν, παραμυθιῶν, παροιμιῶν, ἀινιγμάτων, μύθων, παραδόσεων κ.λ.π. ἀπὸ κάθε γωνιὰ τοῦ τόπου μας, πρέπει νὰ καταγραφοῦν κι' ἀπὸ εἰδικοὺς συστηματικὰ νὰ μελετηθοῦν ὅπως ἔχουν ἐπιζητήσει καὶ ἐμφανίζονται στὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ μας, γιὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἐκεῖ ποὺ πρέπει.

Φυσικά, ὁ μηχανικὸς πολιτισμὸς ἔχει ἐπιφέρει ριζικὲς μεταβολές στὸν τρόπο ζωῆς καὶ τοῦ λαοῦ μας, σὲ τόσο βαθμὸ, ποὺ νὰ μὴν ἔχει μείνει ἀδιατάρακτος κανένας τρόπος τῆς παλιᾶς ζωῆς του.

Ὅμως, ζοῦμε σ' ἓνα τόπο βαρὺ ἀπὸ πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ δημιουργία τοῦ λαοῦ μας σὲ τραγούδια, παροιμίες, παραμύθια, ζωγραφίες, ἔθνικες φορεσιές κ.λ.π. Καὶ ὅσα ἀπὸ τὰ παραδοσιακά μας αὐτὰ στοιχεῖα, ἀποτελοῦν οὐσιαστικὸ στοιχεῖο τῆς ζωῆς καὶ ἀνταποκρίνονται σὲ βαθύτερες ψυχικὲς διαθέσεις τοῦ λαοῦ μας, ἔχουν μείνει στοὺς καιροὺς μας κι' ἀποτελοῦν τὴν βασικὴ μορφή τῆς Ἐθνικῆς μας ὑπόστασης. Ἔτσι, ἡ διατήρηση τῶν στοιχείων αὐτῶν, εἶναι κεφάλαιο πολὺτιμο. Σῶζει τὴν λαϊκὴ μας παράδοση. Στηρίζει τὴν πρόοδο στὸν τόπο μας καὶ διατηροῦμε τὴ φυσιογνωμία μας σὰν λαός.

Γι' αὐτό, εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς, νὰ γίνῃ προσπάθεια γιὰ τὴ διατήρηση καὶ ἀνάπτυξη τῶν παραδόσεων, ἠθῶν κι' ἐθίμων τοῦ τόπου μας, ποὺ πρέπει νὰ ἀρχίσῃ καὶ ἀπὸ τὸ σχολεῖο.

Ὅχι μονάχα, ὁ δάσκαλος τοῦ χωριοῦ ἢ τῆς πόλης, ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ ὁ ἐρευνητὴς τους, νὰ ἀγαπήσῃ, νὰ κλείσῃ μέσα του καὶ νὰ μελετήσῃ τὸν τόπον του, τὶς συνήθειές του, τὶς παραδόσεις του, τὴν ἱστορία του, ἀλλὰ νὰ ἀποτελέσῃ ἡ ἔρευνά του αὐτῆ, ὕλικὸ δημιουργικῶν καὶ παιδαγωγικῶν ἐμπνεύσεων στὸ σύγχρονο λαϊκὸ μας Σχολεῖο.

Οἱ νέοι μας, πρέπει νὰ ζήσουν στὴν ἐποχὴ μας, μ' ὅλη τὴν ψυχὴ τους τὴν γνήσια δημιουργία τοῦ τόπου μας. Νὰ ἀποκτήσουν συνείδηση τοῦ ἐσωτερικοῦ τους δεσμοῦ πρὸς τὸ λαὸ καὶ τὰ προβλήματα του. Καὶ νὰ μποροῦν νὰ ξεχωρίζουν τὸ ξένο ἀπὸ τὸ δικό τους. Τοῦτο, εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἐπιτακτικώτερα ἐκπαιδευτικὰ μας προβλήματα. Γιὰ τὴν ἐπιτυχία, εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνουν τὰ ἀκόλουθα:

α) Στὰ ἀναγνωστικά μας νὰ προγραμματιστῆ λαογραφικὴ διδακτικὴ ὄλη.

β) Λαϊκὲς γιορτές, μὲ ἐνδυμασίες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΑΘΑΝ. ΚΑΤΣΑΜΑΚΑ

διδ/λου Β'. Λιτοχώρου - Πιερίας

Στήν 'Ιστορία ενός τόπου είναι στιγμές που δίκαια μπορούν να χαρακτηριστούν κορυφαίες, όροσημα για τη μοίρα, την προκοπή και την πορεία του τόπου αυτού. Τέτοια και η στιγμή που η 'Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση έγινε Νόμος του Κράτους. Για την Παιδεία του λαού μας σημειώθηκε το τέλος μιάς περιόδου και η αρχή μιάς άλλης.

Δέν είναι μακριά η περίοδος που δλοι μας ζήσαμε (ζούμε ακόμη), στο εκπαιδευτικό σύστημα, προγράμματα και μέσα, των αρχών του αιώνα μας, ενώ γύρω μας βλέπαμε τα προηγμένα κράτη να κάνουν διασκελισμούς στο πολιτιστικό πεδίο ετοιμάζοντας τον άνθρωπο της ατομικής εποχής και των πυραύλων. Νά δίνουν και να κερδίζουν την ύπ' άρ. 1 ειρηνική μάχη, τη μάχη της Παιδείας κι εμείς εγκληματικά ν' άπουσιάζουμε. Κόντευε να μās λείψη κι αυτή η έλπίδα ότι θα βλέπαμε μιά

άλλαγή στο μέγα τούτο θέμα.

Όστόσο ή δίψα κι ή λαχτάρα του λαού για μόρφωση έκαναν το θαύμα. Δέ μπορούμε να μη θυμηθούμε τους φοιτητικούς αγώνες, όπου οι νέοι μας στάθηκαν πρωτοπόροι και πρόβαλαν το άραίο αίτημα για Παιδεία, περισσότερη Παιδεία. Κι εύτυχώς θρέθηκαν φωτισμένοι άνθρωποι με ευαίσθητες κεραιές, που συνέλαβαν τά μηνύματα του καιρού μας και των καιρών που έρχονται, άνθρωποι με μοναδικό πόθο, καύμό και όνειρό τους έτούτος ό τόπος να ίδη καλύτερες μέρες, και μās παρουσίασαν την 'Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση.

Δίχως άλλο θρισκόμαστε στην αρχή. Όστόσο παρήγορο είναι που έγινε αυτή ή αρχή. Θα έλθη και ή συνέχεια, με όχι μικρή προσπάθεια άσφαλώς, με άγώνες και μάχες.

Πολλοί οι στόχοι της 'Εκπαιδευτικής

γνήσιες τοπικές, με τραγούδια και χορούς έμπνεόμενα από τους θρύλους μας και από την έθνική μας παράδοση, να δημιουργηθούν.

γ) 'Εκθέσεις με κεντήματα, προϊόντα άργαλειού, πάντες, χράμια, κλειδωτάρια, φλοκάτες κ.λ.π., με γνήσιο τοπικό χρώμα, φανέρωμα γνήσιας έθνικής μας ψυχής και δημιουργίας, να όργανωθούν.

δ) Νά γίνει σε κάθε τόπο (χωριό ή πόλη) όργάνωση τοπικού λαογραφικού Μουσείου, όπου να φυλαχτή με στοργή κάθε παραδοσιακό αντικείμενο, για να χαίρωνται έτσι οι νέοι μας την κοντινή κληρονομιά των προγόνων τους, και να αντίληφθούν οι νέοι μας το χρέος τους, για τη διατήρησή τους, για τους μεταγενεστέρους τους.

'Επίσης ή ίδρυση του τοπικού μουσείου, είναι στοργή προς τις τοπικές ιδιομορφίες του λαϊκού μας πολιτισμού. Και το έργο τούτο είναι χρήσιμο. Είναι

έγγυηση για τη διατήρηση της γνησιότητας μορφών της λαϊκής μας τέχνης. Σχολείο έθνικής άυτογνωσίας για τους κατοίκους του χωριού. Δεσμός με τον τόπο τους και με την ζωντανή τους παράδοση.

— 'Ετσι έχει σε γενικές γραμμές, το θέμα, διατήρηση, γνώση και άγάπη του λαογραφικού μας ύλικού.

Χρέος μας λοιπόν, είναι ή συλλογή του λαογραφικού μας ύλικού, ή διδασκαλία της λαϊκής μας παραδόσεως και ή μουσειακή προβολή. Είναι τά μοναδικά μέσα που μπορούμε να διατηρήσουμε τις ρίζες μας, τώρα που κάτω από το ρεύμα του τεχνικού πολιτισμού κινδυνεύει να έκφυλιστή ή γνησιότητα της φυλής μας.

ΔΗΜ. ΠΑΠΠΑΣ

Δ)ντης 6)θεσίου Προτύπου Δημοτικού Σχολείου Α.Ε.Σ. Θεσσαλονίκης

Μεταρρύθμισης και γι' αυτό επίπονο και λεπτό το έργο των υπευθύνων που θα αναλάβουν να μελετήσουν και επιφέρουν στα διάφορα θέματα τις σχετικές αλλαγές. Στόν κλάδο μας απομένει το χρέος να σταθῆ συμπαραστάτης σ' ένα αληθινά δύσκολο έργο και να επισημαίνῃ μὲ ἐπιστήμη και σωστή κρίση τὰ σημεῖα που ἀξίζει νὰ προσεχθοῦν, ὥστε ὄχι μόνο ν' ἀποφευχθοῦν σφάλματα και ἐπιπολαιότητες μὰ νὰ ἔχουμε και μιὰ γερὴ θεμελίωση τοῦ νέου ἐκπαιδευτικοῦ μας συστήματος.

Μὲ διάθεση, λοιπόν, νὰ προσφέρουμε κάτι και ἀπὸ τὴν πείρα μας θὰ κάνουμε μερικές παρατηρήσεις πάνω σ' ἕνα στόχο τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρύθμισης, τὸ σχολικὸ βιβλίο.

Ἐπιπλέον ἀπὸ τὸ Ἀναλυτικὸ Πρόγραμμα και συνδεδεμένο μ' αὐτὸ καιρὶο θέμα και τὸ σχολικὸ βιβλίο. Ἀσφαλῶς δὲ μπορούμε νὰ καυχηθοῦμε ὅτι στὸ παρελθὸν προσφέραμε καλὸ σχολικὸ βιβλίο. Ἐφταιγε τὸ Ἀναλυτικὸ Πρόγραμμα, ἡ γλώσσα, ἡ προχειρότητά μας. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα; Τὰ σχολικὰ βιβλία νὰ εἶναι ἀνάξια τῆς δίψας τοῦ μαθητῆ γιὰ μάθηση. Ἀνιαρά, ἀποκρουστικά και πνευματοκτόνα πολλές φορές.

Καιρὸς ὅμως ἰδιαίτερα νὰ προσεχθῆ τὸ σχολικὸ βιβλίο, πρόκειται γιὰ τὴν καθημερινὴ τροφή τοῦ μαθητῆ. Καὶ λέγοντας σχολικὸ βιβλίο ἐννοοῦμε τὰ Ἀναγνωστικά και τὰ Βοηθητικά. Ἀς δοῦμε τί πρέπει νὰ προσέξουμε σὲ κάθε κατηγορία.

Α'. Ἀναγνωστικά. Εἶναι τὸ μέσο μὲ τὸ ὁποῖο μεθοδικὰ εἰσάγεται ὁ μαθητῆς στὸν ἀτέλειωτο κόσμο τῆς μητρικῆς γλώσσας και σὲ κείνον τοῦ πολιτισμοῦ τῆς πατρίδας και τοῦ κόσμου. Μὲ βάση τὴν ἀρχὴ αὐτὴ τὰ Ἀναγνωστικά πρέπει νὰ ἔχουν τὰ ἑξῆς γνωρίσματα:

α) Οἱ ἐνότητες νὰ εἶναι ζωντανές, γραμμένες μὲ παιδικὴ χάρη. Μόνον ἔτσι αἰχμαλωτίζουν τὴν παιδικὴ ψυχὴ και τὴν ὀδηγοῦν σὲ καινούριες περιοχές τῆς γνώσης και τοῦ οὐρανοῦ. Ἀξίζει νὰ ἀναφέρουμε τὸ βιβλίο «Τὰ Ψηλά Βουνά» τοῦ Ζ. Παπαντωνίου, τὸ ἀριστούργημα αὐτὸ τῆς παιδικῆς μας Λογοτεχνίας. Μὲ τί πάθος κι ἀπληστία τὸ παιδί κυριολεκτικὰ «ρουφάει» τὸ περιεχόμενό του και ζῆ τὴν περιπέτεια τῶν ἡρώων του που δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ ἐκείνη τοῦ νέου ἀνθρώπου, ἡ ὁποία θὰ τὸν φέρῃ στὴν κακότητα τοῦ κόσμου. Τέτοια κείμενα θέλουμε στὰ Ἀναγνωστικά μας.

β) Ἡ ὕλη νὰ ἐκλέγεται ἀπὸ ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς γνώσης, κάθε δὲ ἐνότη-

τα νὰ ἀποτελῆ και ἕνα πολιτιστικὸ γεγονός. Τὸ ἴδιο τὸ περιεχόμενο, ἡ συζήτηση που θὰ ἐπακολουθῆ και τὰ στοιχεία που θὰ προσφέρονται, ὅλα τούτα ἀποτελοῦν μιὰ μύηση τοῦ παιδιοῦ στὸ μεγαλειῶδες φαινόμενο τοῦ πολιτισμοῦ και τοῦ κόσμου.

γ) Ἀρκετὲς ἐνότητες πρέπει νὰ φέρουν τὸ μαθητῆ σ' ἐπαφὴ και γνωριμία μὲ τὸν ἑλλαδικὸ χῶρο, σ' ὅ,τι καλύτερο ἔχει και σὲ τὶς πιὸ ὠραίες στιγμές του. Κομμάτια ἀπὸ τὴ Γεωγραφία και τὴν Ἱστορία, τὴν κοινωνικὴ θρησκευτικὴ και γενικὰ πολιτιστικὴ ζωὴ, δοσμένα μὲ ἕναν ἐπαγωγὸ τρόπο που ὁ μαθητῆς νὰ παρακολουθῆ τὴ ροὴ τῶν γεγονότων, τὴν πάλῃ τοῦ Ἑλλήνα νὰ δαμάσῃ τὸν τραχὺ τόπο του και τὰ τόσα ἐπιτεύγματα τῆς μακραιωνῆς Ἱστορίας του. Φυσικὸ ἐπακόλουθο τὸ σημερινὸ Ἑλληνόπουλο, ἀξιολογώντας τὰ γεγονότα και τοποθετούμενος σ' αὐτά, νὰ αἰσθανθῆ τὸ χρέος νὰ καταθέσῃ κι αὐτὸ τὸ μερίδιό του γιὰ τὴν προαγωγή τοῦ τόπου.

δ) Ἀλλὰ και ἀπὸ τὴν παγκόσμια Κοινότητα σημαντικὰ ἐπιτεύγματα ἔχουν θέση στὰ Ἀναγνωστικά. Τίποτε δὲ συμβαίνει στὴν Οἰκουμένη που νὰ μὴν ἔχῃ εὐρύτερη ἀπήχηση. Ἐπιστημονικά, πολιτικά και κοινωνικά γεγονότα ἔχουν ἀντίκτυπο σὲ κάθε γωνιὰ τῆς γῆς. Αὐτὲς τὶς μεγάλες στιγμές τῆς Ἀνθρωπότητας ἐπιβάλλεται ὁ μαθητῆς νὰ τὶς γνωρίσῃ. Θὰ νιώσῃ ἔτσι ὅτι δὲν εἶναι μέλος μόνον τῆς κοινωνίας τῆς πατρίδας του, ἀλλὰ και ἐκείνης τοῦ κόσμου, ἡ ἰδέα τοῦ ὑπηρετεῖν, τῆς προσφορᾶς και τῆς θυσίας, τῆς ἀδελφωσύνης και τῆς ἀλληλεγγύης τῶν ἀνθρώπων, ἀνεξαρτήτως χρώματος και φυλῆς, θὰ τὸν νωθοῦν.

δ) Καὶ φτάνουμε στὴ χρῆση τοῦ περιεχομένου. Στὰ νέα Ἀναγνωστικά πρέπει νὰ δοῦμε κι ἕνα δεύτερο μέρος, μετὰ τὴν κυρίως ἐνότητα, τὸ Πρακτικὸ, ὅπου θὰ ὑπάρχῃ πλῆθος ἀσκήσεων λεκτικῶν, πραγματικῶν, ἠθικῶν, αἰσθητικῶν κλπ. Ἐτσι ὁ μαθητῆς θὰ θέτῃ σ' ἐνέργεια τὶς ἰκανότητές του, ψυχικὲς και πνευματικὲς, γιὰ νὰ κἀν δικό του κτῆμα τὸ περιεχόμενο τοῦ ἀναγνώσματος.

ε) Ὡς πρὸς τὴ γλώσσα και τὸ λεξιλόγιο πρέπει νὰ προσφέρονται κατὰ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ προάγουν σταδιακὰ τὸ γλωσσικὸ αἰσθητήριό, τὸν πλοῦτο τῆς γλώσσας και τὴν ὀρθὴ χρῆση αὐτῆς. Στὸ πρακτικὸ δὲ μέρος ὁ μαθητῆς νὰ θρῖσκῃ ἀσκήσεις ἐφαρμογῆς

ΣΧΟΛΙΚΗ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΔΗ

Διδάσκαλος 1ου Δημοτικού Σχολείου Χρυσοχωράφων Σερρών

Πέρασε πιά τὸ καλοκαίρι, ἀφοῦ σκόρπισε στὸ διάβα του μ' ἀπλοχεριά ὄλες τὶς χάρες του σὲ νέους καὶ ἡλικιωμένους πάνω σὲ ὄλα τὰ πλάτη τῆς γῆς. Ἡ καινούργια χρονιά ξανάρχισε. Ἐκατομμύρια μαθητὲς ἀπ' ὄλον τὸν κόσμον μὲ περίσσευμα σωματικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων ρίχτηκαν καὶ πάλι στὸν ἀγώνα, γιὰ τὴν κατάκτηση καὶ τῆς φεινῆς χρονιάς. Πλάι μὲ τὸ μαθητὴ ὁ δάσκαλος, ἀνανεωμένος σωματικὰ καὶ πνευματικὰ σὰν ἀνθρώπινη προσωπικότητα, ρίχτηκε καὶ αὐτὸς στὸν ἀγώνα γιὰ τὸ πλάσιμο τῆς καινούργιας γενιάς, συνεχιστῆς τῶν ἑλληνοχριστιανικῶν παραδόσεων. Ψυχοπλάστης καὶ δραματιστῆς κι' ἀναγεννητῆς μαζί, δουλεύει ἀθρόυθα καὶ μεθοδικά, ἀνεβαίνοντας τὸ δύσκολο κι' ἀνηφορικὸ δρόμο τῆς ἐπιστήμης του, πὺ σ' αὐτὸν τὸν δρόμο θέλει νὰ παρασύρη καὶ τοὺς μικροὺς του μαθητὲς κι' αὐριανοὺς κυβερνήτες τῆς χώρας, γιὰτὶ αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς του κι' ἀποστολή του καλύτερα.

Ἀντηχοῦν στ' αὐτιά του κάθε εὐσυνείδητου δασκάλου τὰ λόγια τοῦ Guy Jaquin : «Γιὰ νὰ βοηθήσης τὸ παιδί ν' ἀνεβῆ στὸ καλύτερο, πρέπει νὰ ἀνεβῆς

ἐσὺ πρῶτα καὶ νὰ τὸ παρασύρης στὸ δρόμο, πὺ ἔχεις χαράξει».

Πολλὰ εἶναι ἀλήθεια τὰ προβλήματα, πὺ ἔχει ν' ἀντιμετώπιση ὁ δάσκαλος στὴν πορεία τοῦ δύσκολου καὶ πολύμορφου ἔργου του. Γιὰ τὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ ὑπάρχει καὶ μιὰ λύση, πὺ ὑποχρεωμένος εἶναι νὰ θρῆ, ὡστε τὸ ἔργο του νὰ γίνῃ δημιουργικὸ καὶ εὐχάριστο στοὺς μικροὺς μαθητὲς του, χαρίζοντας ἔτσι καὶ στὸν ἑαυτὸ του τὴν ψυχικὴ γαλήνη, πὺ τοῦ εἶναι ἀπαραίτητη.

Τὸ πρῶτο πρόβλημα καὶ τὸ πάντα ἐπίκαιρο εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς πειθαρχίας. Ἀπὸ τὴ σωστὴ ἢ ἀρνητικὴ ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος αὐτοῦ, ἐξαρτᾶται ἡ ὁμαλὴ λειτουργία τῆς τάξης καὶ ἡ ψυχικὴ γαλήνη μαθητῶν καὶ δασκάλων στοιχεῖα ἀπαραίτητα καὶ τὰ δυὸ στὴν ἐκπλήρωση τοῦ σκοποῦ. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ ἀντιμετωπίζεται σύμφωνα μὲ τὸ «πιστεύω» τοῦ κάθε δασκάλου.

Οἱ ἐσφαλμένες ἀντιλήψεις τῆς παλιᾶς ψυχολογίας ἀποτελοῦν καὶ σήμερὰ ἐμπόδιο στὴ σωστὴ ἀντιμετώπιση αὐτοῦ καὶ τόσων ἄλλων προβλημάτων. Ὑπάρχουν προβλήματα, πὺ πολλὲς φορές

τοῦ γλωσσικοῦ ὕλικου πὺ καθημερινὰ ἀποκτᾶ.

Β'. Βοηθητικά. Στὴ σύνταξη τούτων νὰ προσέξουμε καὶ τὰ ἐξῆς σημεία:

α) Τὰ νοήματα νὰ εἶναι ἀπλᾶ καὶ προσαρμοσμένα στὸν ἀνάλογο λεξιλογικὸ πλοῦτο τῆς κάθε πνευματικῆς ἡλικίας τῶν μαθητῶν.

β) Νὰ περιέχουν τὴν οὐσία τῶν γεγονότων καὶ φαινομένων, ὅπου θὰ διαγράφεται ἢ πάλι τοῦ ἀνθρώπου νὰ κατακτῆται τὸν ὕλικὸ καὶ πνευματικὸ κόσμον, νὰ γίνῃ κύριος τῆς μοίρας του, περισσότερο ἀνθρώπος.

γ) Ἡ εἰκονογράφηση τῶν βοηθητικῶν νὰ εἶναι ἀριστη ἀπὸ κάθε ἀποψη. Νὰ γοητεύη καὶ νὰ συναρπάζη.

δ) Ὑστερα ἀπὸ κάθε ἐνότητα νὰ ἀ-

κολουθοῦν ποικίλες ἀσκήσεις καὶ ἐφαρμογὲς πὺ νὰ δραστηριοποιοῦν τὶς δυνάμεις τῶν μαθητῶν.

Σήμερὰ πιά ἡ ὥρα τὸ Ἑλληνόπουλο νὰ κρατήσῃ στὰ χέρια του τὸ ζωντανό, τὸ ἀψογο σχολικὸ βιβλίον, τὸ βιβλίον πὺ θὰ ἐλκύη καὶ θ' ἀποτελῆ ἔστια πνευματικῆς τροφοδοσίας ὄχι μόνο γιὰ τὸ μικρὸ μαθητὴ μὰ καὶ γιὰ τὸν ἐνήλικον (στὴν ὑπαιθρον), θὰ φέρῃ τὸ νέο Ἑλληνα σ' ἐπαφὴ μὲ τὸ βιβλίον καὶ θὰ καλλιεργήσῃ τὴν ἀγάπην πρὸς αὐτό. Ἀεῖζει, λοιπόν, κάθε κόπος καὶ προσπάθεια, γιὰ νὰ ἐτοιμαστοῦν τὰ νέα βιβλία. Καὶ τούτα πρέπει «νὰ εἶναι σὰν τὰ κρίνα», ὅπως τὰ θέλει καὶ ὁ ποιητῆς.

Λιτόχωρο, Μάιος 1965

τά κρίνουμε με ταχύτητα και άπιστευτη έπιπολαιότητα. Στη ζωή του ό άνθρωπος πολλές φορές ένεργεί πρόχειρα με την έλπίδα πώς πετυχαίνει τó σκοπό του έστω και έπιφανειακά.

Ποτέ όμως, όταν πρόκειται ν' αντιμετώπιση προβλήματα, πού σχετίζονται με τó παιδί. Έδώ χρειάζεται προσοχή και τάξη, για νά πετύχη ό δάσκαλος την άρμονία. Άλλιώς, γίνεται άθελά του ό αίτιος της άνησυχίας της δυσαρμονίας και της άναρχίας μέσα στην τάξη. Τό πρόβλημα αυτό άπασχόλησε και άπασχολεί τούς δασκάλους και περισσότερο τούς νέους. Πολλά είναι και τά μέσα, πού χρησιμοποιεί, για νά πετύχη τή λύση του.

Οί παλιές μέθοδοι αντιμετώπισεως τού προβλήματος θεωρούνται σήμερα ξεπερασμένες και τέλεια καταστρεπτικές και για τó δάσκαλο και τούς μαθητές. Παρ' όλα αυτά όμως και σήμερα εξακολουθούν νά παραμένουν μέσα, για την κατάπιξη της φωνής και της έλευθερίας τού παιδιού.

Θά αναφερθώ στις ποινές σαν μέσο, έννοώντας όλα τά είδη τών ποινών και όλα τά παραπλήσια μέσα, πού άποβλέπουν στον ίδιο με τις ποινές σκοπό.

Πάνω σ' αυτό τó αίνιγματικό άς τó πούμε πρόβλημα, πού ναι δίκοπο μαχαίρι ή αντιμετώπισή του, μάς μιλάνε ξεκάθαρα και υπεύθυνα ξένοι και Έλληνες ψυχολόγοι, ψυχίατροι και παιδαγωγοί. Χρόνια σκυμμένοι πάνω στην παιδική ψυχή, την ξεδίπλωσαν και τή μελέτησαν σ' όλες τις έκδηλώσεις της, για νά παρουσιάσουν σέ μάς τώρα τις πιο άγνωστες μέχρι χθές πτυχές τού παιδικού κόσμου.

Ό Rousseau στις έξομολογήσεις του λέγει για τις ποινές: «Μόνο ένα προσωρινό και άμεσο άποτέλεσμα έχουν οι ποινές, ότι παύει δηλαδή νά γίνεται αυτό, πού μάς ένοχλούσε. Προς στιγμήν όμως, γιατί έπειτα θά συνεχισθί τó ίδιο. Τό έλάττωμα δέν είναι κάτι, πού εξαφανίζεται από τή μιá στιγμή στην άλλη».

«Όύτως ή ποινή άποβαίνει άσκησις καθ' έξιν παρεχομένη, αλλά και άναξια καθ' έαυτήν είναι, διότι προέρχεται από ζώωδη έλατήρια. Ένώ ό άνθρωπος είναι όν άνελθόν εις άνώτερα πνευματικά έπίπεδα. Προσέτι δι' αυτής, καταρρίπτεται ή άξία τóσον τού κακοποιουμένου όσον και τού κακοποιούντος» γράφει σέ βιβλίο του ό Καλλιάφας. Η Έλληνίδα φιλόλογος και ψυχολόγος Κλειώ Παυλίδου στό βιβλίο της «τό παιδί» άπευθυνόμενη στις μητέρες, πού χρησιμοποιούν τó ξύλο, για την πειθαρχία

των παιδιών λέγει: «Μην δέρνετε τά παιδιά σας άγαπητές μητέρες. Άκόμη και άν έσφαλαν, τίποτα δέν πρόκειται νά διορθωθί. Σπάνια όμως μεταχείριση, διότι τó συνηθίζει τó παιδί και δέν ύποφέρει, αλλά νοιώθει εύχαρίστηση.

Έτσι γεννιέται μιá ψυχική διαστροφή με πολύ σοβαρές θλάθες» πιο κατηγορηματική πάνω σ' αυτό τó πρόβλημα ή κ. Καλλιόπη Μουστάκα λέγει: «Γιά πολύ λίγους δασκάλους και σέ πολύ λίγα σχολεία μπορούμε νά πούμε ότι οι ανθρώπινες σχέσεις είναι όπως θάπρεπε νά είναι. Δυστυχώς αυτή ή ανθρώπινη μεταχείριση είναι πού λείπει από τά περισσότερα σχολεία μας, γι' αυτό ή επίδρασή τους είναι συχνά καταστροφική για την πνευματική και συναισθηματική ανάπτυξη τού μαθητή.

Ό μαθητής πρέπει νά βρή στό δάσκαλο κατανόηση και παραδοχή, διότι αυτά θά τού εξασφαλίσουν τó συναίσθημα της άσφαλείας. Τό ξύλο γεννά τó μίσος στην ψυχή τού παιδιού και την άδιαφορία προς τή μάθηση».

Στόν τομέα της ήθικής και έσωτερικής καλλιέργειας τού παιδιού, τó πιο βασικό και σπουδαίο έπίτευγμα είναι ή άντικατάσταση «της σιδηράς πειθαρχίας» με την εύγενή και ανθρωπιστική πειθαρχία, ή όποία πηγάζει από την έσωτερική έλευθερία τού παιδιού» τονίζει ό δάσκαλος κ. Δ. Παπαδημητρίου.

Είναι άρκετές οι γνώμες αυτές, για νά καταλάβουμε πόσο όλέθρια είναι τά άποτελέσματα για την ομάδα, σέ σιγμές άψυχολόγητης συμπεριφοράς.

Με τά μέσα αυτά όχι μόνο δέν πειθαρχεί ό μαθητής, αλλά και στην τάξη μέσα παίρνει αντίθετη προς τó δάσκαλο θέση. Έτσι δυστυχώς σκέπτεται τó παιδί και άρχίζει τó παραστράτημα. Έάν συμβή και αυτό είναι τó χειρότερο, τó παιδί νά είναι πολύ εύαίσθητο, ό φόβος της τιμωρίας ή της άποτυχίας φέρνει ένα είδος φυσικής ή πνευματικής παράλυσης.

Η πειθαρχία κινδυνεύει νά προκαλέσει άνώμαλη προσαρμογή τού παιδιού στην τάξη. Δέν πιστεύω όμως, ότι τά παιδιά είναι άγγελιοι, ώστε νά τά χαρίσωμε μιá άπόλυτη έλευθερία.

«Άλλωστε ή παιδική ψυχολογία έχει ανάγκη από πειθαρχία και έλεγχο μέχρις και τού σημείου της τιμωρίας, άν χρειασθί. Δέν θά επανέλθωμε θεθαίως εις τó σύστημα τού δασκάλου άστυνόμου. Μιá σχετική έλευθερία ένθαρρύνει και άναπτύσσει τó προικισμένο παιδί» τονίζει ό ψυχίατρος κ. Ασπιώτης.

Στην άπόλυτη έλευθερία μπορούμε

νά αντιπαρατάξωμε τή διευθυνομένη ἐλευθερία με εὐχάριστα ἀποτελέσματα γιά τὸ δάσκαλο καὶ τὸ παιδί. Μερικὲς συναισθηματικὲς ἀνάγκες τοῦ παιδιοῦ ὅπως εἶναι ἡ ἀγάπη, ἡ κατανόηση, ἡ προβολὴ τῆς ἐπιτυχίας, ἡ ἴση μεταχείριση, θέλουν ἰκανοποίησιν ἀπὸ τὸ παιδί, γιὰτὶ ἀλλιῶς δείχνει μιὰ παράλογη συμπεριφορά. Πλησίασμα με φιλικὴ διάθεση, με ἀπέραντη στοργή, με ἡρεμία, γιὰτὶ μόνο ἔτσι θὰ προχωρήσωμε στὰ θάθη τῆς παιδικῆς ψυχῆς, γιά νὰ τὴν ἐρευνήσωμε ἀποτελεσματικά.

Μὴν ξεχνᾶμε πὼς «ἡ συμπεριφορὰ τῆς τάξης ἐπηρεάζεται πολὺ ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῆς ὑγείας τοῦ δασκάλου, τὶς ψυχικὲς του διαθέσεις, τὶς ἐμπειρίες του καὶ τὶς σχέσεις του πρὸς τοὺς φίλους» τονίζει ὁ ψυχίατρος κ. Ἀσπιώτης.

Μιὰ πικρία θὰ μείνῃ καὶ τίποτα ἄλλο στὴν ψυχὴ τοῦ μαθητῆ καὶ τοῦ δασκάλου ἀπὸ τὶς ταραγμένους σχέσεις.

Εὐτυχῶς ἡ ταχτικὴ τοῦ παλαιοῦ σχολείου καταδικάστηκε σήμερα ἀπὸ τὴν πλειονότητα τῶν προοδευτικῶν δασκάλων. Ἀντιμετωπίζομε τὸ μαθητὴ με δέος καὶ σεβασμὸ σὰν ἄτομο με δικαιώματα.

«Ὁ δάσκαλος δὲν πρέπει νὰ σκέπτεται ποιὲς ποινὲς θὰ χρησιμοποιήσῃ γιά νὰ πετύχῃ τὴν πειθαρχία, ἀλλὰ νὰ θρῖσκη τὰ κίνητρα συμπεριφορᾶς τοῦ κάθε παιδιοῦ. Πολλὰ καθυστερημένα παιδιὰ θὰ εἶχαν προκόψῃ ἂν θρῖσκονταν καὶ ἕνας ἀκόμη δάσκαλος νὰ τὰ καταλάθῃ καὶ νὰ τὰ ἐμψυχώσῃ» τόνισε σὲ μιὰ διάλεξή του ὁ Ροῦντολφ Ντράϊκουσ μαθητῆς καὶ συνεργάτης τοῦ Ἀντλερ.

Πρέπει ὁ δάσκαλος πάνω ἀπ' ὅλα νὰ νὰ γίνῃ δεκτὸς ἀπὸ τοὺς μαθητὲς του. Ἡ ἀγάπη του καὶ τὸ ἐνδιαφέρον γιά τοὺς μαθητὲς του, ἡ προσωπικότητα καὶ ἡ ἀνθρώπινη ἀξία του εἶναι στοιχεῖα, πού κάνουν δεκτὴ τὴν παρουσία του στὴν τάξη.

Χρειάζεται μιὰ προσωπικὴ ἀκτινοβολία, πού δὲν εἶναι θεῖο δῶρο, ἀλλὰ αποκτιέται με τὴν προοδευτικὴ βελτίωση καὶ ἀγάπη στὸ λειτούργημα. Πρέπει ὁ δάσκαλος νὰ ἀνανεοῦται σωματικά καὶ πνευματικά, γιὰτὶ ὁ μαθητῆς περιμένει πάντα κάτι τὸ καινούργιο ἀπὸ τὸ δάσκαλο. Δὲν χρειάζεται λοιπὸν ἡ ἐξουσία τοῦ δασκάλου στὴν τάξη, ἀλλὰ ἡ συνεργασία, θὰ κἀνῃ τὴν ἐργασία ὄχι ἐπάγγελμα, ἀλλὰ λειτούργημα κι' ἀποστολή. Χρειάζεται πίστη στὸν ἄνθρωπο καὶ ἀγάπη στὸ ἔργο μας. Πρέπει πρῶτα ὁ δάσκαλος νὰ τακτοποιήσῃ τὴ δική του προσωπικὴ ζωὴ, ὥστε νὰ ἔχῃ ἀρκετὰ προσόντα, γιά νὰ κερδίσῃ τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν παιδιῶν. Ἡ ἐπιμονή, τὸ χα-

ρῶπο ὕφος, ἡ φιλικὴ διάθεση καὶ ἡ ἐσωτερικὴ γαλήνη εἶναι στοιχεῖα, πού πρέπει νὰ κοσμοῦν στὴν τάξη τὸ δάσκαλο.

Εὐτυχῶς σήμερα ὁ δάσκαλος ἔχει στὴν διάθεσή του ἕνα πλῆθος βοηθητικῶν βιβλίων, πού μποροῦν νὰ τὸν διαφωτίσουν σὲ κάθε του δυσκολία. Χύνουν ἀπλετο φῶς καὶ φωτίζουν τὰ σκοτάδια τῆς ἀβεβαιότητας καὶ δίνουν λύσεις σὲ προβλήματα ζωτικὰ, πού ταλαντεύουν πολλὰ φορὲς τὸ δάσκαλο. Ἡ ἐπιτυχία τέλος τοῦ δασκάλου πάνω στὸ πρόβλημα αὐτό, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν στάση του ἐναντι τῶν μαθητῶν, ὅπως ἀπὸ τὴν στάση τοῦ γιαιτροῦ ἐξαρτᾶται ἡ θεραπεία τοῦ ἀρρώστου.

Ἀπὸ τὴν στάση του θὰ ἐξαρτηθῇ ἡ τάξη καὶ ἡ γαλήνη, ἡ πρόοδος καὶ ἡ ἀμοιβαία κατανόηση.

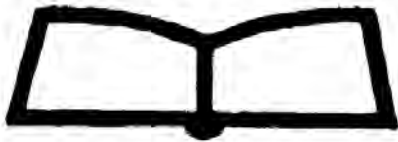
Θὰ κλείσω τὴν ἐργασία μου αὐτὴ με τὰ λόγια τοῦ λαμπροῦ ἐπιθεωρητῆ κ. Καραστεργίου, πού πολλὰ βοηθήματα χάρισε στοὺς δασκάλους στὸν ἀγῶνα τους γιά τὴ σωστὴ ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν τάξη.

«Ὁ γαλήνιος διδάσκαλος, ὁ μεμετρημένος εἰς τοὺς λόγους του, ὁ μελιχίος, ὁ εὐγενὴς καὶ πολιτισμένος εἰς τὰς ἐκφράσεις του καὶ ἐνεργείας, ὁ ἐργάτης τοῦ καλοῦ καὶ μόνου, ὁ ἀφογος εἰς τὴν ἐξωτερικὴν καὶ ἐσωτερικὴν ἐμφάνισιν, ὁ ἀριστα καταρτισμένος, ὁ καλοῦ ἐν γένει χαρακτήρος αὐτὸς εὐεργετῇ πρᾶγματι τὸν μαθητὴν του».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Α. Sambert: «Τὸ παιδί κατὰ τὴ σχολικὴ ἡλικία».
- 2) Α. Ἀσπιώτη: «Ὁ φυκικὸς κόσμος τοῦ παιδιοῦ».
- 3) Α. Ἀσπιώτη: «Ἡ ψυχικὴ ὑγιεινὴ τοῦ παιδιοῦ».
- 4) Α. Ἀσπιώτη: «Τὸ παιδί καὶ τὸ μάθημα».
- 5) Κλειῶς Παυλίδου: «Τὸ παιδί».
- 6) Σπυροπούλου - Βλαχιά: «Τὸ παιδί».
- 7) Ροῦντολφ Ντράϊκουσ: «Ἡ ψυχικὴ ὑγεία».
- 8) Καλλιόπης Μουστάκα: «Μελέτες — δημοσιεύματα».
- 9) Δ. Παπαδημητρίου: «Τὸ Μονοθέσιο Δημοτικὸ Σχολεῖο στὴν Ἑλληνικὴ πραγματικότητα».

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΔΗΣ
Δημ)λος 1ου Δημοτικοῦ Σχολείου Χρυσοχωρᾶφων Σερρών

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Καθηγητού Οικονομικών 'Επιστημών του Πανεπιστημίου RVTGERS τῆς Ν. Υερσέης τῶν Η.Π.Α.:
 «**Ἡ στασιμότης τῆς Ἑλληνικῆς υπαίθρου καὶ τὸ πρόβλημα ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος**» - Ἀθῆναι 1964.

Ὁ Συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου, ἐπισημαίνει λίαν εὐστόχως τὰ προβλήματα τοῦ ἀγροτικοῦ μας πληθυσμοῦ καὶ τὰ τοποθετεῖ ἐπὶ εὐρύτερας βάσεως εἰς τὸ μεγάλο πρόβλημα τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Χώρας μας ποὺ ὑφίσταται σήμερα, τὰ ἀξιολογεῖ κατὰ διάταξι φυσικῆ, τὰ ἀναπτύσσει μὲ βαθύτητα καὶ πληρότητα, μὲ φιλοσοφικὴ διάθεσι, μὲ σαφήνεια καὶ ἐπιστημονικὴ ἀκρίβεια μέσα στὸ πρωτότυπο εἰς τὸ εἶδος του κλασσικὸ καὶ φιλοσοφικὸ κοινωνικὸ — οἰκονομικὸ σύγγραμμά του. Τὸ βιβλίον χωρίζεται κατὰ 14 μεγάλα κεφάλαια καὶ ὑποδιαιρεῖται σὲ μικρότερες αὐτοτελεῖς ἐνότητες. Ἡ σύνθεσις τῆς ὕλης κάθε κεφαλαίου εἶναι ἐνιαία, παρουσιάζει ἐνότητα στὶς ἰδέες, στὰ νοήματα μὲ τὴν κεντρικὴ ἰδέα. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ ὅλου ἔργου εὐρίσκεται στὴν ἀρμονικὴ συνοχὴ τῶν μερικῶν νοημάτων κάθε κεφαλαίου μὲ τὴν κεντρικὴ ἰδέα τοῦ ποὺ δένεται συνολικὰ σὲ ὄργανικὸ σύνολο, σὲ μίαν ἀλληλουχίαν ἰδεῶν αἰτιολογημένη καὶ στὴ τεχνικὴ οἰκονομία. Διακρίνεται γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ καλλιτεχνικὴ διατύπωσι μὲ λέξεις ποὺ διακρίνεται ἢ καθαρότης καὶ ἢ κυριολεξία καὶ μὲ φράσεις ποὺ διακρίνει ἢ σαφήνεια, ἢ ὀρθότης, ἢ ἀκρίβεια, ἢ ἐνότης ποὺ συνδέουν ἢ ξεχωρίζουν τὴ μίαν ἰδέαν ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀπὸ τὸ σύνολο δηλ. ἀπὸ κάθε αὐτοτελεῖ ἐνότητα. Ἀπ' ἀρχῆς μέχρη τέλους χαρακτηρίζει τὸ ἔργο γλαφυρότης ἐκφράσεως, καλλιπέπεια, βαθύτης, ἀλλὰ καὶ φυσικὴ ἀπλότης τῶν νοημάτων. Ἡ ὕλη του ἀκρως διδακτικὴ, ἐπαγωγὸς καὶ ὠφέλιμος.

Τὸ ὅλο ἔργον διακρίνει ἢ πρωτοτυπία.

Ὁ διαπρεπὴς Συγγραφεὺς ἄς μοῦ συγ-

χωρήσῃ τὸ τόλμημά μου αὐτὸ γιὰτὶ, πράγματι, ἐννοίωσα ποῖαν τινα ἀδυναμία γὰ διεισδύσω στὶς βαθύτερες σκέψεις του, νὰ ἐγείσω τὴν ὑψηλὴν τῶν ὑψηλῶν διανοημάτων του, τοὺς βαθεῖς στοχασμοὺς του καὶ τὶς ὑψηλὰς ἰδέας καὶ συλλήψεις του τὴ συγγραφὴ ἐνὸς τοιοῦτου ὑπερόχου καὶ κλασσικοῦ κύρους πνευματικοῦ ἔργου λίαν χρησίμου καὶ ἀπαραιτήτου γιὰ κάθε ἐκπαιδευτικὸ, γιὰ κάθε οἰκονομολόγο καὶ πνευματικὸ ἄνθρωπο ποὺ ζῆ καὶ ἀσχολεῖται μὲ τὰ προβλήματα τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὴ κοινωνικο-οικονομικὴ ἀνάπτυξι τῆς Χώρας μας. Προσέφυγε σὲ σημαντικὴ βιβλιογραφία καὶ ἀνέπτυξε τὰ κυριώτερα θέματά του σὲ μὰ μορφὴ πολὺ φωτεινὴ, θετικὴ, διδακτικώτατη.

Τέτοιοι ἐπιστήμονες, ὡς ὁ διαπρεπὴς Καθηγητὴς οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν καὶ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου τούτου βαθὺς ἐρευνητὴς, ἀκριβολόγος μελετητὴς καὶ γνώστης τοῦ πολυπλόκου προβλήματος τῆς οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος μας τιμοῦν ἐπαξίως αὐτὴν καὶ ἐπισύρουν τὴ βαθεῖαν εὐγνωμοσύνη ὅλων τῶν διδ)λων τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Περιφερείας Λεχαινῶν γιὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς δωρεὰν ἀποστολὴ τοῦ ὑπερόχου ὡς ἄνω συγγράμματος καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη τοῦ Ἔθνους γιὰτὶ μὲ τέτοια ἔργα προωθεῖται καὶ ἐνισχύεται ἢ Ἐθνικὴ προσπάθεια, μελέτη καὶ ἔρευνα γιὰ τὴν ὀρθότερη λύσι τοῦ προβλήματος τῆς Κοινωνικο-οικονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας μας.

ΑΓΓ. ΚΡΗΤΙΚΑΣ

Ἀναπλ)τῆς Ἐπιθ)τοῦ Στοιχ. Ἐκπ)σεως
 Λεχαινῶν

Ἡ ἱστορία τῶν Σχολείων τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Περιφερείας Διδυμοτείχου-Σουφλίου.

(Συλλογικὴ ἐργασία τῶν δασκάλων τῆς Περιφερείας μὲ τὴν ἐποπτεία τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων Διδυμοτεί-

χου κ. Νικολάου Μανεισιώτου).
 Τὸ βιβλίον αὐτὸ γράφτηκε μὲ τὴν πρωτοβουλία τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Δημοτικῶν

Σχολείων Διδυμοτείχου κ. Νικολάου Μανεισιώτη και τή συνεργασία τών δασκάλων τής Περιφέρειας.

Στις 223 σελίδες του απλώνεται με γλαφυρότητα ή ιστορία κάθε σχολείου τής Περιφέρειας παράλληλα με τὰ χαρακτηριστικά γεγονότα του τόπου, τόσο σε περιόδους θριάμβου και δημιουργίας, όσο και σε περιόδους πολεμικών τραγωδιών και φρίκης. Γιατί ή γωνιά αυτή—Πατρίδα του 'Ορφέα—καθώς βρέθηκε, κατά κακή ιστορική μοίρα, ανέκαθεν σαν προπύργιο ανάμεσα σε δυό επίβουλους γείτονες, τους Τούρκους και Βουλγάρους, έδεινοπάθησε κατά καιρούς και πρόσφερε ποτάμι τὸ αίμα και τὰ δάκρυα στο βωμό τής Λευτεριάς. 'Αναγκαστικά λοιπόν οι σελίδες του βιβλίου εγγίζουσι και τήν ιστορία του τόπου, καθώς πιασφυρνουσι στην εκπαιδευτική ιστορία του, φέρνοντας στο φῶς δνόματα και περιστατικά, που κινδύνευαν να πέσουν στα νερά τής λησμονιάς. Βγαλμένες λοιπόν από τή λησμονιά τόσες προσπάθειες για τήν άτυχη αυτή γωνιά και τους ανθρώπους της, δέχονται σήμερα σαν τ' ακρόφυλλα τής λείκας τὰ δροσερά ριπίσματα του βυζαντινού ανέμου, μοναδικά άπομεινάρια από τή χαμένη δόξα τής βυζαντινής Θράκης. Δίνουν τή μορφή στη Μνήμη, που άργά και δειλά θέλει να πλέξη τὸ στεφάνι του δικαίου αγώνα και ν' άποδώσει ελάχιστο φόρο τιμής στο σκαπανέα και φύλακα τών ιδανικών του Έθνους, τὸ δάσκαλο, που ποιός ξέρει με πόσες δυσκολίες πάλαψε για να κρατήσει άσβεστη τή σπίθα τής ελληνικής ιδέας και να διατηρήσει άκαίριο τὸ έθνικό φρόνη-

μα τών άκροτῶν τής 'Ελληνικής 'Ανατολής μέσα σε τόσες ιστορικές καταιγίδες.

Θά τον βρίσκη ὁ άναγνώστης του βιβλίου αυτού τότε στην έδρα να μεταγγίξη στις τριφερές καρδιές τών παιδιῶν και να σμιλεύη ιδανικά, πότε στις έπάλξεις με τὸ ὕπλο γερά σφιγμένο στα χέρια, πότε να θεμελιώνη, να δημιουργή και να εκπολιτίζη τ' άκρῖτικά χωριά, που πολλές φορές είναι άγνωστα στον πρωτενοισιάνο Έλληνα.

'Η γλώσσα του βιβλίου είναι άπλη, κατανοητή και τὸ ὕφος γεμάτο χάρη και πολὺ λογοτεχνική δροσιά. Με συναισθηματικούς κυματισμούς, που συντονίζονται με τους πατριωτικούς παλμούς και τὰ ψηλά φτερουγίσματα τόσο του δασκάλου, όσο και τών κατοίκων. 'Εχει γίνει ένας συγκεκρισμός επίσης τής ιστορικής «και τής λογοτεχνικής τέχνης, ὡστε ενώ παίζει με τὸ λόγο και ανεβάξει τον άναγνώστη σε ψηλά σκαλιά τής τέχνης και τον οδηγεί στην πὸ άγνή άπολαυση του νοῦ, δέν εγκαταλείπει τὰ γεγονότα».

'Ετσι με στημόνι τὰ γεγονότα και φάδι τὰ χρώματα τής τέχνης, ξετυλίγεται τὸ περιεχόμενο, σαν τὸ πανί στον άργαλειό.

Τὸ έργο αυτό παραδόθηκε πιά στην εκπαιδευτική ιστορία του τόπου. Τώρα δέν άπομένει παρά μιὰ δίκαιη και πλούσια ικανοποίηση τόσο στον κ. 'Επιθεωρητή, όσο και στους δασκάλους, που ένωσαν τις προσπάθειές τους για να φέρουν τις ερχόμενες γενές του τόπου στο χρέος τής Μνήμης.

ΧΡ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΥΜ. ΧΟΥΠΑ 'Αναπληρωτοῦ 'Επιθεωρητοῦ Δημοτικῶν Σχολείων «Πρωτότυπον σύστημα πλήρους 'Ελληνοχριστιανικής 'Αγωγῆς...»

'Ενα βιβλίον που τώρα πρόκειται να ιδῆ τὸ φῶς τής δημοσιότητας είναι τὸ βιβλίον του άναπληρωτοῦ 'Επιθ)του Α' 'Εκπαιδευτικής Περιφέρειας 'Αθηνῶν κ. 'Ιωάννου Χούπα με τίτλον «Πρωτότυπον Σύστημα 'Ελληνοχριστιανικής 'Αγωγῆς δι' ὀργανώσεως τής σχολικής ζωῆς ἐπὶ τῆ βάσει τών συνεργαζομένων ομάδων».

'Οποιος άσχολείται στ' άληθινά με τήν άγωγή του παιδιοῦ δέν ἔμπορεῖ παρά να προσέξη στα σοβαρά τήν έργασία του κ. Χούπα, γιατί εκεί μέσα βρίσκεται θεμελιωμένο ὀλόκληρο τὸ οικόδομημα τής άγωγῆς του παιδιοῦ. 'Ο σ. με τὸ θεσμὸ τών συνεργαζομένων ομάδων και μέσα στη σχολική και έξωσχολική ζωή και δράση προσπαθεῖ να έμφυτέψη και να καλλιεργήσει στις ψυχές τών μαθητῶν του τὰ πολυτιμότερα και ευγενέστερα ιδανικά τής ζωῆς, τήν προσφορὰ τής αγάπης για τόν πλησίον.

'Ο σ. με τήν άληθινά ρεαλιστική του πει-

ρα και γνώση, βλέποντας τήν ανεπάρκεια τής θεωρητικής άγωγῆς στην εποχή μας άναζητεῖ καινούργιες βάσεις και μεθόδους τις ὁποῖες ὁ ίδιος έπινόει και στοχάζεται και θέτει σε μιὰ λογική εφαρμογή για ν' άναπτύξη, ὀλοκληρώσει και προστατεύσει τήν προσωπικότητα του παιδιοῦ.

'Ο σ. δέν δογματίζει στην έργασία του, αλλά προχωρεῖ με ασάλευτη πίστη και με μιὰ εκ τών προτέρων Ex Post Pac νοτιμή, δίνει τελειότητα και τελικότητα στα εὑρήματα τών εμπειρικῶν του άναζητήσεων και με βάση αυτά πλάθει ένα άληθοφανές δυναμικό σύστημα άγωγῆς ὅπου τ' άποτέλεσμα δικαιώνει τή σκοπία του. 'Ακόμη ὁ σ. εις τὸ σύστημά του δέν προσπαθεῖ να μᾶς δώσει μιὰ θεωρητική εικόνα τής ὄλης άγωγῆς, αλλά μιὰ άγωγή πρακτικά θεμελιωμένη και λυτρωμένη από τή δύσκολη πορεία της.

'Η ιστορία τής άγωγῆς έχει χύσει αρκε-

τό φως στις αλλαγές που υπέστη ο βασικός προσανατολισμός της, αλλά το ιδανικό του συστήματος που έθεσε σ' εφαρμογή ο σ. με τις συνεργαζόμενες ομάδες διαφέρει σε πολλά και σημαντικά σημεία από τις θεωρητικές επιδιώξεις της σύγχρονης αγωγής.

Γι' αυτό το λόγο όταν μελετά κανείς το βιβλίο του κ. Χούπα πρέπει να έχει πάντα κατά νου τον πραγματιστή που ενδιαφέρεται κυρίως όχι για την ανάλυση και θεώρηση των υψίστων αρχών που απέτελεσαν το θεμέλιο και τους κεντρικούς σκοπούς της όλης αγωγής, αλλά μάλλον για τις εσώτερες εκείνες αδυναμίες και έλλείψεις που είχαν ως αποτέλεσμα τους άγονους καρπούς της.

Στην προσπάθειά του ο σ. δεν επιδιώκει να μάς θέσει καινούργιους σκοπούς ή όρισμούς, αλλά προσπαθεί να μάς δείξει το δρόμο για να βρούμε την πραγματική μορφή της που επί τόσα έτη δεν μπόρεσαν να συλλάβουν κορυφαίοι παιδαγωγοί και φιλόσοφοι.

Ώστερα από μία τέτοια δυναμική στάση που παίρνει ο σ. απέναντι στην έμπρακτη αγωγή του παιδιού είναι σωστό να περιμένη κανείς τη βαθιά επίδραση που άσκει αυτή επί της όλης προσωπικότητας του παιδιού.

Για τον κ. Χούπα οι νόμοι της αγωγής είναι άπαιγάσματα που προβάλλουν μέσα από την αδιάκοπη έρευνα και την έπιτυχή προσαρμογή του παιδιού μέσα σ' ένα δυναμικό περιβάλλον γεμάτο προκλήσεις, κινδύνους και προβλήματα. Ο σ. στο έργο του δεν κόμει σχήματα λόγου για να αναπάψη το νου με το βαικάλισμα πώς βρέθηκε ή τέλεια μορφή της αγωγής δια του συστήματος του. Αντίθετα βλέπει κανείς στον σ. μία λαχτάρα που κρυφοβόσκει στις κοίτες των στοχασμών του που του υπαγορεύουν την έρευνα, το μόχθο, την αδιάκοπη αναζήτηση, που στο κάτω-κάτω είναι και η μοίρα των ανθρώπων.

Ο σ. με βάση την ελληνική πραγματικότητα και τις συνθήκες του περιβάλλοντος διαγράφει τον όρθο δρόμο τον οποίο όφείλει ν' ακολουθήσει κάθε διδάσκαλος για να επιτύχει το σκοπό και την εκπλήρωση της άποστολής του. Το βιβλίο του κ. Χούπα δύναται να χωρισθῆ σε τρία μέρη:

Στο πρώτο μέρος ο σ. μάς εκθέτει στοχαστικά τους λόγους εκείνους που ώθησαν αυτόν να πραγματοποιήσει και να ολοκληρώσει ένα σύστημα δυναμικής αγωγής. Έν συν-

εχία μάς αναπτύσσει τις άρετές εκείνες οι οποίες απορρέουν εκ της εφαρμογής του συστήματός του καθώς και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες εργάστηκε και μόχθησε.

Ακολουθεί κατόπιν το δεύτερο μέρος του βιβλίου όπου εκεί ο σ. αναπτύσσει την όλη του δράση και οργανώνει τους μαθητές σε ομάδες για να αναλάβουν άργότερα καθήκοντα, υποχρεώσεις και δικαιώματα. Έδώ φαίνεται καθαρά η προγραμματισμένη έξω-σχολική εργασία των ομάδων σε πολλούς τομείς, όπως ο γεωργικός, ο υγειονομικός, ο ψυχαγωγικός, της άλληλοβοηθείας κ.ά., και όλα αυτά βέβαια δεν έγιναν καθόλου σε βάρος του σχολικού έργου.

Ο αναγνώστης θά πρέπει να σταματήσει εύλαδικά όταν φθάσει στο κεφάλαιο «Καθήκοντα των Όμάδων» για να ιδῆ πώς κτίζεται το οικοδόμημα της αγωγής και πώς διαμορφώνεται ο χαρακτήρας του παιδιού. Τα δε αποτελέσματα της δράσεως των ομάδων συνοψίζονται με τα παρακάτω λόγια του συγγραφέως:

«Τό Σχολείον έγινε κοινότης αγωγής κοινωνικών, ήθικών, πολιτικών άρετών. Έγινε σχολείο Ζωής». Έμεις θά συμπληρώναμε και θά λέγαμε ότι εκούσεψε κι' έγινε κάστρο στην ψυχή του παιδιού.

Έπειτα ακολουθεί το τρίτο μέρος αυτού το οποίο είναι αφιερωμένο στην αξία και τα αποτελέσματα των συνεργαζόμενων ομάδων.

Έκείνος που θά μελετήσει στα σοβαρά το βιβλίο του κ. Χούπα δεν μπορεί παρά ν' ανακαλύψει ότι δια του έργου του ο σ. κατορθώνει να προσανατολίσει και να επέκτεινῆ τις κατευθύνσεις της αγωγής μέσα σ' ένα ελεύθερο και άδογματιστο σύστημα. Ακόμη θαυμάζει κανείς την προσήλωσή και τον μόχθο, όσο και το αποτέλεσμα, γιατί πρόκειται για μία εργασία μοναδική στο είδος της. Επί πλέον ο σ. είχε την έμπνευση να μαγνητοφωνήσει τον άπολογισμό μάς 15)θημέρου δράσεως των ομάδων την όποιαν άκουσα με κάποια εύλαβεια και θαυμασμό.

Άς μου επιτρέψει ο σ. του έργου αυτού να τον συγχαρώ όλόψυχα για την πολύτιμη προσφορά του και να του εύχηθῶ σ' άληθινά όπως το βιβλίο του καταστή πηγή ύψηλης Παιδείας για κάθε σινάδελφο και για το έθνος όλόκληρο.

ΔΗΜ. ΠΑΛΥΒΟΣ

«ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ» (δημοτικής) Αθήνα 1965.

Συνταχτική επιτροπή: Άλκης Κ. Τροπαϊτίης — Δημήτρης Γιάκος — Φίλιππος Δ. Κολοβός — Τέλης Πεκλά-

ρης — Γιώργος Α. Κωστάκης.
Η έκδοση ενός όρθογραφικού λεξικού δεν είναι εύκολη δουλειά, όπως θά νόμιζε

ὁ καθένας μας. Παρουσιάζει πολλά προβλήματα πού τὰ κυριότερα εἶναι: ἡ συγκέντρωση τῶν λέξεων. Ὅταν μάλιστα ἡ δουλειά αὐτή γίνεται γιά πρώτη φορά, τότε οἱ δυσκολίες εἶναι μεγαλύτερες. Χρειάζεται τὸ προσεχτικὸ κοίταγμα τῶν κειμένων, τὸ γάζωμα θὰ λέγαμε καὶ ἡ ἐξαγωγή ἀπ' αὐτὰ τῶν λέξεων πού θὰ καταχωρηθοῦν στὸ λεξικό. Ἡ δυσκολία ἔπειτα ἔγκειται καὶ στὸ ξεχώρισμα τῶν λέξεων. Ὅταν τὴν ἐργασία αὐτὴ τὴν κάνουν ὁμαδικὰ δόκιμοι συγγραφεῖς, πού ἔχουν χρησιμοποιήσει στὰ κείμενά τους πλῆθος λέξεις, εἶναι ἐγγύς ὅτι οἱ λέξεις πού μπῆκαν στὸ λεξικό ἔγιναν πέρα ἀπὸ τὰ προσωπικά τους γούστα, μὲ τρόπο ἀντικειμενικό, χωρὶς προκαταλήψεις καὶ τοπικούς ιδιοματισμούς καὶ ὅτι λεξικογραφήθηκαν ὅσες ἦταν ἀπαραίτητες καὶ χρήσιμες.

Ἡ συνταχτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ λεξικοῦ, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ γνωστούς συγγραφεῖς καὶ ἄριστους χειριστὲς τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας, ξεπέρασαν καὶ τοὺς δύο αὐτοὺς σκοπέλους καὶ ἡ εὐσυνείδητη ἐργασία τους φαίνεται ἀπὸ τὸ πρῶτο ξεφύλλισμα τοῦ βιβλίου.

Ὅλες οἱ λέξεις πού περιλαμβάνονται, γνήσιες δημοτικῆς, ὅπως βρίσκονται στὸ κείμενο τῆς γραμματικῆς τοῦ Μανόλη Τριανταφυλλίδη, ἔχουν λεξικογραφηθῆ με προσοχὴ καὶ τὸ λεξικό παρουσιάζεται στὴν πρώτη του φάση, πλούσιο σὲ λέξεις, πάνω κάτω 18.000 — 20.000, ὅσες εἶναι ἀπαραίτητες γιά τοὺς συγγραφεῖς, τοὺς ἐπιστήμονες, τοὺς ἐκπαιδευτικούς, τοὺς σπουδαστὲς καὶ μαθητὲς τῶν Λυκείων καὶ τῶν Δημοτικῶν σχολείων.

Οἱ μαθητὲς τῶν Δημοτ. σχολείων ιδιαίτερα, ἔχουν νὰ ὠφεληθοῦν πολὺ μὲ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ λεξικοῦ, γιατί θὰ τοὺς εἶναι ἀπαραίτητος σύντροφος τῶν στὰ γλωσσικά μαθήματα. Στὸ μάθημα τῶν ἐκθέσεων μάλιστα, τὸ λεξικό εἶναι ὁ ὁδηγὸς ὁ πολύτιμος στὴν ὀρθογραφία. Σύμφωνα μὲ τὰ σημερινὰ δεδομένα τῆς ψυχολογίας καὶ διδαχτικῆς ἡ ὀπτικὴ ἀπομόνωση τῶν λέξεων βοηθᾷ πάρα πολὺ στὴ σωστὴ καὶ ὀρθὴ γραφὴ τους, γιατί οἱ μετρήσεις ἔδειξαν ὅτι τὰ περισσότερα παιδιά ἀνήκουν στὸν ὀπτικὸ τύπο. Ἡ χρῆσις τοῦ λεξικοῦ κατὰ τὴν γραφὴ τῆς ἐκθεσης εἶναι ἀπαραίτητη. Ὅταν τὰ παιδιά γράφουν ἐκθεση, πλάι τους, στὸ θρανίο, θὰ βρίσκεται καὶ τὸ ὀρθογραφικὸ λεξικό. Ὅσες λέξεις τοὺς εἶναι ἄγνωστες θὰ τὶς ἀναζητοῦν στὸ λεξικό ἐκείνη τὴ στιγμή, θὰ τὶς ὀρθογραφοῦν καὶ θὰ αἰσθάνονται χαρὰ, γιατί τὸ κείμενό τους, τὸ δημιούργημά τους

εἶναι μὲ λιγότερα λάθη ὀρθογραφικὰ ἢ καὶ καθόλου. Τὰ κοκκινίσματα μὲ τὶς μελάνες, ἀναχρονιστικὰ καὶ ἀντιπαιδαγωγικά, πού ξεστρακίζουν καὶ τὸ μάθημα τῶν ἐκθέσεων ἀπὸ τὸν ἀληθινὸ, τὸν σωστὸ προορισμό του, δὲν ἔχουν πιά θέση μέσα στὸ σύγχρονο σχολεῖο.

Ἡ ἀναζήτησις τῶν λέξεων στὰ λεξικά γίνεται καὶ ἀπὸ μᾶς τοὺς μεγάλους καὶ δὲν εἶναι λίγες οἱ φορὲς πού καταφεύγομε σ' αὐτά, ὅταν γράφωμε κάτι καὶ ζητοῦμε τὴν ἐπιβεβαίωση τῶν ἀμφιβολιῶν μας.

Ὁ δάσκαλος θὰ ὀδηγήσῃ τὰ παιδιά στὴ χρῆσις τοῦ λεξικοῦ καὶ οἱ συγγραφεῖς, ὅπως εἶδαμε, γιά νὰ ὑποβοηθήσουν μεγάλους καὶ μικροὺς στὴν εὐκόλῃ ἀνεύρεσις τῶν λέξεων, στὸ ἄνω μέρος τῆς σελίδας ἀναγράφουν τὴν πρώτη καὶ τελευταία λέξη. Ἡ λεξικογραφικὴ τοποθέτησις τῶν λέξεων ἀρίστη καὶ ἡ ἐκτύπωση μὲ στοιχεῖα μεγάλα, εὐκολοδιάβαστα καὶ ἀπὸ μαθητὲς τῶν κατωτέρων τάξεων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Τὸ ἐξώφυλλο πολυτελέστατο καὶ καλλιτεχνικό.

Ἡ ἀφιέρωσις τοῦ λεξικοῦ στὴ μνήμη τοῦ μεγάλου μας, τοῦ μοναδικοῦ γλωσσολόγου τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας Μανόλη Τριανταφυλλίδη τιμᾷ τοὺς συγγραφεῖς. Ἡ σκέψις ὅλων μας τώρα, πού κάνομε τὰ πρῶτα βήματα στὴ δημοτικὴ στρέφεται πάντα μ' εὐγνωμοσύνη στὸν ἀκάματο ἐργάτη καὶ ἀγωνιστὴ, τὸν ἀξέχαστο Τριανταφυλλίδη, πού ὅλη του τὴ ζωὴ τὴν ἀφιέρωσε στὸ δούλεμα τῆς γλώσσας καὶ μὲ τὸ μνημειώδικο ἔργο: Γραμματικὴ τῆς Νεοελληνικῆς (δημοτικῆς), πού φέρει τὴ σφραγίδα τῆς προσωπικότητάς του, ἔθεσε τὸ ἐπιστημονικὸ θεμελιώμα τῆς γλώσσας μας.

Τὸ «Ὁρθογραφικὸ λεξικὸ τῆς Νεοελληνικῆς» (δημοτικῆς), τὸ πολύτιμο τοῦτο βοήθημα στὴ δουλειὰ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ἔχουν χρέος, ὅλοι οἱ διδάσκαλοι, νὰ τὸ εἰσαγάγουν σὰν ἀπαραίτητο βοηθητικὸ βιβλίον στὶς τάξεις Γ', Δ', Ε' καὶ Στ'. Εἶναι εὐτύχημα, πού εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος καὶ κυκλοφόρησε τόσο γρήγορα. Μαζὶ μὲ τὴ γραμματικὴ θὰ ἀποτελέσῃ βοήθημα χρησιμώτατο στὰ παιδιά μας καὶ στοὺς μεγάλους.

Οἱ ἐκλεκτοὶ συγγραφεῖς, πού θέλησαν νὰ μᾶς βοηθήσουν τόσο ἀποτελεσματικὰ στὴν ἐργασία μας, ἀξίζουν θερμῶν συγχαρητηρίων.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΠΑΠΑΓΩΑΝΟΥ

Ἐκυκλοφόρησε

Ἠλία Καμπανά

**Τετράδιο
Νεοελληνικῆς
Γραμματικῆς**

**ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗ ΜΙΚΡΗ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΟΥ ΜΑΝ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ
(ΕΚΔΟΣΗ Ο.Ε.Α.Β. 1965)**

ΣΕ 3 ΤΕΥΧΗ

**ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ ΤΑΣΗ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΜΠΤΗ ΤΑΣΗ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΗ ΤΑΣΗ**

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΚΑΜΠΑΝΑ